

АНАЛИЗИ НА СЪСТОЯНИЕТО И УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ В ОБЩИНА ЕЛХОВО

ПРИЛОЖЕНИЕ КЪМ ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ЕЛХОВО 2021– 2028 г.

2022 г.

АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО ОТНОСНО ОТПАДЪЦИТЕ

В обхвата на настоящата разработка са включени анализ на битовите отпадъци, анализ на утайките от ПСОВ и анализ на строителните отпадъци.

Анализ на битовите отпадъци

Анализът на битовите отпадъци се стреми да даде отговор на следните въпроси:

- Какви са количества и тенденциите на различните потоци отпадъци в общината;
- Какви са количествата образувани битови отпадъци в общината и каква е нормата на натрупване;
- Какъв е морфологичният състав на образуваните битови отпадъци в общината;
- Какви са количествата на повторно използваните, рециклирани, оползотворени и обезвредени битови отпадъци;
- В каква степен основно прилаганите методи за обезвреждане на битови отпадъци съответстват на йерархията за управление на отпадъците.

Количества и тенденции на битовите отпадъци

При отчитане на количествата битови отпадъци на територията на общината е необходимо да се вземат под внимание всички потоци битови отпадъци, генерирани на територията й независимо дали събирането им е организирано или възложено от общината, или не е от общината. Много често обаче общините не разполагат с такава изчерпателна информация. Независимо от това е необходимо да се направи експертна оценка, макар и приблизителна, за всички потоци битови отпадъци, генерирани на територията на общината. Завишаването на изискванията на законодателството в сектор отпадъци, води със себе си завишаване изискванията към информационната база за управление на отпадъците. Надеждните данни за образуваните, събраните, предадените за оползотворяване, рециклиране и обезвреждане отпадъци са най-важната основа в изграждане на политика за правилно третиране на отпадъците в общината.

При разработване на анализа е използвана информация, предоставена от общината, като отчети и справки, както и отчети от фирми и организации по оползотворяване, с които община Елхово има сключени договори, отнасящи се до събиране и оползотворяване на отпадъците. От съществена важност е информацията от РСУО и други информационни източници, като МОСВ, НСИ, ИАОС, РИОСВ. На база събраната информация, в следващата таблица, са представени обобщените количества на битовите отпадъци през последните години на територията на община Елхово.

Таблица 01: Количество на общо събраните битовите отпадъци на територията на община Елхово, в тонове по години

Община Елхово	Количества отпадъци по години, тонове					
години	2016	2017	2018	2019	2020	2021
общо събрани битови отпадъци	1662,40	1648,60	1850,70	1696,44	1735,85	1642,29

Източник: РДНО Елхово и ОбА

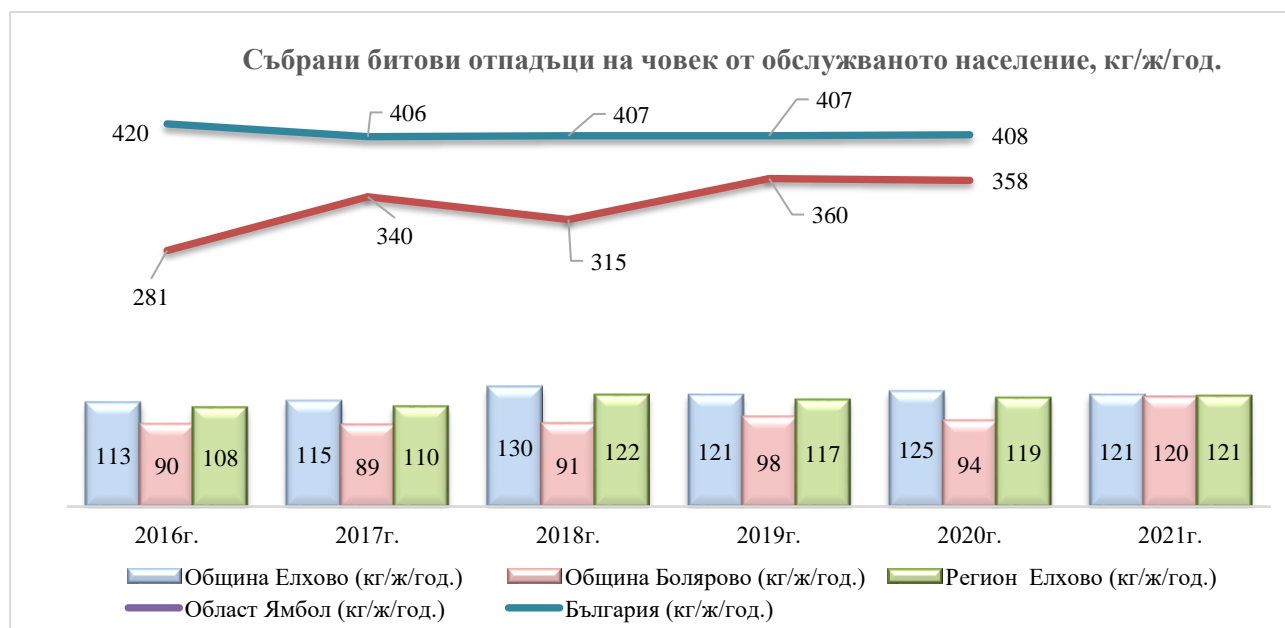
Съгласно данните за битовите отпадъци в общината за последните години, трудно може да се направи извод за тенденциите в количествата им. Предвид установената тенденция в непрекъснато намаляване на населението в общината не се установява същата закономерност в количествата на събраните отпадъците от територията й.

Нормата на натрупване на отпадъците

Важен показател за управление на отпадъците е нормата на натрупване на отпадъците, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от

населението. Съгласно данните за общото количество на образувани отпадъци в община Елхово и данните от НСИ за населението в общината към 31.12.2021 г. – 13530 жители, е определена норма на натрупване на отпадъците в община Елхово – 121,38 кг/ж/г. Тази стойност е взета за базова при определяне на прогнозите за количествата образувани битови отпадъци до 2028 г. През последната 2021г. се наблюдава намаляване на събраните битови отпадъци от територията на общината, като количеството им е най-малко през целия разглеждан период. В същото време за населението в общината се установява тенденция за непрекъснато намаляване на броя на жителите през последните години. За периода 2017-2021 г., населението на общината е намаляло с 5,94%.

Събраните битови отпадъци на човек от населението в България за 2019 г. запазва стойността си от предходната година - 407 кг/ж/година. За Област Ямбол нормата на натрупване за 2019г. е 360 кг/ж/година, а за община Елхово – 121,50 кг/ж/година, което е 33,75 % от тази за областта и 29.85% от тази за страната. През 2020г. нормата на натрупване в страната отново се запазва - 408 кг/ж/година, като тази за областта и общината се е увеличила, съответно с 1,017 и 1,033 пъти, както е показано на *Фигура 01*. В края на разглеждания период 2016-2021г. се наблюдава нарастване на нормата на натрупване в общината в сравнение с 2016-2017г. През 2016г. стойността на показателя представлява около 26.90% от тази страната или е с 3,72 пъти по-ниска от стойността ѝ, а през 2018г. достига 31,94 %. Сравнението на нормите на натрупване в общината, региона и страната е представено на следващата графика.

Фигура 01: Норма на натрупване в кг/ж/г през периода 2016-2021г.

Източник: НСИ, ОБА Елхово, собствени изчисления

Съгласно НПУО 2021-2028г. нормата на натрупване на битовите отпадъци нараства с увеличаване броя на населението на населените места. Общините, в които преобладават по-малки по население населени места, отчитат по-ниска норма на натрупване в сравнение с тези, в които преобладават по-големи по население населени места.

Морфологичен състав на отпадъците

Определянето на морфологичния състав на отпадъците е друг важен аспект на анализа. Морфологичният анализ на състава и количеството битови отпадъци, образувани на територията на община Елхово е изготвен по проект „Определяне на морфологичния състав на битови отпадъци в България“ с възложител Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС). Изследването е проведено съобразно изискванията

на Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци, утвърдена със Заповед № РД-744 от 29.09.2012г. на МОСВ, в рамките на четири годишни сезона. Съгласно критериите, зададени и обосновани в рамките на Дейност 1 от Проект: „Определяне на морфологичния състав на битови отпадъци в България“, при общини с генерирани отпадъци до 5000 тона годишно, зонирание не се прави.

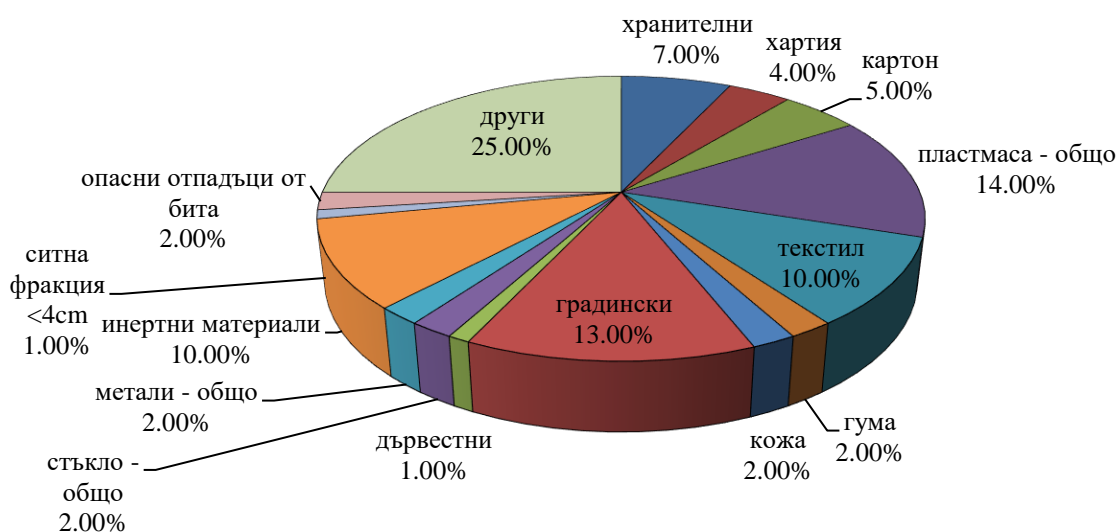
В следващата таблица е представен морфологичният състав на битовите отпадъци в общината по основни компоненти в %.

Таблица 02: Морфологичен състав на битовите отпадъци в община Елхово

Морфологичен състав	Общо отпадък на година, %
хранителни	7.00
хартия	4.00
картон	5.00
пластмаса - общо	14.00
текстил	10.00
гума	2.00
кожа	2.00
градински	13.00
дървестни	1.00
стъкло - общо	2.00
метали - общо	2.00
инертни материали >4cm	10.00
опасни отпадъци от бита	1.00
други	2.00
ситна фракция <4cm	25.00
общо	100.00

От изготвения Морфологичен анализ е видно, че с най-голям дял в общината са ситна фракция <4cm – 25,0% от общия поток битови отпадъци, следвани от пластмаса (14,00%), градински (13,0%) и инертни материали (10,00%).

На следващата графика са отразени нагледно процентите на различните видове отпадъци в общия поток, съгласно извършения анализ.

Фигура 02: Морфология на отпадъка в община Елхово

От изнесените стойности, в Таблица 02, биоотпадъците, представляват 21.00% от състава на общо образувания битов отпадък. Заедно с процента на хартия, картон, текстил и дървесни материали, биоотпадъците формират 35.00% представителност на биоразградимите отпадъци. На рециклируемите – хартия, картон, пластмаса, метал и стъкло се падат 27.00%.

Количества повторно използвани, рециклирани, оползотворени и обезвредени битови отпадъци за периода 2017-2021г.

➤ Количества разделно събрани и предадени за рециклиране отпадъци от хартия и картон, пластмаса, метал и стъкло, чрез системата за разделно събиране на опаковки на територията на община Елхово

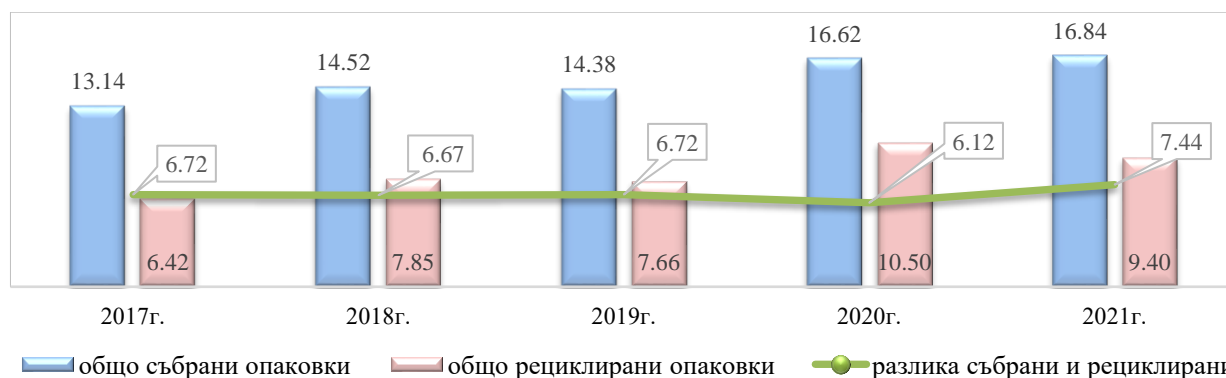
Действащата в община Елхово система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, съответства на изискванията на Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и на конкретните изисквания от глава трета, Раздел II от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки. Системата се обслужва от „Екобулпак България“ АД, с която общината е сключила договор за сътрудничество в областта на разделното събиране на отпадъци от опаковки. Обобщените данни за отпадъците от опаковки, събрани на територията на общината от организацията по оползотворяване, формират следните количества:

Таблица 03: Количества разделно събрани отпадъци от опаковки на територията на община Елхово, в тонове:

години	2017	2018	2019	2020	2021
Общо разделно събрани отпадъци от опаковки	13.140	14.520	14.380	16.620	16.840

Източник: ОБА Елхово, отчети „Екобулпак България“ АД

Данните показват увеличаване на количествата разделно събрани отпадъци през годините (фигура 03). В същото време резултатите сочат завишаване на процента на количеството отсортиран отпадък, към което се стреми всяка система. През 2017г. процентът на рециклираните отпадъци от опаковки е 48.84 % от общото събрано количество на същите отпадъци, докато през 2020 г. са рециклирани 63,18% от общо събраните отпадъци от опаковки през годината. От тук може да се заключи, че населението постепенно придобива навици за правилно сортиране и разделяне на рециклируемите отпадъци в контейнерите.

Фигура 03: Количество събрани и рециклирани отпадъци от опаковки на територията на община Елхово през периода 2017-2021г., в тонове

През 2021г. се наблюдава леко завишаване на количеството събрани отпадъци от опаковки, но спад в количеството на годните за рециклиране отпадъци. Затова от съществена важност са кампаниите с цел повишаване информираността на гражданите, което способства за подобряване ефективността на системата.

Таблица 04: Общо рециклируеми отпадъци от опаковки от системата за разделно събиране в община Елхово, в тонове

Община Елхово	2017г. тон	2018г. тон	2019г. тон	2020г. тон	2021г. тон
хартия	2.315	2.870	3.410	3.010	3.110
пластмаса	2.095	2.210	2.330	2.020	2.340
стъкло	2.007	2.770	1.920	5.470	3.950
Общо	6.417	7.850	7.660	10.500	9.400

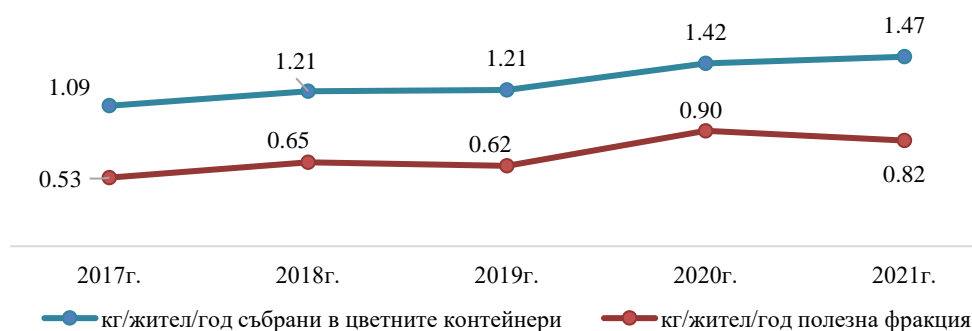
Източник: ОБА Елхово, отчети „Екобулпак България“ АД

На база данните от отчетите на организацията по оползотворяване на отпадъците от опаковки са изчислени нормите на натрупване на рециклируемите материали от системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки за периода 2017-2021 г. Нормата на натрупване е изчислена на база количествата рециклирани отпадъци от опаковки и населението обслужвано от системата за разделно събиране на този поток отпадъци.

Таблица 05: Норма на натрупване на рециклируеми отпадъци от опаковки от системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки за периода 2017-2021 г.

Материал	Количество (кг/жител/г.)				
	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.
Норма на натрупване на рециклируеми отпадъци от опаковки (полезна фракция)					
Хартия	0.19	0.24	0.27	0.26	0.27
Пластмаса	0.17	0.18	0.20	0.17	0.20
Стъкло	0.17	0.23	0.16	0.47	0.35
Общо	0.53	0.65	0.62	0.90	0.82

Съгласно представените данни е видно, отчитащият се нисък темп на покачване на рециклираните отпадъци от хартия и пластмаса. Обхванатото със системата население в общината за 2021г. представлява около 75.30% от общото население, живеещо на територията ѝ. Изчисленията посочват ниска активност на глава от населението, извършващо разделно събиране на отпадъците от опаковки.

Фигура 04: Норма на натрупване на разделно събрани и рециклируеми отпадъци от системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки за периода 2017-2021 г. в община Елхово

Източник: ОБА Елхово, отчети „Екобулпак България“ АД, собствени изчисления

За подобряване ефективността на системата от изключително важно значение са кампаниите с цел повишаване информираността на гражданите.

➤ Количество на битовите отпадъци, предадени за обезвреждане (депонирание)

Община Елхово е член на „Регионално сдружение за управление на отпадъците – Регион Елхово“. В сдружението община Елхово е водеща и в него участва още община Болярово. Към териториалния обхват на община Елхово се включват 22 населени места, от които общинският център гр. Елхово и 21 села. По данни на НСИ, населението на общината към

31.12.2021г. е 13530 жители. Системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване в община Елхово обхваща 100% от нейното население. Услугите по сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци се извършва от фирма „Нео-Титан“ АД, съгласно сключен договор, избрана след проведена процедура по реда на Закона за обществени поръчки и сключен договор № 118/03.11.2021г. Събраните от фирмата изпълнител битови отпадъци с неопасен характер, генерирани на територията на община Елхово се извозват на регионалното депо за общините Елхово и Болярово, което е изградено в землището на с. Добрич, м. „Хумата“, община Елхово. Регионалното депо е оборудвано с автоматична везна, което обуславя и висока степен на достоверност на данните за приетите и депонирани количества отпадъци. Приетите на депото смесени битови отпадъци не преминават през процес на сепариране и отделяне на рециклируемите материали от общия поток, а се насочват за обезвреждане (депониране).

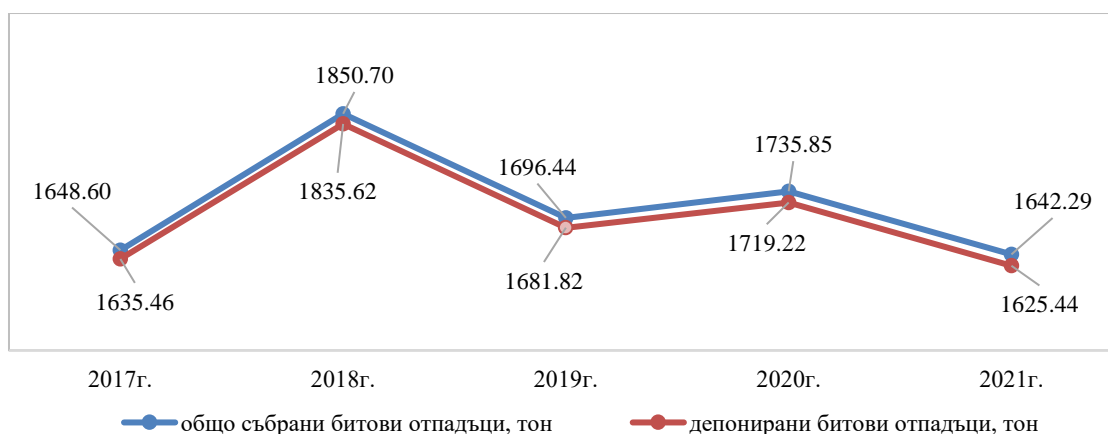
През годините не може да се направи точна тенденция за количеството на събраните битови отпадъци в общината, но ясно се наблюдава непроменящият се висок процент на депонирани отпадъци, вследствие на липсваща инфраструктура за предварително третиране (сепариране) и ниския ръст на рециклиране, ведно с неправилното изхвърляне на рециклируеми отпадъци в контейнерите за смесен битов отпадък. Съгласно направените изчисления, в следващата таблица е представен процентът на депонираните отпадъци спрямо събраните отпадъци от територията на община Елхово за периода 2017-2021г.

Таблица 06: Количества депонирани битови отпадъци от територията на Община Елхово

	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.
Общо количество на отпадъците депонирани от територията на община Елхово на Регионално депо -Регион Елхово, (тон/год.)	1635.46	1835.62	1681.82	1719.22	1625.44
Процент депонирани отпадъци на Регионално депо – Регион Елхово спрямо количеството на общо събраните битови отпадъци на територията на общината	99,20%	99,18%	99,14%	99,04%	98,97%

Източник: РДНО Елхово и ОБА

Видно от графиката по-долу е, че най-малко е количеството на събраните и съответно депонирани битови отпадъци през 2021г., докато през 2018г. количеството на общо събраните битови отпадъци е с 1,127 пъти повече или с 208.41 тона. През същата година се отчита и най-висок ръст на количествата депонирани битови отпадъци. За намаляване обема на депонираните битови отпадъци е препоръчително да се предприемат съответните мерки за ограничаване на тяхното образуване.

Фигура 05: Количества на събрани и депонирани битови отпадъци от територията на община Елхово по години, в тонове

Степен на изпълнение на целите , заложиени в чл. 31, ал. 1, т.1 и т.2 от ЗУО до 2020г.

✓ Изпълнение на целта за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло по чл. 31, ал. 1, т. 1 на ЗУО

Съгласно чл. 31, ал. 1, т. 1 и във връзка с §15 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците (обн., ДВ. бр. 53/2012) *в срок до 1 януари 2020 г.* общините във всеки от регионите по чл. 49, ал. 9 от ЗУО трябваше да постигнат цел за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата и подобни отпадъци от други източници (битови отпадъци) – най-малко 50 на сто от общото им тегло.

Съгласно Заповед № 139/15.06.2020 г. на Изпълнителния директор на изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), община Елхово е сред общините, които не са изпълнили целите по чл. 31, ал. 1, т. 1 от ЗУО. Съгласно заповедта, за календарната 2018 г. община Елхово е постигнала степен на рециклиране 1 %. Съгласно информация публикувана на сайта на ИАОС постигната степен на рециклиране за 2019г. е 2%. Няма данни за постигната степен на рециклиране към 2020 и 2021 г.

В контекста на политиката на Европейската комисия за отпадъци и развитие на кръгова икономика, линейният икономически модел от типа „вземи, произведи и изхвърли“ вече не съответства на нуждите на съвременното общество и на ограничения характер на природните ресурси. Съгласно възприетата йерархия на отпадъците се дава приоритет на предотвратяването на отпадъците, следвано от подготовката за повторно използване, рециклирането, възстановяването и накрая изхвърлянето, като най-нежелана опция. В този смисъл, държавната политика по управление на отпадъците се фокусира върху интегрирането на нови, устойчиви от екологична и икономическа гледна точка модели, където от битовите отпадъци да се отделя всичко, което може да се оползотвори и рециклира, за да се превърне в енергия, в суровина за индустрията, в тор за растенията, а в новоизградените регионални депа да се депонират минимални количества отпадък. Чрез предприемане на законодателни и незаконодателни инициативи, политиките на Министерството са съобразени с политиките на европейско ниво и основните аспекти на националния интерес за постигане на 65% рециклиране на битови отпадъци до 2030 г., 75% рециклиране на отпадъци от опаковки до 2030 г. и 10% максимум депониране до 2030 г.

По този начин, следвайки тенденциите и политиката за управлението на отпадъците в ЕС и Република България, ще се депонират само така наречените „крайни отпадъци“, т.е. само тези отпадъци, които не биха се използвали повторно или не могат да бъдат рециклирани. Това от своя страна ще допринесе за изпълнение на националната политика за управление на дейностите на отпадъците, чиято основна цел е все по-голям процент от генерираните отпадъци да се рециклират и/или използват повторно и да се намали обемът на отпадъците, които подлежат на депониране.

✓ Изпълнение на целта за ограничаване количеството на депонираните биоразградими битови отпадъци по чл. 31, ал. 1, т. 2 от ЗУО

Анализът на отпадъците, включва и извършване на оценка за изпълнението на националната и общоевропейската цел за ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35% от общото количество на същите отпадъци, образувани през 1995г. Посочените данни от НСИ за общото количество битови отпадъци за община Елхово е 13290 т. през 1995г., изчислено на база постоянното население на общината, начисляващо 23559 жители за разглежданата година и норма на натрупване от 564 кг/ж.

За постигане на заложената цел за намаляване на количеството биоразградими битови отпадъци, постъпващи за депониране следва същите да бъдат събрани разделно при източника на образуване и последващото им оползотворяване чрез компостиране или анаеробно разграждане, по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда. Заложената в чл. 31, ал. 1, т. 2 от ЗУО национална цел изисква най-късно до 31.12.2020 г. ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото количество на същите отпадъци, образувани в Република България през 1995 г.

Съгласно Заповед № 189/24.07.2020 г. на Изпълнителния директор на изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), община Елхово е сред общините, които са изпълнили целите по чл. 31, ал. 1, т. 2 от ЗУО за ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото им количество към 1995 г. Съгласно заповедта, община Елхово е постигнала степен 87 % за календарната 2018 г.

В общината годишно се генерират 35.00% биоразградими отпадъци, от които 14.00% са „зелени отпадъци“, съгласно представения по-горе морфологичен състав на отпадъците в община Елхово. На база тези данни е изчислено, че за 2020г. общо образуваните зелени отпадъци са 243.02т, а за 2021г. тяхното количество е около 229.92т. Приравнени към общото количество на биоотпадъците, „зелени“ биоотпадъци, в т.ч. градински отпадъци на територията на общината са 66.67% Това налага мерки за тяхното компостиране и оползотворяване. Дейността по компостиране на място се счита за дейност по предотвратяване образуването на отпадъците и не се отчита за изпълнение на целите по чл. 31, ал. 1 ЗУО. В този случай растителните остатъци не са отпадък, а изходна суровина за получаване на компост – средство за подобряване качеството и плодородието на почвата. За постигане на целите за ограничаване на количеството депонирани отпадъци, трябва да се знае, че количествата биоотпадъци, третирани чрез домашно компостиране се считат като предотвратени, а не като оползотворени отпадъци. До момента в общината не са осигурени съдове и техника за събиране и извозване на разделно събраните хранителни и кухненски отпадъци, както и необходимата инфраструктура за оползотворяването им. Хранителните отпадъци на територията на общината представляват средно 7% от общото количество на генерираните битови отпадъци, което е 33.33% от биоотпадъците или 20.00% от биоразградимите отпадъци в общината. Анализите показват, че в община Елхово има добри предпоставки за въвеждане на домашно компостиране в малките населени места. В много случаи населението практикува тази мярка и/или използва остатъците от храна и зеления отпадък от градините за храна на отглежданите животни. Прилагането на ефективна система за разделно събиране на биоотпадъците, подходящи за компостиране е мярка, която ще доведе до съществено намаляване на разходите за обезвреждането на смесените битови отпадъци на Регионалното депо.

Нови национални цели въведени със Закона за управление на отпадъците

Със Закона за управление на отпадъците (обн. ДВ, бр. 19 от 2021 г. в сила от 05.03.2021 г.) се поставиха *нови цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци* (чл.31, ал.1, т.1-т.5), с които се въвеждат европейските норми, и които следва да ускорят прехода към кръгова икономика. Завишава се целта за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци, като системите за разделно събиране осигуряват като минимум изпълнението на следните цели:

- най-късно до 31 декември 2025 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 55 на сто от общото тегло на тези отпадъци;
- най-късно до 31 декември 2030 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 60 на сто от общото тегло на тези отпадъци;
- най-късно до 31 декември 2035 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 65 на сто от общото тегло на тези отпадъци.

Управлението на отпадъците заема централно място в кръговата икономика: то определя прилагането на практика на йерархията на ЕС за отпадъците. В йерархията на отпадъците е определен приоритетен ред от предотвратяването, подготвянето за повторно използване, рециклирането и оползотворяването на енергията до изхвърлянето, като например депонирането. Целта на този принцип е да се насърчат възможностите, чрез които се постига най-добрият цялостен ефект по отношение на околната среда. В зависимост от начина, по който събираме и управляваме отпадъците си, рециклирането може да бъде по-активно и ценни материали да се връщат за повторно използване в икономиката или може да се създаде неефективна система, при която по-голямата част от отпадъците, годни за рециклиране, се изхвърлят в депа или се изгарят, което може да има вредни последици за околната среда и да е свързано със значителни икономически загуби. За да се постигнат високи нива на оползотворяване на материалите, от основно значение е да се изпратят послания, съдържащи дългосрочна визия, на публичните органи, предприятията и инвеститорите и да се създадат подходящи благоприятни условия на равнище ЕС, като това включва и последователно изпълнение на съществуващите задължения. Необходимо е да се вземат предвид всички видове отпадъци, независимо дали са генерирани от домакинствата, предприятията, производството и минната промишленост или строителството.

За увеличаване на висококачественото рециклиране е необходимо да се подобрят събирането и сортирането на отпадъците. Системите за събиране и сортиране често се финансират отчасти от режимите на разширена отговорност на производителя, в които производителите участват в разходите за събирането и третирането на продуктите. За да могат тези системи да бъдат по-ефективни, могат да се въведат минимални условия относно прозрачността и ефективността на разходите. Държавите членки и регионите могат също така да използват тези схеми за допълнителни потоци от отпадъци, като например текстилни материали и мебели.

Превръщането на отпадъците в ресурс може да се постигне чрез:

- цялостно изпълнение на съответното законодателство на ЕС, което включва йерархия на отпадъците, осигуряване на разделно събиране, определяне на цели за предотвратяване на депонирането и др.;
- намаляване в абсолютни стойности на генерирането на отпадъци и на генерирането на отпадъци на глава от населението;
- ограничаване на оползотворяването на енергия само до материалите, които не подлежат на рециклиране, и постепенно прекратяване на депонирането на отпадъци, които подлежат на рециклиране или оползотворяване.

За да отговори на европейското законодателство, България приема със Закона за управление на отпадъците нова цел със срок най-късно до 31 декември 2035 г. количеството на депонираните битови отпадъци да е намалено до 10 на сто или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци (по тегло).

В този смисъл, държавната политика по управление на отпадъците се фокусира върху интегрирането на нови, устойчиви от екологична и икономическа гледна точка модели, където от битовите отпадъци да се отделя всичко, което може да се оползотвори и рециклира, за да се превърне в енергия, в суровина за индустрията, в тор за растенията, а в новоизградените регионални депа да се депонират минимални количества отпадък.

По този начин, следвайки тенденциите и политиката за управлението на отпадъците в ЕС и Република България, ще се депонират само така наречените „крайни отпадъци“, т.е. само тези отпадъци, които не биха се използвали повторно или не могат да бъдат рециклирани.

Това от своя страна ще допринесе за изпълнение на националната политика за управление на дейностите на отпадъците, чиято основна цел е все по-голям процент от генерираните отпадъци да се рециклират и/или използват повторно и да се намали обемът на отпадъците, които подлежат на депониране.

Поставените цели, съгласно чл.31, ал. 1 се постигат поетапно съгласно сроковете, определени в § 15 от преходните и заключителните разпоредби на ЗУО. Целта за подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-късно до 31 декември 2025 г. се постига поетапно, като след 31 декември 2020г. нараства всяка година с по 1 на сто. Във всеки от регионите, включващи общините, които ползват общо регионално депо и/или други съоръжения за третиране на отпадъци, целите се изпълняват съвместно от всички общини в региона в съответствие с решението за разпределението на задълженията между отделните общини за изпълнение на целите по чл. 31, ал. 1.

В дългосрочен план могат да бъдат предприети следните мерки:

- Изграждане и въвеждане в експлоатация на сепарираща и компостираща инсталация на регионалното депо за общините Елхово и Болярово;
- Въвеждане на система за разделно събиране на хранителни отпадъци и предаването им за оползотворяване, като се предвиди инсталация функционираща на регионален принцип. Регион Елхово е включен в индикативен списък на РСУО, в НПУО 2021-2028г., в които е необходимо да се осигурят инсталации за третиране на биоразградими отпадъци във връзка със задълженията за разделно събиране на хранителните отпадъци;
- Повишаване контрола върху изпълнение на изискванията за разделно събиране на отпадъци;
- Подобряване ефективността на система за разделно събиране на отпадъци от опаковки съвместно с „Екобулпак България“ АД и производителите на пластмасови продукти за еднократна употреба;
- Насърчаване и стимулиране на населението към прилагане на домашно компостиране и разделно събиране на отпадъците;
- Изграждане и съдействие за създаване на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО БИТОВИТЕ ОТПАДЪЦИ

□ Община Елхово е член на „Регионално сдружение за управление на отпадъците – Регион Елхово“. В сдружението община Елхово е водеща община и в него участват общините - Елхово и Болярово;

□ В общината е организирана система за събиране на отпадъците във всички населени места, на която се извършва ежегодна оптимизация. Делът на обслужваното население от системата за сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци е 100%;

□ Общината е обхванала и управлява, генерираните от крайни потребители масово разпространени отпадъци, чрез сключени договори с фирми и/или организации по оползотворяване, като по този начин се цели всички масово разпространени отпадъци да се отделят от потока смесен битов отпадък, събиран от системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване в общината.;

□ По проект „Определяне на морфологичния състав на битови отпадъци в България“ с възложител Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДОС) е извършен морфологичен анализ на състава и количеството битови отпадъци, образувани на територията на община Елхово. Най-голям относителен дял в битовите отпадъци на общината имат фракциите: ситна фракция (<4cm) – 25.00% от общия поток битови отпадъци, следвани от пластмаса (14.00%); градински (13.00%) и инертни материали (10.00%). Рециклируемите отпадъци имат 27% относителен дял, в това число - хартия и картон, пластмаса, метали и стъкло. От този вид отпадъци най-високо е процентното

съдържание на пластмаса – 14 %, следвано от картон – 5%, хартия – 4%, стъкло и метали по 2%;

□ Съгласно извършено сравнение на нормата на натрупване в общината със същата за страната през периода 2016-2020г. се установява, че нормата на натрупване в община Елхово е под тази за страната. През 2016г. стойността на показателя представлява около 26.90% от тази страната или е с 3,72 пъти по-ниска от стойността ѝ, а през 2018г. достига 31,94 %. В края на разглеждания период се наблюдава нарастване на нормата на натрупване в сравнение със същата през 2016-2017г. Съгласно данните за общото количество на образуваните отпадъци в община Елхово и данните от НСИ за населението в общината към 31.12.2021 г. – 13530 жители, е определена норма на натрупване на отпадъците община Елхово за 2021 г – 121,38 кг/ж/г. Тази стойност е взета за базова при определяне на прогнозите за количествата образувани битови отпадъци до 2028 г.;

□ В общината има изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки - хартия, пластмаса, стъкло и метал. Въведено е и разделно събиране, чрез сключени договори за сътрудничество с фирми за организиране разделното събиране на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО); негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА); за организиране на дейности по събиране, съхраняване и разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС) и по повторна употреба, рециклиране и/или оползотворяване на отпадъци от МПС, както и за сътрудничество в областта на разделното събиране на излезли от употреба гуми (ИУГ). Предприети са действия за разделното събиране на отпадъците от обувки и текстил със сключване на договор за сътрудничество с „Текстилно рециклиране“ АД. От 2020г. е организирано разделното събиране на опасните отпадъци от домакинствата. Общината осъществява постоянен контрол, относно разделното събиране на специфичните потоци масово разпространени отпадъци и при констатиране на нарушения съставя санкции;

□ По отношение разделното събиране на отпадъците от опаковки, обобщените резултати показват бавно повишаване на тяхното количество, събрано в цветните контейнери. Увеличаване на количествата отсортiran отпадък се наблюдава през последните години, към което се стреми всяка система. През 2017г. процентът на рециклираните отпадъци от опаковки е 48.84 % от общото събрано количество на същите отпадъци, докато през 2020 г. и 2021г. са рециклирани съответно 63,18% и 55,82% от общо събраните отпадъци от опаковки през годината. От тук може да се заключи, че населението постепенно придобива навики за правилно сортиране и разделяне на рециклируемите отпадъци в контейнерите;

□ На база данните от отчетите на организацията по оползотворяване на отпадъците от опаковки са изчислени нормите на натрупване на рециклируемите материали от системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки за периода 2017-2021 г. Нормата на натрупване е изчислена на база количествата рециклирани отпадъци от опаковки и населението обслужвано от системата за разделно събиране на този поток отпадъци. Обхванатото със системата население в общината за 2021г. представлява около 75.30% от общото население, живеещо на територията ѝ. Изчисленията посочват ниска активност на глава от населението, извършващо разделно събиране на отпадъците от опаковки. Нормата на натрупване на разделно събрани рециклируеми отпадъци от опаковки в контейнерите за разделно събиране за 2021г. е 1,47 кг/жит/год, а нормата на натрупване на рециклираната полезна фракция – 0,82 кг/жит/год. От съществена важност, с цел повишаване информираността на гражданите са кампаниите за подобряване ефективността на системата;

□ Разширяването на системата за разделно събиране на отпадъците от хартия, картон, пластмаса, метал и стъкло (включително от опаковки) в административни сгради, търговски обекти и в повече населени места би довело до завишаване на количествата разделно събрани рециклируеми отпадъци. Икономически инструмент, който би могъл да доведе до разширяване на разделното събиране е въвеждане на стимули/отстъпки от такса битови

отпадъци за граждани и фирми, които се включват в системите за разделно събиране на отпадъците, в т.ч. от опаковки от хартия и картон, пластмаса и стъкло;

□ Със Заповед № 139/15.06.2020 г. на Изпълнителния директор на изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), община Елхово е посочена сред общините, които не са изпълнили целите по чл. 31, ал. 1, т. 1 от ЗУО за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали от хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло към 31.12.2018 г., като е постигнала степен на рециклиране 1 %. За 2019г., съгласно информация публикувана на сайта на ИАОС, постигната степен на рециклиране е 2%. Съгласно Заповед № 189/24.07.2020 г. на Изпълнителния директор на изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), община Елхово е сред общините, които са изпълнили целите по чл. 31, ал. 1, т. 2 от ЗУО за ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото им количество към 1995 г.;

□ Приетите на депото смесени битови отпадъци не преминават през процес на сепариране и отделяне на рециклируемите материали от общия поток битови отпадъци. На територията на регионалното депо за неопасни отпадъци – Регион Елхово няма изградена инсталация за предварително третиране на битовите отпадъци;

□ През годините ясно се наблюдава висок процент на депонирани битови отпадъци на регионалното депо от територията на общината, вследствие на липсваща инфраструктура за предварително третиране (сепариране) и ниския ръст на рециклиране, ведно с неправилното изхвърляне на рециклируеми отпадъци в контейнерите за смесен битов отпадък. Съгласно направените изчисления за периода 2017-2021г. процентът на депонираните отпадъци спрямо общо събраните в общината варира в диапазона от 99.20% (през 2017г.) до 98.97% (през 2021г.);

□ Препоръчително е общината да насърчава жителите, които имат градини към домашно компостиране чрез кампании за запознаване на населението и ползите от домашното компостиране в малките населени места;

Анализ на утайките от ГПСОВ

Утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води (ГПСОВ) представляват органична фракция, която се получава в резултат на пречистването на отпадъчните води след утаяването на остатъчните вещества. „Третирана утайка” е утайка, която е преминала през биологично, химично и термично третиране, дълготрайно депониране или всякакъв друг процес, който значително е намалил способността за ферментация и възможността за възникване на опасности за здравето, произтичащи от употребата на утайки.

Съществуващо състояние

Проект „Проектиране и строителство на Пречиствателна станция за отпадъчни води, довеждащ колектор и частична рехалитация на ВиК мрежа в град Елхово“ е одобрен за финансиране по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020г.“, приоритетна ос 1 „Води“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд на Европейския съюз по процедура чрез директно предоставяне „Изпълнение на ранни ВиК проекти – компонент 2“.

Изпълнението на проекта включва два основни компонента: „Частична рехабилитация на ВиК мрежата на територията на града“ и „Изграждане на пречиствателна станция за отпадъчни води, вкл. изграждане на довеждащ колектор до нея“. Пречиствателната станция е проектирана за 11 100 ЕЖ. Станцията е предназначена да третира, постъпващите битови отпадъчни води. Пречиствателната станция включва съоръжения и технологични процеси, посредством които от отпадъчната вода се отстраняват органичната замърсеност, азота и фосфора до степен, позволяваща да се заустват във водоприемник – р. Тунджа.

С Решение № 149/15/12/ Общински съвет – Елхово, дава съгласие Община Елхово, в качеството си на член на Асоциацията по ВиК, да предостави за стопанисване, поддържане и експлоатация на „ВиК“ ЕООД-Ямбол, съгласно условията на договор, подписан между Асоциацията по ВиК (АВиК) с обособена територия на „Водоснабдяване и канализация“ЕООД, гр. Ямбол, и Оператора „ВиК“ ЕООД, гр. Ямбол, сключен на 18.03.2016г., влязъл в сила на 01.04.2016г., следните обекти:

1.1.,„Пречиствателна станция за отпадъчни води, включително външни връзки към нея – гр.Елхово, община Елхово, област Ямбол“. Въведена в експлоатация с Разрешение за ползване №ДК-07-Я-47/23.12.2020г.

1.2.,„Рехабилитация и доизграждане на ВиК мрежата в гр.Елхово“ и „Канализационна помпена станция за дъждовни води“. Въведени в експлоатация с Разрешение за ползване №ДК-07-Я-48/23.12.2020г.

Таблица 07: Информация и данни за съществуващото състояние на ПСОВ Елхово

ПСОВ Елхово	
Капацитет на съоръжението, екв. жители	11 100 ЕЖ
Процес на третиране (обработване) на утайката	аеробен
Вид на машината за обезводняване	филтър преса
Вид на реагента за обезводняване	полимер
Доза на полимера за обезводняване	6 кг./тон сухо вещество

Третирането на утайките се извършва в утайкоуплътнител. Чрез уплътняване се постига по-малка влажност и обем на утайката. Работата на цялата система е автоматизирана. Оразмеряването на инсталацията е за 8 часа на ден, 5 дни в седмицата. Уплътняването на утайката се извършва с лентова филтър преса. Към утайката се добавя полимер, което подпомага обезводняването. Обезводнената утайка след лентовата филтър преса се изнася извън сградата с винтов транспортър до контейнери. Една от двете помпи доставя 4m³/h утайка. Когато утайката е много гъста се обезводнява всеки ден от понеделник до петък. При дъждовно време обезводняването е през ден. Количествата на подаваната утайка се регулират автоматично.

Таблица 08: Данни за генерирани количества утайки от ПСОВ Елхово

период	Утайка от преч. на отп. води от нас. места 190805
мерна ед.	m ³
12.2020г.-06.2021г.	117.9
07.2021г.-12.2021г.	1255.5

Таблица 09:Количества прогнозни утайки от ПСОВ Елхово

Параметри на постъпващата вода на вход на ПСОВ – гр.Елхово	
Средно ден. водно количество	2541.08 m ³ /d
Концентрация на БПК ₅	262.09mg/l
Параметри на утайката на ПСОВ– гр.Елхово	
Количество сурова Излишна активна утайка по обем	96.8 kg/d
Количество Излишна активна утайка по сухо вещество	836kg/d

Операторът избира начините за оползотворяване на утайките, с цел да се създадат предпоставки за намаляване на евентуалните рискове за околната среда и поэтапно постигане на целите заложи в Националния стратегически план за управление на утайките (НСПУУ). Препоръчително е да се извършва анализ на водите и утайките, чрез определяне на по-голям брой показатели, за да се гарантира опазване на околната среда, съгласно Рамковата директива за водите на ЕС. При невъзможност утайките да бъдат оползотворени

по друг начин, най – често използваните методи са депонирането. За обезвреждане на утайките на Регионалното депо за неопасни отпадъци Елхово, те трябва да отговарят на минималните изисквания за стабилност. Друга позната възможност е и оползотворяването на утайките в земеделието. Това изисква извършване на анализ на утайките, който да докаже, че не са опасни и са подходящи за целта. Оползотворяването в земеделието не може да бъде избирано, ако утайките нямат необходимото качество и не са изпълнени изискванията за мониторинг.

Операторите на ПСОВ трябва да вземат управленческо решение, тъй като съществува огромен брой възможности и технологии за всички сектори, както и различни варианти за предварително третиране (мобилни или стационарни решения, споразумения за сътрудничество и общи инвестиции, третиране на място или договаряне с външни фирми). Основен фактор е качеството на утайките. То зависи преди всичко от първоизточника на отпадъчните води, както и от техническите характеристики на съоръженията в пречиствателните станции. В Националния стратегически план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Република България се предоставят възможности и насоки за третиране на утайките чрез: оползотворяване върху земеделски площи; оползотворяване при рекултивация на нарушени терени и депа; енергийно оползотворяване; обезвреждане на утайки чрез депониране; компостиране. Избора на всеки един от посочените варианти е свързан с редица предшестващи фактори. Вземайки предвид промените в политиката и бъдещо въвеждане на по-строги изисквания и норми в областта на отпадъчните води и утайките, се очакват тенденции на постепенно забраняване на депонирането, а също и намаляване на временното съхранение и прилагането в земеделието. Това по своята същност би довело до търсене на нови методи за оползотворяване.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО УТАЙКИТЕ ОТ ПСОВ

□ На територията на община Елхово е изградена ПСОВ, която е въведена в експлоатация през 2020г. Отговорността за експлоатация на съоръженията е на „ВиК“ ЕООД гр. Ямбол. С въвеждане в експлоатация на ПСОВ гр. Елхово тенденциите са за увеличаване на количествата образувани утайки от ПСОВ на територията на общината, което е причина за внимателно анализиране на бъдещите планове за третиране и обезвреждане на генерираните количества утайки;

□ Операторът, а именно „ВиК“ ЕООД Ямбол избира начини за оползотворяване на утайките, с цел да се създадат предпоставки за намаляване на евентуалните рискове за околната среда и поэтапно постигане на целите заложи в националното законодателство. Общината като собственик на съоръжението трябва да участва активно в този процес. Въпросът за подобряване на йерархията за управление на утайките е много важен, като се има предвид трудността при намирането на терени за депа за отпадъци и негативните реакции на населението;

□ От изключителна важност е информираността на персонала, относно най - добрите налични техники на европейско и национално ниво, свързани с управлението на утайките. В тази връзка добро решение е изготвяне на програми за обучение, с цел надграждане на знания, свързани с нови технологии и мерки по третиране и оползотворяване на утайките, и идентифициране на възможности за финансиране.

Анализ на строителните отпадъци

Съгласно действащото законодателство, кметът на общината отговаря за организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията на съответната община (чл.19, ал.3, т.5 от ЗУО). На регионалното депо за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово не е инсталирано съоръжение за раздробяване и пресяване на строителни отпадъци и на

територията на целия регион Елхово няма изградени съоръжения за третиране на строителните отпадъци.

Организацията на дейностите по управление на строителните отпадъци и излишни земни маси са разписани в Раздел VII от Наредба №22 за управление на дейностите по отпадъците на територията на община Елхово. На територията на общината е забранено нерегламентираното изхвърляне, изгаряне, както и всяка друга форма на нерегламентирано третиране на строителни отпадъци, включително изхвърлянето им в контейнерите за събиране на битови отпадъци или отпадъци от опаковки.

Основни източници на строителни отпадъци в община Елхово са физически и юридически (както и самата община) лица, извършващи дейности по строителство и разрушаване. Физически лица, които образуват строителни отпадъци в резултат от ремонтна дейност на домакинствата са длъжни да ги събират на територията на имота, като не допускат распиляването им в съседните терени. Лицата, генериращи строителни отпадъци имат ангажимент да ги изхвърлят на посоченото място от кмета на общината след издаване на предписание за насочване на заявеното количество строителни отпадъци.

Когато дейностите по третиране и транспортиране на строителни отпадъци (СО) и земни маси (ЗМ) касаят обекти, за които се издава разрешение за строеж и се открива строителна линия и/или обекти, от които общото количество на СО и ЗМ надвишава 1m^3 , отговорните по чл.19 лица, подават заявление до Кмета на общината за определяне маршрута и мястото за депониране на същите, въз основа на които Община Елхово издава „Удостоверение за третиране и транспортиране на СО и ЗМ“.

За депонирането /обработката/ на СО и ЗМ, формирани от обекти се заплащат такси, приети с Решение на Общински съвет (ОБС). Таксата се заплаща предварително от лицето, на което се издава разрешението за третиране и транспортиране на СО и ЗМ, в съответствие с количествата, посочени в него. В случай, че количествата СО и ЗМ се окажат по-големи от количествата, за които е заплатена таксата, отговорното лице е длъжно да заплати дължимата такса за допълнителните количества преди същите да бъдат извозени на депото. Депонирането /обработката/ на СО и ЗМ се извършва само на определените от Кмета на общината места. Земните маси могат да се използват за обезвреждане на депа за неопасни отпадъци чрез депониране и за рекултивация на др. терени.

Условията и редът за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на община Елхово се уреждат с Наредба №20 за принудително изпълнение на заповеди за премахване на строежи от IV-та до VI-та категория, незаконни по смисъла на чл.225, ал.2 от ЗУТ на територията на община Елхово, приета с Решение № 559/47/1/ от заседание на Общински съвет- Елхово по Протокол № 47 от 25.06.2015 г. Към принудителното изпълнение на заповеди по чл.225а, ал.1 от ЗУТ, за премахване на незаконни строежи или части от тях се пристъпва, когато същите са влезли в сила и не са изпълнени доброволно от адресата/адресатите на заповедта в определения с нея срок за доброволно изпълнение. При установено неизпълнение на заповедта, кметът на общината пристъпва към действия по принудителното ѝ изпълнение. Извършените разходи по принудителното премахване са за сметка на адресата /адресатите по заповедта, както и за лицата, посочени в чл.225а, ал.5 от ЗУТ и се събират по реда, описан в наредбата от органите на Общинска администрация. Окончателното разчистване на строителната площадка от строителни отпадъци, получени при премахването на незаконния строеж и възстановяването на терена, когато теренът е общинска/държавна собственост или когато се засягат интереси на трети лица, се извършва от община Елхово. Когато теренът е собственост на адресата на

заповедта, окончателното разчистване на строителната площадка от строителни отпадъци, получени при премахването на незаконния строеж се извършва от и за негова сметка.

Потенциалът за рециклирането и повторната употреба на строителните отпадъци е голям, тъй като компонентите имат висока себестойност. В частност има пазар за повторна употреба на такива материали в изграждането на пътища, дренажни системи и други строителни обекти. Технологията за сепариране и възстановяване на строителни отпадъци е добре утвърдена, достъпна и не е свързана с високи разходи. В случаите, когато не се прилага разделяне при източника, потокът строителни отпадъци може да съдържа опасни компоненти, комбинацията от които може да създаде рискове за околната среда и да възпрепятства рециклирането.

Основните проблеми, свързани със строителните отпадъци са неконтролираното им изхвърляне от гражданите и фирмите, което води до формирането на нерегламентирани сметища. Често населението неконтролирано изхвърля строителни отпадъци на незаконни сметища, както и замърсява зелените площи в самите населени места. Друг проблем е изхвърлянето на строителни отпадъци в контейнерите за твърди битови отпадъци, което води до тяхното повреждане, а от тежестта им се повреждат и повдигащите механизми на сметосъбиращите специализирани автомобили.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ОТПАДЪЦИТЕ ОТ СТРОИТЕЛСТВО И РАЗРУШАВАНЕ (ОСР):

❑ В общинската уредба са посочени забраните относно нерегламентираното изхвърляне и третиране на строителни отпадъци и недопускане тяхното изхвърляне в контейнерите за събиране на смесени битови отпадъци;

❑ Спазват се нормативните изисквания по отношение на строителните отпадъци и в случаите, когато общината е възложител на строителни дейности или на дейности по разрушаване на сгради, включително принудително премахване на строежи;

❑ Необходимо е прилагане на стриктен контрол за изпълнение изискванията на ЗУО и Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали.

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ДЕЙСТВАЩОТО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ/ПРОГРАМНИТЕ ДОКУМЕНТИ В КОНТЕКСТА НА ПРАВАТА И ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА ОБЩИНИТЕ

Настоящият анализ съдържа основен преглед на нормативните документи в областта на управление на отпадъците на национално ниво, като основа за разработване на стратегически документи и определяне на приоритетите за следващия програмен период до 2028 г.

Целта на анализа е да се посочат:

- Какви са основните принципи на националното законодателство по управление на отпадъците и кои са основните ангажименти, които поставя към местните власти;
- Систематизиране на основните компетенции и правомощия на общините (в частност Община Елхово) в областта на управление на отпадъците и възможни подходи за тяхното изпълнение;
- Кои са нормативните документи на местно ниво, приети във връзка с разпоредбите на националното законодателство по отношение на управление на отпадъците.

За осигуряване на необходимата информация за анализа са проучени националните нормативни документи, регламентиращи отговорностите на общината, свързани с управлението на отпадъците.

Национална нормативна рамка

Националната нормативна уредба се основава на основните принципи, на които стъпва европейското екологично право в сектор „Отпадъци“. Националното ни законодателство е хармонизирано с европейското право и въвежда петстепенната йерархия на управление на отпадъците. Аналогично на европейското право, българската нормативна уредба съдържа един рамков Закон за управление на отпадъците и редица специфични подзаконови актове.

Националното законодателство и политика в областта на управление на отпадъците се основават на следните основни принципи при управление на отпадъците:

- ♦ „Предотвратяване“ - образуването на отпадъци трябва да бъде намалено и избегнато, където това е възможно.
- ♦ „Разширена отговорност на производителя“ и „Замърсителят плаща“ – лицата, които образуват или допринасят за образуването на отпадъци или замърсяват околната среда или сегашните притежатели на отпадъците трябва да покрият пълните разходи за третиране на отпадъците и да ги управляват по начин, който гарантира висок степен на защита на околната среда и човешкото здраве.
- ♦ „Превантивност“ – потенциалните проблеми с отпадъците трябва да бъдат предвиждани и избягвани на възможно най-ранен етап.
- ♦ „Близост“ и „Самодостатъчност“ – отпадъците трябва да бъдат обезвреждани възможно най-близо до мястото на тяхното образуване, като отпадъците, генерирани в ЕС, трябва да бъдат третирани в рамките на Съюза.
- ♦ „Участие на обществеността“ – съответните заинтересовани страни и органи, както и широката общественост имат възможност да участват в разработването на планове за управление на отпадъците и на програмите за предотвратяване на отпадъците и имат достъп до тях след разработването им.

Йерархия на управление на отпадъците

Йерархията на отпадъците описва международно признат подход за устойчивото управление на отпадъци, който е отразен и в Европейската Рамкова директива за отпадъците 2008/98/ЕС с посл. изм. с Директива (ЕС) 2018/851. Този подход е възприет в България посредством Закона за управление на отпадъците. Йерархията при управление на отпадъците определя приоритетния ред на това какво представлява най-добрата възможност за околната среда в законодателството и в политиката относно отпадъците. Спазването на йерархията за управление на отпадъците осигурява ефективно използване на ресурсите, поради което следва да се насърчава по всякакъв начин.

Йерархията задава пет възможни начина за правителствените институции, местните власти и бизнеса за справяне с отпадъците и дава приоритет на мерките в следната последователност:

- Предотвратяване на образуването на отпадъци;
- Подготовка за повторна употреба;
- Рециклиране;
- Друго оползотворяване, напр. оползотворяване за получаване на енергия;
- Обезвреждане (депониране, изгаряне без оползотворяване на енергията и др.).

Действащи закони и подзаконови актове на национално ниво

Основният законодателен инструмент в областта на управлението на отпадъците в България е Законът за управление на отпадъците (ЗУО), в сила от 13.07.2012г. (обн.ДВ, бр.53/2012, последно доп. ДВ. бр.19 от 5 Март 2021г.). В Закона за управление на отпадъците и подзаконовите нормативни актове към него подробно са описани задълженията на органите на местно самоуправление и местна администрация за управление на отпадъците.

Закон за управление на отпадъците (ЗУО)

Законът и подзаконовите актове към него се отнасят до следните видове отпадъци:

- битови отпадъци;
- производствени отпадъци;
- строителни отпадъци;
- опасни отпадъци.

С изменението и допълнението на Закон за управление на отпадъците (изм. и доп. ДВ. бр.19 от 5 Март 2021г.) се въведоха изискванията на приетия на ниво ЕС през 2018 г. законодателен пакет „Отпадъци“, и по специално Директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците и частично да транспонира Директива (ЕС) 2018/850 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за изменение на Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци.

Пакет „Отпадъци“ въведе следните основни промени в европейското законодателство, които следва да бъдат изпълнявани от всички държави-членки:

➤ Целта за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци е завишена до 65% през 2035 г., за да се извлекат съществени екологични, икономически и социални ползи и да се ускори преходът към кръгова икономика. Въведени са междинни цели от 55% и 60% съответно за 2025 г. и 2030 г.;

➤ С цел допълнително стимулиране на прехода към кръгова икономика е въведена цел за намаляване до 10 % на депонираните битови отпадъци до 2035 г.

Законът за управление на отпадъците е нормативния акт, който регламентира всички основни ангажименти на общини, производители и оператори на дейности с отпадъци, както и изискванията за разделно събиране и за постигане на целите по рециклиране на отпадъци. Респективно тези изисквания налагат промени в ЗУО, които са приети с изменение и допълнение на закона и са в сила от 05.03.2021г.

Действащите подзаконови нормативни актове, които детайлизират изискванията на ЗУО, могат да се обособят в четири групи:

- * Подзаконови нормативни актове, определящи изисквания към съоръжения и инсталации:
 - Наредба № 7 от 24 август 2007г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ, бр.81 от 17.09.2004г.).
 - Наредба № 6 от 27 август 2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (в сила от 13.09.2013г.).
- * Подзаконови нормативни актове с хоризонтални разпоредби спрямо всички видове отпадъци, инсталации и съоръжения за отпадъци в обхвата на ЗУО:
 - Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификацията на отпадъците (Обн., ДВ, бр.66 от 08.08.2014г.).
 - Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн., ДВ, бр.51 от 20.06.2014г.).
- * Подзаконови нормативни актове, съдържащи регулации по управлението на отпадъци чрез икономически инструменти:

- Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 111 от 27.12.2013 г.).
 - Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса (Приета с ПМС № 76 от 12.04.2016 г., в сила от 16.06.2016 г.).
 - Наредба за реда и начина за изчисляване на размера на финансовата гаранция или еквивалентна застраховка и за предоставяне на годишни справки-декларации при трансграничен превоз на отпадъци (Приета с ПМС № 195 от 10.07.2014 г., обн., ДВ, бр. 59 от 18.07.2014 г.).
- * Подзаконовни нормативни актове, регулиращи управлението на специфични отпадъчни потоци:
- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци (Приета с ПМС № 20 от 25.01.2017г., обн. ДВ бр.11 от 31.01.2017г.).
 - Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали (Приета с ПМС 267 от 05.12.2017г, обн., ДВ, бр. 98 от 08.12.2017г.).
 - Наредба №3 от 05.08.2014г. за изискванията за реда и начина за инвентаризация на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили (обн., ДВ, бр.70 от 22.08.2014г.).
 - Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (Приета с ПМС №201 от 04.08.2016г., обн., ДВ, бр.63 от 12.08.2016г.).
 - Наредба за опаковки и отпадъци от опаковки (в сила от 06.11.2012 г., Приета с ПМС № 271 от 30.10.2012 г., обн., ДВ, бр.85 от 06.11.2012г.).
 - Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори (Приета с ПМС №351 от 27.12.2012г., обн., ДВ, бр.2 от 8.01.2013г., в сила от 08.01.2013г.).
 - Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (Приета с ПМС №352 от 27.12.2012г., обн. ДВ, бр.2 от 08.01.2013г.).
 - Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (Приета с ПМС №256 от 13.11.2013г., обн. ДВ, бр.100 от 19.11.2013г., в сила от 01.01.2014г.).
 - Наредба за излезли от употреба моторни превозни средства (Приета с ПМС №11 от 15.01.2013г., обн., ДВ, бр.7 от 25.01.2013г., в сила от 25.01.2013г.).
 - Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми (Приета с ПМС № 221 от 14.09.2012 г., обн. ДВ. бр.73 от 25.09.2012 г.).

Основни ангажименти на общините, произтичащи от ЗУО и подзаконовите нормативни актове

ЗУО и наредбите към него регламентират детайлно редица ангажименти на общините, свързани с управлението на отпадъците. Съгласно нормативната уредба, кметът на общината отговаря за:

1. осигуряването на съдове за събиране на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;
2. събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за оползотворяването и/или обезвреждането им. Следва да се подчертае, че кметът на общината е длъжен да осигури условия, при които всеки притежател на битови отпадъци да се обслужва от лицата/фирмите, на които общината е възложила тези

дейности, като тези лица трябва да притежават съответните разрешителни или регистрационни документи, изисквани от ЗУО;

3. почистването на уличните платна, площи, алеи, паркове и другите територии в населените места, предназначени за обществено ползване;

4. избора на площадка, изграждане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или на други инсталации или съоръжения за оползотворяването и/или обезвреждане на битови отпадъци;

5. организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията на съответната община. Управлението на строителните отпадъци е регламентирано по-подробно в Наредба за управление на строителните отпадъци и за влягане на рециклирани строителни материали, приета с ПМС № 267 от 05.12.2017 г. Кметът на общината отговаря за предаването на отделените строителни отпадъци по време на принудителното премахване на строежи, за оползотворяване на материалите и за влягане на рециклирани строителни материали, включително за покриването на разходите за извършване на дейностите по транспортиране и третиране. С ЗУО от 2012г. отпада задължението на общините да осигуряват депа за депониране на строителни отпадъци и от разрушаване на сгради, извън отпадъците от ремонтна дейност на жилищата на домакинствата, като се въвеждат цели за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на отпадъци от строителството и от разрушаване на сгради, включително при насипни дейности чрез заместване на други материали с отпадъци (строителни отпадъци, с изключение на почви, земни и скални маси от изкопи в естествено състояние), несъдържащи опасни вещества;

6. разделното събиране на битови отпадъци на територията на общината най-малко за следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло. С чл.33 от ЗУО са въведени изисквания към търговските обекти, производствени, стопански и административни сгради в населените места над 5000 жители и курортните населени места да събират разделно отпадъците от хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло и да ги предават на лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 от ЗУО и/или на организация по оползотворяване;

7. организирането на дейностите по разделно събиране на масово разпространени отпадъци и/или оказва съдействие на организациите за оползотворяване на масово разпространени отпадъци, в т.ч. определяне на местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на масово разпространени отпадъци (отпадъци от опаковки, излезли от употреба моторни превозни средства, електронно и електрическо оборудване, негодни за употреба батерии и акумулатори, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми). Кметът организира контрола за изпълнението на договори с организации по оползотворяване или с други лица, притежаващи разрешения по ЗУО, свързани със системите за разделно събиране на масово разпространените отпадъци;

8. изпълнението на решенията на общото събрание на регионалното сдружение, в което участва дадена община, в т.ч. относно инвестиционната програма на сдружението, провеждане на обществените поръчки и др.;

9. организирането на разделно събиране на опасните битови отпадъци от бита и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане, като напр. опаковки от и негодни препарати за растителна защита, използвани за градините на домакинствата, опаковки от химикали и препарати и стари такива и др.;

10. осигуряването на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други във всички населени места с население, по-голямо от 10 000 жители на територията на общината, и при необходимост в други населени места. С това се цели подобряване на услугите за разделно събиране на отпадъците за потребителите и подпомагане на общините за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците. Следва да се подчертае, че

нормата на ЗУО е достатъчно гъвкава и предоставя на общините възможност както да осигурят площадки общинска собственост за някои или за всички видове отпадъци, които домакинствата и фирмите могат да оставят безвъзмездно, така и да сключат договори с лица, които разполагат с площадки за един или няколко вида отпадъци;

11. поддържането на регистър на пунктовете за предаване на отпадъци от пластмаси, стъкло, хартия и картон на територията на съответната община и на площадките, осигурени от общините за безвъзмездно предаване на битови отпадъци;

12. предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища, и организиране на почистването им;

13. съдействие за създаване на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба;

14. осигуряване на информация на обществеността по всички ангажименти на общините, чрез интернет страницата на съответната община, както и по друг подходящ начин и провеждане на информационни кампании за населението и бизнеса, свързани с разделното събиране на отпадъците;

15. разработва общинска наредба за управление на отпадъците, като постоянно контролира изпълнението ѝ;

16. организира внасянето на отчисленията за следексплоатационни грижи за депата за битови отпадъци и за депониране на отпадъци в необходимия размер и срок, съгласно Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;

17. предлага за одобряване от общинския съвет такси за заплащане на услугите, предоставяни от общината, свързани с отпадъци;

18. определя изискванията към площадките за пунктовете за предаване на отпадъци от хартия и картон, пластмаси и стъкло, в т.ч. условията за регистрация на площадките (отнася се до пунктовете за предаване на посочените отпадъци в рамките на населените места, известни сред населението и като пунктове за вторични суровини).

19. предприема действия по възлагане и извършване на прединвестиционни проучвания за изграждане на ново/и съоръжение/я за третиране на битовите отпадъци най-малко три години преди изчерпване обема на депото за битови отпадъци или изтичането на експлоатационния срок на инсталацията, за което уведомява съответната РИОСВ. Тези действия се извършват съвместно с другите кметове на общините, включени в Регионалното сдружение или самостоятелно в случай, че общината не участва в сдружение.

ЗУО регламентира и обхваща на контролните правомощия на общините, като кметът на общината или оправомощено от него длъжностно лице контролира:

1. дейностите, свързани с образуване, събиране, включително разделното, съхраняване, транспортиране, третиране на битови и строителни отпадъци;

2. дейностите по депониране на производствени и опасни отпадъци на общински и/или регионални депа;

3. площадките за дейностите с отпадъци от черни и цветни метали (ОЧЦМ);

4. спазването на други изисквания, определени с наредбата по чл. 22;

5. изоставянето на битови отпадъци и нерегламентираното им изхвърляне;

6. организира и контролира закриването, рекултивацията на терените и последващия мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци на територията на съответната община.

Съгласно чл.118 от ЗУО кметът на общината по местонахождение на площадката за дейности с отпадъци от черни и цветни метали упражнява контрол за спазване на условията и реда за извършване на тези дейности, съобразно своите компетенции. За констатираните нарушения при проверките за спазване на условията и реда за извършване на тези дейности

кметът на общината уведомява в 14-дневен срок директора на съответната РИОСВ, като му изпраща всички документи.

ЗУО регламентира също видове контрол, минимална честота на контролните проверки и актовете, които се съставят от контролните органи в т.ч. от общините, съобразно техните компетенции по закона, както и размера на глобите, които кметовете или оправомощени от тях лица могат да налагат.

Изисквания относно управлението на строителните отпадъци

ЗУО и Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на строителни рециклирани материали въвеждат специфични изисквания и ангажименти на общините, по отношение на строителните отпадъци, свързани с организиране на събирането, оползотворяване и обезвреждане на тези отпадъци, образувани при ремонтната дейност на домакинствата. Общината има ангажимент и в случаите, когато самата тя е възложител на строителни дейности или на дейности по разрушаване на сгради, включително принудително премахване на строежи, както и в случаите, когато местната администрация е компетентна да одобрява и разрешава инвестиционните проекти, и по-конкретно – одобрението на плановете за управление на отпадъците.

Тези компетенции са свързани със следните текстове на ЗУО:

- третирането и транспортирането на отпадъците от строителни площадки и от премахването на строежите се извършват от възложителя на строежа или от собственика на строителните отпадъци;
- предаването и приемането на строителните отпадъци се извършва само въз основа на писмен договор с лица, притежаващи разрешение или регистрация по ЗУО.
- възложителят на строителни и монтажни работи (включително общините, когато са възложители на строителни дейности), с изключение на текущи ремонти, и възложителят на премахване на строежи отговарят за изготвянето на план за управление на строителни отпадъци в обхват и съдържание, определени Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, приета с ПМС № 267 от 05.12.2017 г.

Изискването не се прилага за:

1. премахване на сгради с разгъната застроена площ (РЗП), по-малка от 300 кв. м;
2. премахване на сгради с паянтова конструкция;
3. реконструкция и основен ремонт на строежи с РЗП, по-малка от 700 кв. м;
4. промяна на предназначението на строежи с РЗП, по-малка от 700 кв. м;
5. строеж на сгради с РЗП, по-малка от 700 кв. м;
6. изграждане, реконструкция, основен ремонт и премахване на подземни и надземни линейни мрежи в областта на водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, електронните съобщения, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност с дължина до 1500 линейни метра в урбанизирани територии;
7. изграждане, реконструкция и основен ремонт на подземни и надземни линейни мрежи в областта на водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, електронните съобщения, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност с дължина до 5000 линейни метра извън урбанизирани територии;
8. премахване на подземни и надземни линейни мрежи в областта на водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, електронните съобщения, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност с дължина до 1000 линейни метра извън урбанизирани територии;

9. изграждане, рехабилитация, основен ремонт, реконструкция и премахване на пътища с дължина до 500 линейни метра;
10. премахване на негодни за ползване или застрашаващи безопасността строежи, когато е наредено по спешност от компетентен орган, с РЗП, по-малка от 300 кв. м;
11. изграждане и премахване на строежи от шеста категория;
12. всички текущи ремонти.

При строителство, разрушаване на законни строежи и доброволно премахване на незаконни строежи или на негодни за ползване или застрашаващи сигурността строежи, възложителят носи отговорност за изпълнението на целите, свързани с подготовка за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на материали от строителни отпадъци.

Принудителното премахване на незаконни строежи или на негодни за ползване или застрашаващи сигурността строежи се извършва от собственика или изпълнителя на разрушаването селективно по материали. Кметът на съответната община отговаря за предаването на отделените строителни отпадъци по време на принудителното премахване на строежи, за оползотворяване на материалите и за влягане на рециклирани строителни материали, включително за покриването на разходите за извършване на дейностите по транспортиране и третиране. Тези разходи са за сметка на извършителя на незаконния строеж или на собственика на сградата или съоръжението. Въз основа на влязла в сила заповед за премахване на строежа и протокол за извършените разходи за дейностите по транспортиране и оползотворяване на отпадъците кметът на съответната община подава заявление за издаване на заповед за незабавно изпълнение за събиране на вземането от задължените лица по реда на Граждански Процесуален кодекс (ГПК).

С наредбата за управление на отпадъците по чл.22 от ЗУО общините следва да регламентират реда и начина за организиране на събирането, включително разделното, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата, например:

- забрана за изхвърляне на строителни отпадъци от ремонтната дейност на домакинствата в контейнерите за битови отпадъци;
- възможността гражданите да предават безвъзмездно определени количества строителни отпадъци от ремонтната дейност;
- задължението на гражданите и фирмите да предават отпадъците от ремонтни дейности на депа или други съоръжения за третиране на строителни отпадъци и условията за това.

Изисквания относно системите за разделно събиране на отпадъци

Съгласно ЗУО системата за разделно събиране се организира в съответствие с принципа „разширена отговорност на производителя“ - чрез сключване на договори с организации по оползотворяване. На национално ниво са приети шест отделни наредби за управление на масово разпространените отпадъци (МРО):

- *Наредба за опаковки и отпадъци от опаковки*
- *Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори*
- *Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти*
- *Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване*
- *Наредба за излезли от употреба моторни превозни средства*
- *Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми*

С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци за 2025 г., е необходимо в схемата „разширена отговорност на производителя“ да бъде включен и този отпадъчен поток.

Наредбите поставят изисквания към производителите и вносителите на съответните продукти, които след тяхната употреба се превръщат в отпадъци, и определят възможните начини за прилагане на принципа „разширена отговорност на производителя”. В наредбите са посочени и ангажименти на кметовете на общините с оглед изграждане на системите за разделно събиране на МРО и намаляване на количествата депонирани отпадъци.

Ползите за общините от сътрудничеството с организациите по оползотворяването са свързани с намаляване количествата битови отпадъци, които общините иначе трябва да събират и третира, и с намаляване финансовите средства за това третиране.

В системата за *разделно събиране на опасните битови отпадъци*, които не попадат в обхвата на наредбите по управление на масово разпространените отпадъци се включват – кутии от бои и лакове от ремонтната дейност и остатъци в тях, градински химикали, вкл. пестициди, продукти от грижи за домашни животни, химически вещества и препарати, използвани в домакинствата вкл. дезинфектанти. Те могат да се събират както чрез мобилни пунктове (специално оборудвани автомобили) и предварително оповестяване на графици за населението, така и да се предават на площадките за предаване на разделно събрани отпадъци, които общините трябва да осигурят.

Изискванията по отношение на видовете рециклируеми отпадъци, целят подобряване на услугите за разделно събиране на отпадъците за потребителите и подпомагане на регионите за управление на отпадъците за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците. Следва да се подчертае, че нормата на ЗУО е достатъчно гъвкава и предоставя на общините възможност както да осигурят площадки общинска собственост за някои или за всички видове отпадъци, които домакинствата и фирмите могат да оставят безвъзмездно, така и да сключат договори с лица, които разполагат с площадки за един или няколко вида отпадъци. Осигуряването на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други е задължение за всички населени места с население, по-голямо от 10 000 жители на територията на общините, и при необходимост в други населени места, съгласно чл. 19, ал.3, т.11 от ЗУО. В случай, че не са осигурени, отчисленията за обезвреждане на отпадъците на депа се увеличават с 15 на сто за периода до осигуряването им.

Финансови последици и стимули за общините, произтичащи от ЗУО

Съгласно Закона за управление на отпадъците, размерът на отчисленията за битови отпадъци по чл.64 от ЗУО намалява, когато целите в съответния регион за управление на отпадъците са изпълнени от общините, в съответствие с решението на общото събрание на регионалното сдружение за разпределение на задълженията между общините за изпълнение на целите, както следва:

- с 50 на сто за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 1;
- с 50 на сто за целите за ограничаване на количествата депонирани битови биоразградими отпадъци, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2;
- с 50 на сто за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 3 - 6 съгласно сроковете в § 15, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби;
- с 50 на сто за целите за намаляване на депонираните битови отпадъци, съгласно сроковете в § 15, ал. 5 от преходните и заключителните разпоредби.

Намаленията в размера на отчисленията се прилагат независимо едно от друго. При неизпълнение на изискванията за осигуряване от общините на площадки за предаване на разделно събрани отпадъци таксите за депониране се увеличават с 15%. Освобождаването от отчисленията за депониране представлява много съществен стимул за достигане на целите от общините. С изменения в Наредба № 7 от 19 декември 2013 г. за реда и начина за

изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци, размерът на отчисленията за всеки тон депониран отпадък на депата до 2022 г. и всяка следваща година е както следва:

2013г.	2014г.	2015г.	2016г.	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.	2022г. и всяка следваща година
15 лв./т	22 лв./т	28 лв./т	36 лв./т	40 лв./т	45 лв./т	57 лв./т	69 лв./т	82 лв./т	95 лв./т

Въвеждането на икономически инструменти, които да стимулират общините и другите задължени за постигане на рециклиране и оползотворяване юридически лица, е препоръка на ЕК и предварително условие за проектите, финансирани от европейските фондове за всички страни членки на ЕС. Ето защо общините трябва внимателно ежегодно да планират изразходването на приходите от отчисленията за депониране. Тези приходи могат да се използват от общините за финансиране на инвестиционни проекти в областта на отпадъците, включително за съфинансиране от страна на общините на проектите, финансирани от ОПОС, както и за финансиране на експлоатационни разходи, свързани със системите за разделно събиране на битовите отпадъци, за транспортиране на разделно събраните отпадъци, тяхното последващо сепариране, рециклиране или друг вид оползотворяване, както и за информационни кампании за населението и бизнеса относно управление на отпадъците, както и за изготвяне на програми за управление на отпадъците.

Изисквания относно разработване на общински програми за управление на отпадъците

Във връзка с процеса на програмиране, ЗУО съдържа няколко ключови изисквания:

1. Общинската програма да се разработи в съответствие със структурата, целите и предвижданията на Националния план за управление на отпадъците (НПУО).
2. Общинската програма се актуализира при промяна във фактическите и/или нормативните условия.
3. Общинската програма трябва да включва необходимите мерки за изпълнение на задълженията на кмета на общината, регламентирани в Глава втора, Раздел III на ЗУО.
4. Съгласно чл. 52 ал.2 от ЗУО, общинските програми за управление на отпадъците, са секторни програми и са неразделна част от Общинските програми за опазване на околната среда. Това означава, че Общинската програма за управление на отпадъците трябва времево да кореспондира с периода на действие на Общинска програма за опазване на околната среда.
5. Да се осигури обществен достъп до програмата на общината за управление на отпадъците.

При разработването на общинските програми за управление на отпадъците специално внимание трябва да се отдели на чл. 10, ал. 1 от Наредбата за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградими отпадъци. Кметът на общината включва като неразделна част от програмата за управление на отпадъците мерки за предотвратяване образуването на биоотпадъци, разделното им събиране и оползотворяване на територията на общините, отчитайки специфичните условия на отделните видове населени места (големина, тип, брой жители и др.). Мерките трябва да бъдат насърчаващи към:

- ♦ компостирането на място, в т.ч. домашното компостиране;
- ♦ рециклирането, включително компостиране, и разграждането на биологичните отпадъци по начин, който осигурява високо равнище на опазване на околната среда и води до резултати, отговарящи на съответните стандарти за високо качество;

- ♦ използването на безопасни материали, произведени от биологични отпадъци.

Съгласно ЗУО ангажиментът за разработване на програмата е на кмета на общината, а за нейното одобрение – на Общинския съвет. Кметът на общината е длъжен ежегодно до края на месец март да информира Общинския съвет за изпълнението на мерките от програмата през предходната година. Целесъобразно е ежегодният отчет за изпълнение на общинската програма да се публикува на интернет страницата на общината с цел информиране на гражданите и бизнеса.

Общинската програма за управление на отпадъците преди внасянето ѝ за разглеждане от Общинския съвет подлежи на съгласувателна процедура „Преценка на необходимостта от извършване на екологична оценка“, в изпълнение на чл. 2, ал. 2, т. 1 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, издадена на основание на ЗООС. Тази процедура включва подготовка от страна на общината на „Искане за издаване на решение по преценка необходимостта от извършване на екологична оценка“, което се внася за разглеждане в РИОСВ. В общия случай, без утежняващи обстоятелства, процедурата отнема 1 месец, което следва да се има предвид в процеса на разработка и одобрение на общинската програма.

Програмни документи на национално и общинско ниво с нов програмен период

Изпълнявайки ангажиментите по постигане на заложените в Европейското законодателство цели, България предприема стъпки за трансформиране на икономиката си от линейна към кръгова. Промяната в рамковото законодателство по отпадъци е една от най-важните и първостепенни крачки в прехода към кръгова икономика на ЕС. Страната е разработила и прела нов пети **Национален план за управление на отпадъците (НПУО) 2021-2028 г. и Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България, за периода 2021–2027 г.**, с които се поставят нови цели и изисквания.

Пети Национален план за управление на отпадъците в Република България за периода 2021–2028 г.

Изпълнявайки ангажиментите по постигане на заложените в Европейското законодателство цели, България предприема стъпки за трансформиране на икономиката си от линейна към кръгова. НПУО е основния стратегически документ в сектора „Отпадъци“ и е изработен от Министъра на околната среда и водите. Националният план за управление на отпадъците (НПУО) има ключова роля за ефективното и ефикасно управление на отпадъците в РБългария. С плана се цели намаляване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда и здравето на населението, както и постигане на максимално ефективно използване на ресурсите, разкриване на нови пазари и създаване на нови работни места.

НПУО е план на прехода от управление на отпадъците към ефективно използване на отпадъците като ресурс и устойчиво развитие чрез предотвратяване на образуването им. Планът предоставя рамка за местните власти при разработването на политика за управление на дейностите по отпадъците на регионално и местно ниво. Целта му е да подпомага централните и местните власти за концентрация на ограничените ресурси към приоритетни за финансиране проекти в сферата на управление на отпадъците от национални и европейски източници на финансиране.

Генералната стратегическа цел на страната в сферата на управление на отпадъците е: **„Общество и бизнес, които подобряват прилагането на йерархията на управление на отпадъците във всички процеси и нива“.**

Стратегическите цели, гарантиращи постигането на генералната стратегическа цел и съответстващите на тях програми от мерки, са:

Цел	Програма
Цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване	Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци с Подпрограма за предотвратяване на образуването на хранителни отпадъци
Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци	Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО с Подпрограма за управление на опаковките и отпадъците от опаковки
Цел 3: Намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци и други	Програма за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци и други

В рамките на НПУО 2021-2028 г. са разработени пет програми, които чрез своите дейности водят до постигане на изпълнението на конкретните програмни цели. Изборът на конкретни мерки и тяхната комбинация във времето представляват различни алтернативи за достигане на набелязаните цели.

Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци (НППОО)

Националната програма за предотвратяване на образуването на отпадъци (НППОО) е в съответствие с изискванията на РДО и на чл.50 от ЗУО и е неразделна част от НПУО. Тя определя мерки за прилагане на най-високото ниво в йерархията на управление на отпадъците. НПУО и Националната програма за предотвратяване образуването на отпадъци (НППОО), като неразделна негова част се отнасят за цялата територия на Република България.

НПУО 2021-2028 г. и НППОО са одобрени с Решение №459 на МС от 17.06.2021г.

Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България, за периода 2021-2027 г.

Изготвянето на Стратегията и плана на действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021-2027 г. е в изпълнение на мярка 589 „Изготвяне на Национална стратегия във връзка с пакета за кръгова икономика“ от Програма за управление на правителството на Република България за периода 2017 – 2021 г., като една от поставените цели (Цел 147) за постигане на ресурсна ефективност чрез прилагане на йерархията при управление на отпадъците, предотвратяване на образуването им, насърчаване на повторната употреба и оползотворяването им чрез рециклиране, намаляване на депонирането и ограничаване на вредното им въздействие върху околната среда и човешкото здраве.

Разработването на стратегията и план за действие за периода 2021-2027 г. е част от мерките от пакета за преход към кръгова икономика на национално ниво. Планът за действие обхваща действия в следните области:

- ✓ Производство, в т.ч. пакетиране на продуктите и производствени процеси;
- ✓ Потребление;

✓ Управление на отпадъците, което заема централно място в кръговата икономика, чрез прилагане на практика на йерархията на ЕС за отпадъците.;

✓ Преход от отпадъци към ресурси – насърчаване на пазара на вторични суровини, в т.ч. суровини от изключителна важност Действия в областта на приоритетни области като рециклиране на пластмаси, управление на хранителните отпадъци, основни суровини, отпадъци от строителство и събаряне, биомаса и продукти на биологична основа, иновации, инвестиции и други хоризонтални мерки.

Целта е да се изготви стратегически документ и конкретен план за действие, чрез които да се формулират националните цели в областта на кръговата икономика. На базата на задълбочен анализ на ситуацията, следва да се очертаят приоритетните области на стратегията и плана за действие, да се предложат подходящи механизми за партньорство между публичния и частния сектор и механизми за мониторинг на изпълнението.

Специфичните цели са свързани с:

- Предпоставки за постигане на устойчива, нисковъглеродна и конкурентоспособна икономика с ефективно използване на ресурсите;
- Насърчаване на бизнес инициативи, иновации и трансфер на технологии за постигане на целите на кръговата икономика на национално и европейско ниво;
- Формулиране на необходимите политически действия на национално и местно ниво, както и изменения на регулаторната рамка;
- Създаване на партньорски механизъм за изпълнение на плана за действие, с участие на публичния сектор на национално и местно ниво, бизнеса и неправителствения сектор;
- Постигане на възможно най-добро управление на отпадъците, съдържащи значително количество суровини от изключителна важност, като вземат предвид осъществимостта от икономическа и технологична гледна точка и ползите за околната среда и здравето. Включване на целесъобразни мерки на национално ниво относно събирането, разделянето и оползотворяването на отпадъци, съдържащи значително количество от суровини от изключителна важност.

Поради естеството си, Стратегията за действия за преход към кръговата икономика се явява междусекторна стратегия. Тя стъпва върху и надгражда мерките, заложи в проектите на нови секторни стратегии и програми, основни сред които са в областта на икономиката, опазване на околната среда и регионалното развитие. Стратегията и планът за действие за прехода към кръгова икономика не попадат в йерархична зависимост с други планове и програми на национално и местно ниво, но съобразяват и не противоречат на действащи планове, програми и други стратегически документи на европейско и национално ниво, като например: Европейската зелена сделка, Новия план за действие към кръговата икономика от 2020 г. на Европейската комисия, Стратегията за пластмасите в кръговата икономика от 2018 г., Национална програма за развитие България 2030.

Нов план за действие относно кръговата икономика (приет на 11.03.2020г.)

Нов план за действие за кръговата икономика е един от основните градивни елементи на Европейския зелен пакт, новата европейска програма за устойчив растеж. Предлагайки мерки по отношение на целия жизнен цикъл на продуктите, новият план за действие има за цел да подготви икономиката за екологосъобразно бъдеще, да укрепи конкурентоспособността, като същевременно защитава околната среда и предоставя нови права на потребителите. Надграждайки върху свършеното от 2015 г. насам, новият план е насочен към проектирането и производството в кръговата икономика, за да се гарантира, че използваните суровини остават в икономиката на ЕС колкото е възможно по-дълго. Планът за действие за кръговата икономика съдържа мерки за:

- Превръщане на устойчивите продукти в норма в ЕС. Комисията ще предложи законодателство в областта на политиката за устойчиви продукти, за да гарантира, че продуктите на пазара на ЕС са проектирани да издържат по-дълго, по-лесни са за повторна употреба, ремонт и рециклиране, и включват възможно най-много рециклирани материали, а не първични суровини. Еднократната употреба ще бъде ограничена, преждевременното излизане от употреба ще бъде поставено под контрол, а унищожаването на непродадените дълготрайни стоки ще бъде забранено.

- Повече права за потребителите. Потребителите ще имат достъп до надеждна информация по въпроси като възможностите за ремонт и трайността на продуктите, за да могат да взимат устойчиви от екологична гледна точка решения. Те ще могат да се възползват от истинско „право на ремонт“.

- Акцент върху секторите, в които се използват най-много ресурси и където потенциалът за кръгова икономика е голям. Ще се предприемат конкретни действия относно: електроника и ИКТ — инициатива за кръгова електроника за постигане на по-дълъг жизнен цикъл на продуктите и подобряване на събирането и третирането на отпадъците:

- акумулаторни батерии и превозни средства — нова регулаторна рамка относно акумулаторните батерии с цел повишаване на устойчивостта и насърчаване на кръговия потенциал на акумулаторните батерии

- опаковки — нови задължителни изисквания относно това какво се допуска на пазара на ЕС, включително намаляване на (свръх)опаковането

- пластмаси — нови задължителни изисквания за съдържанието на рециклирани материали и специален акцент върху пластмасовите микрочастици, както и пластмасите на биологична основа и биоразградимите пластмаси

- текстилни изделия — нова стратегия на ЕС за текстила с цел засилване на конкурентоспособността и иновациите в сектора и насърчаване на пазара на ЕС за повторна употреба на текстилните продукти

- строителство и сгради — всеобхватна стратегия за устойчива архитектурна среда, с която се насърчават принципите на кръговата икономика

- храни — нова законодателна инициатива относно повторната употреба с цел да бъдат заменени опаковките, съдовете и приборите за еднократна употреба в хранителния сектор с продукти за многократна употреба.

- Гаранция за по-малко отпадъци. Усилията ще бъдат насочени към избягване на производството на отпадъци като цяло и преобразуването им във висококачествени вторични ресурси, за които е необходим добре функциониращ пазар на вторични суровини. Планът за действие съдържа и поредица от действия за свеждане до минимум на износа на отпадъци от ЕС и за справяне с незаконния превоз на отпадъци.

Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха в България 2020-2030г.

Програмата включва целите, приложимите мерки, които трябва да доведат до намаляване на емисиите, сроковете за прилагането на мерките, необходимите финансови средства и отговорните институции. Предвидените мерки са в сектори, които са по-значими източници на емисии в атмосферния въздух, като селско стопанство, автомобилен транспорт и битово отопление. В Законодателни приоритети в сектора на отпадъците и управление на отпадъците в програмата е посочена Стратегическата цел 2 за 2030г., която гласи:

Спазване на законодателството на ЕС и участие и допринасяне за реализирането на законодателните ангажименти и инициативи на ЕС като пакета от мерки за създаване на Кръгова икономика до 2030 г.:

- Минимум 55% от общинските отпадъци да се рециклират до 2025 г., над 60% до 2030 г. и над 65 % до 2035 г.

- Над 50% от отпадъчните пластмасови опаковки да се рециклират до 2025 г.

- Опасните отпадъци от домакинствата да се събират отделно до 2022 г., биологичните отпадъци до 2023 г. и текстилът до 2025 г.
- До 2035 г. количеството депонирани общински отпадъци трябва да се намали до 10% или по-малко от общото количество генерирани общински отпадъци.

Нова стратегическа програма на ЕС за периода 2019—2024 г.

Целта ѝ е да направлява работата на европейските институции през следващите пет години, като предоставя цялостна рамка и насока за тази цел В „Новата стратегическа програма за периода 2019 – 2024 г.“ са начертани приоритетните области, които ще направляват работата на Европейския съвет и ще предоставят насоки за работните програми на останалите институции на ЕС.

Основните приоритети на стратегическата програма са

- * защита на гражданите и свободите,
- * развиване на здрава и динамична икономическа база,
- * изграждане на неутрална по отношение на климата, зелена, справедлива и социална Европа,
- * насърчаване на европейските интереси и ценности на световната сцена.

В програмата се посочват насоките и мерките за постигането на тези цели.

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.

С Решение № 621 от 25.10.2019 г. на Министерски съвет беше одобрена Националната стратегия и План за действие за адаптиране към изменението на климата на Република България. Целта на Стратегията е да служи като референтен документ, определящ рамка за действия за адаптиране към изменението на климата и приоритетни направления до 2030 г. Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие на Република България задава рамка за действия за адаптиране към изменението на климата (АИК) и приоритетни направления до 2030 г., като идентифицира и потвърждава необходимостта от действия за АИК както за цялата икономиката, така и на секторно ниво. Рамковият документ очертава рисковете и уязвимостите в различните икономически сектори, междусекторните връзки по отношение на тези рискове и уязвимости, както и макроикономическите последици от изменението на климата като цяло. Към Стратегията като приложения са включени девет секторни оценки (сектор земеделие, биоразнообразие и екосистеми, енергетика, гори, човешко здраве, туризъм, транспорт, градска среда и води), анализ на макроикономическите последици от изменението на климата и оценка на сектор „Управление на риска от бедствия“.

Актуализацията на Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 - 2025 година (приета с Решение №306 на МС от 07.05.2020г.)

Това е основният документ за регионално и пространствено развитие, който определя дългосрочните перспективи, цели и приоритети на държавната политика за намаляване на дисбаланса в развитието на националната територия и съответствието ѝ с другите секторни и хоризонтални политики. Актуализирането е обвързано и с новата Оперативна програма за развитие на регионите за периода 2021-2027 г., като определя териториалната основа за провеждане на държавната политика за регионално развитие, в т.ч. и със средства от европейските фондове. В актуализираната концепция са отчетени действащите стратегически документи на международно равнище в областта на регионалното и пространственото развитие, Морския пространствен план на Република България и националните стратегически документи за развитие на секторните и хоризонталните политики.

Националната програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни 2021-2026г.

Националната програма е утвърдена с Решение №700 от 7 октомври 2021г. на Министерски съвет и определя рамката за предприемане на съвместни действия за намаляване на загубата и разхищението на храни, и за преосмисляне от страна на обществото на отношението към потреблението на храни и на тяхната стойност. Тя е разработена с цел намаляване загубите и разхищението на храни в съответствие с Цел 12.3 на ООН, както и в изпълнение на рамковата директива за отпадъците 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, изменена с директива (ЕС) 2018/851 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г., съгласно която всяка държава-членка трябва да разработи и приеме програма за предотвратяване образуването на хранителни отпадъци.

Националната програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни включва следните области на действие:

- предотвратяване (превенция) загуби (нереализиран излишък) на храни;
- преразпределение на нереализирани годни храни за консумация от нуждаещи се лица;
- осведоменост и информиране на обществото за проблема със загубата и разхищението на храни.

За изпълнение на Националната програма е изготвен План за действие, съдържащ конкретни мерки за намаляване на загубите и разхищението на храни, срокове за изпълнение и отговорни институции.

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югоизточен район 2021-2027 г.

ИТСР на Югоизточен регион за планиране от ниво 2 е средносрочен стратегически планов документ, който определя политическата, икономическата, пространствената и тематична рамка на развитието на региона в годините на новия програмен период 2021-2027 г. Стратегия за развитие на Югоизточен регион за планиране от ниво 2 за периода 2021-2027 година е разработена в съответствие с Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.) и отчита предвижданията на секторните стратегии на регионално ниво в областта на икономическото развитие, здравеопазването, образованието, науката, социалните услуги, транспорта, водния сектор, енергетиката, широколентовите комуникации, туризма и околната среда. Визията и пакетът от стратегически приоритети на ИТСР на Югоизточен регион от ниво 2 за периода 2021-2027 г. са формулирани на основа на анализа на състоянието и съществуващите тенденции в социално-икономическото, екологичното, културното, инфраструктурното и пространствено развитие на областите в региона. Според ИТСР на Югоизточен район, Община Елхово е класифицирана като средно урбанизирана община.

План за интегрирано развитие на Община Елхово за периода 2021-2027г.

Планът за интегрирано развитие (ПИРО) е стратегически и програмен документ, който определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината (и нейния център) и връзките ѝ с други общини, в съответствие с другите документи за планиране на регионалното развитие, като съдържа конкретни параметри за развитието на територията и планират ресурсната обезпеченост на изпълнението.

ПИРО на Община Елхово 2021-2027 г. е основополагащ, стратегически документ и важен инструмент за управлението на общината през следващите седем години. ПИРО като част от системата от стратегически документи: интегрира регионалното и пространственото развитие; служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от

фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

Изготвянето на плановете за интегрирано развитие на общини е регламентирано в Закона за регионалното развитие с неговата редакция от март 2020 година (*изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.*), както и в Правилника за неговото прилагане. В новия програмен период 2021-2027 г. ПИРО обединяват в рамките на един стратегически документ елементите на общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които се изготвяха в периода 2014-2020 г.

Програмни документи на национално и общинско ниво с програмен период до 2020г.

Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Р.България за периода 2011-2020 г. Стратегическият план е първи за страната в разглежданата област. В резултат на детайлни анализи на съществуващата ситуация, планът определя за първи път мерки (административни, нормативни, финансови и др.) за увеличаване на рециклирането и оползотворяване на този поток отпадъци, които в страната основно се депонират. Главната стратегическа цел на плана е до 2020 г. да се намали вредното въздействие на строителните отпадъци върху околната среда, чрез достигане на поне 70% ниво на рециклиране на строителните отпадъци. В изпълнение на мерките от плана са приети разпоредби в ЗУО от 2012 г. и е разработена и приета Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на строителни рециклирани строителни материали (Обн., ДВ, бр. 98, 8.12.2017 г.). Наредбата беше приета в края на 2017 г. и отмени предходната Наредба за управление на строителните отпадъци. С Наредбата се регламентират изисквания с цел да се предотврати и ограничи замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и да се ограничи рискът за човешкото здраве и околната среда в резултат на събирането, третирането и транспортирането на СО и да се насърчи рециклирането и оползотворяването на СО за постигане на целите по чл. 32 от ЗУО.

Националният стратегически план за поетапно намаляване на количествата биоразградими отпадъци, предназначени за депониране (2010-2020 г.). Това е първият план за страната, в който систематично се осъществява задълбочен анализ на проблемите за околната среда в резултат на депонирането на биоразградимите отпадъци, дефинира проблемите и идентифицира необходимите мерки (административни, нормативни, финансови и др.) за преодоляване на проблемите и за изпълнение на целите за поетапно намаляване депонирането на тези отпадъци и увеличаване на тяхното рециклиране и оползотворяване. Мерките от плана са заложили и като ключови за постигане на целите на Третия национален план за действие по изменение на климата 2013 -2020 г. за намаляване на емисиите на парникови газове от сектор „отпадъци“. От особена важност за местните власти е Директива 1999/31 относно депонирането на отпадъците, която изисква от страните членки и техните компетентни власти до средата на 2009 г. да преустановят депонирането на отпадъци на депа, които не отговарят на изискванията в директивата, а от друга страна – поетапно да се ограничи депонирането на депата на биоразградими отпадъци, основно хранителни и градински отпадъци, както и отпадъци от хартия и картон.

Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г. Планът е приет с Решение №831 на Министерския съвет от 22.12.2014 г. Той е четвъртият програмен документ на национално ниво за управление на дейностите по отпадъците в Р.България. Основна цел на плана е да прекъсне връзката между икономическия растеж и отпадъците, като подобри йерархията на управлението на отпадъците чрез разработване за първи път на подпрограма и

мерки за предотвратяване на образуването на отпадъците, постави конкретни количествени цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване на конкретни потоци отпадъци. Генералната стратегическа цел на страната в сферата на управление на отпадъците е: Общество и бизнес, които не депонират отпадъци. Посочени са 4 специфични цели, на които трябва да се наблегне, за постигане на основната цел залегнала в Националния план. Плана за управление на отпадъците е основен документ, в рамките на които са разработени девет програми, които чрез своите дейности водят до постигане на изпълнението както на конкретните програмни цели (стратегически/оперативни цели), така и на четирите стратегически цели. Неразделна част от Плана е и Националната програма за предотвратяване на образуването на отпадъци. Тя е разработена за първи път в България в съответствие с изискванията на Директива 2008/98/ЕО (Рамкова директива за отпадъците) и на чл. 50 от ЗУО и определя мерките за прилагане на най-високо ниво в йерархията на управление на отпадъците. Отговорностите, посочени към общините са свързани със събирането на отпадъците на тяхната територия, както и изготвяне на програма за управление на отпадъците по силата на чл. 52 от ЗУО, чиято структура, цели и предвиждания да отговарят на НПУО.

НПУО определя регионите за съвместно управление от общините на битовите отпадъци, както и съоръженията и инсталациите, необходими за постигане на съответствие със законодателството по отпадъците. Съгласно същия Община Елхово е включена в Регионално сдружение за управление на отпадъците (РСУО) - Регион Елхово с община Болярово.

Национален план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Р България за периода 2014-2020г. Основната цел на този документ е да осигури рамката за планиране на национално ниво, като осигури разумен подход при определянето и прилагането на адекватни мерки за оползотворяване и обезвреждане на утайките в рамките на съществуващата законодателна рамка. Обезвреждането на утайки чрез депониране е най-неекологичното решение, което съгласно стратегическите насоки на този план трябва да бъде постепенно намалявано и окончателно преустановено през следващите години. Тази възможност трябва да продължи да съществува в рамките на един преходен период, до извършването на необходимите инфраструктурни и технологични инвестиции за алтернативни варианти за оползотворяване на утайки. След това утайките могат също да бъдат депонирани след съвместното им третиране до определено инертно състояние в съоръжения за биологично третиране на биоотпадъци (съоръжения за компостиране или механично-биологично третиране (МБТ)). Йерархията за управление на отпадъците, която предоставя модел за устойчив подход към тяхното управление, намира място и при управлението на утайките. Важно е да се отбележи, че не съществува вариант за повторно използване на утайките. Като такъв може да се счита директната им употреба в земеделието. До 2020г. 100 % от утайките трябва да бъдат оползотворени, вместо депонирани. Във връзка с планираното до края на 2020г. прекратяване на депонирането и временното съхранение на утайките, в този планов период ще продължи да бъде насърчавано тяхното активно оползотворяване.

Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците на Община Елхово до 2020г. (Актуализация 2017г.)

Общинската програма за управление на отпадъците в оОбщина Елхово е съобразена и е разработена така, че да отговаря на изискванията и прилагане принципите на Генералната стратегическа цел и четири стратегически цели на НПУО 2014-2020. Програмата съобразена с и изготвена в съответствие със Заповед № РД-211/31.03.2015 г. на министъра на околната среда и водите за утвърждаване на „Методически указания за разработване на общински и методически указания за разработване на регионални програми за управление на отпадъците за периода 2015-2020 г.”.

ПУО има за цел да определи основните стратегически приоритети за устойчиво и екологосъобразно управление на отпадъците на територията на Община Елхово, които трябва да бъдат постигнати до 2020 г.

Програмата включва четири стратегически цели, които са съобразени с изискването на ЗУО да съответстват на целите на НПУО 2014-2020 г. За постигане на всяка стратегическа цел са идентифицирани оперативни цели и мерки, като мерките са обособени в осем подпрограми. Общата цел на Програмата за управление на отпадъците до 2020 г. на Община Елхово е:

„Ефективно използване на отпадъците като ресурси и намаляване на генерирането и на депонирането им.“

Стратегическите цели са:

Стратегическа цел 1. „Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното използване“.

Стратегическа цел 2. „Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и намаляване и предотвратяване на риска от депониране на отпадъци“.

Стратегическа цел 3. „Управление на отпадъците, което гарантира чиста и безопасна околна среда“.

Стратегическа цел 4. „Превръщане на обществеността в ключов фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците“.

Целите на Програмата за управление на отпадъците до 2020 г. на Община Елхово са в синхрон с целите на Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г. Стратегическите цели гарантират постигането на генералната стратегическа цел. За всяка от тези четири стратегически цели са разработени оперативни цели и осем подпрограми, които включват мерки, водещи до постигането на зададените цели. Мерките в подпрограмите са остойностени на базата на информация за изпълнението на сходни дейности и експертни допускания. За част от мерките не е предвиден бюджет, тъй като те се финансират в рамките на обичайния бюджет на общината за съответната бюджетна година – основно това са мерки от организационен, процедурен и нормативен характер. Индикативният бюджет на отделните подпрограми за управление на отпадъците е посочен в следващата таблица.

Подпрограма	Стойност (лв.)
■ Подпрограма за предотвратяване образуването на отпадъци	2 000
■ Подпрограма за разделно събиране и достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци най-малко от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло	6 000 000
■ Подпрограма за разделно събиране и постигане на целите и изискванията за битови биоразградими и биоотпадъци	1 500 000
■ Подпрограма за прилагане на изискванията за строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради	5 000
■ Подпрограма за отпадъците от утайки от пречиствателната станция за отпадъчни води	18 000 000
■ Подпрограма за управление и предотвратяване на риска от депонираните отпадъци	7 500 000
■ Подпрограма за развитие на административния капацитет за управление на отпадъците	60 000
■ Подпрограма за прилагане на разяснителни кампании и информиране на обществеността по въпросите на управление на отпадъците	45 000

По-голямата част от мерките в ПУО до 2020 г. са изпълнени или се изпълняват. Неизпълнените мерки ще бъдат заложени за изпълнение през следващия програмен период до 2028 г.

Настоящата нова Програма се изготвя във връзка с изтичането на програмния период на програмата до 2020г., настъпилите промени в законодателството и влезли в сила нови стратегически документи по отношение на управлението на отпадъците, което определя и необходимостта от нейното актуализиране.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ На европейско ниво е прието ново обширно и много амбициозно законодателство в сектора на управление на отпадъците, основаващо се изцяло на стратегическите и политически документи за „кръгова икономика“ и „нулеви отпадъци“;

□ Очаква се в следващите пет години ЕК да направи допълнителни проучвания и е възможно въвеждане на нови още по-амбициозни законодателни изисквания относно хранителните отпадъци, отпадъците от текстил, отпадъците от строителство и др.;

□ Въведени са законодателни изменения и допълнения в ЗУО за въвеждане в националното законодателство на последните изменения в: Рамковата директива за отпадъците 2008/98/ЕС; Директивата 94/62/ЕС относно опаковките и отпадъците от опаковки; Директива 99/31/ЕС относно депата за отпадъци;

□ През последните години европейските стратегически документи предлагат преход от екологосъобразно управление на отпадъците като ключов фактор за опазване на околната среда и човешкото здраве, към политика на предотвратяване на тяхното образуване и включването им в икономическия цикъл, основан на „кръгова икономика“. Този подход цели прекъсване на връзката между икономическия растеж и генерирането на отпадъци, вредящи на околната среда и създаващи риск за човешкото здраве;

□ Законодателните предложения относно отпадъците, съдържат дългосрочни цели за намаляване на депонирането и за по-добра подготвеност за повторното използване и рециклирането на основни потоци от отпадъци, като битовите отпадъци и отпадъците от опаковки. Целите следва да помогнат за постепенно преминаване към най-добри практики по предотвратяване образуването на отпадъците и да насърчат регионалните звена към предприемане на действия за набавяне на необходимите инвестиции в управлението на отпадъците, с цел усъвършенстване и надграждане на съществуващата инфраструктура;

□ Въведените промени насърчават възможностите за поправка, осъвременяване, продълготрайно използване и рециклиране на продуктите, когато това е целесъобразно и като вземат предвид особеностите на различните продуктови групи. Държавата и органите на регионално и местно ниво играят важна роля за насърчаването на повторното използване и поправката.

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ПРИЛАГАНЕТО НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ЕЛХОВО

В анализа е засегната общинската нормативна уредба на Община Елхово. Анализирани са нормативните документи в областта на управление на отпадъците на общинско ниво. Целта на анализа е да се посочат отговори на следните въпроси:

- Приета ли е нормативна уредба на местно ниво, която да детайлизира правата и задълженията на общинската администрация, на гражданите и юридическите лица по отношение на управление на отпадъците;
- Местната нормативна уредба съдържа ли минималните изисквания на ЗУО;
- Разработени ли са общински програмни документи, които да отразяват националните програмни документи за управление на отпадъците и да съдържат съответни мерки;
- Какви са основните изводи и препоръки от направения анализ.

Анализ на общинската нормативна рамка

Във връзка с изпълнение на изискванията поставените в ЗУО, Община Елхово е разработила следните нормативни документи, в които са регламентирани правата и задълженията както на местните власти, така и на физическите и юридически лица, определени са условията и реда за управление на отпадъците на територията на общината.

Наредба №22 за управление на дейностите по отпадъците на територията на Община Елхово Наредбата е приета с Решение № 408/36/3/ от заседание на Общински съвет-Елхово, Протокол № 36 от 24.07.2014 г., изм. с Решение № 425/37/5/ по Протокол № 37 от 11.09.2014 г. и с Решение №171/15.07.2019г. по адм.дело №212/2019г. по описа на Административен съд – гр. Ямбол.

Община Елхово е разработила Наредба по чл.22 от Закона за управление на отпадъците. Тя е основен нормативен акт на общинско ниво за прилагане на действащото законодателство, програмни документи и политики в сектора „Управление на отпадъците“. С нея се уреждат реда и условията за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци, включително биоотпадъци, опасни битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, както и обществените отношения, свързани с поддържане на чистотата и опазването компонентите на околната среда на територията на Община Елхово. Обхванати са условията, реда и начина, по които се извършва управлението на всички видове отпадъци, генерирани на територията на общината. Изпълнението на регламентираните разпоредби е задължение на всички граждани, фирми и други организации, пребиваващи или осъществяващи дейност на териториалните граници на общината, както и за всички лица, които временно пребивават на територията на Община Елхово.

Наредба №7 за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на Община Елхово Наредбата е приета с Протокол № 39 от 05.03. 2003г. Наредбата е изменяна, допълвана и актуализирана през годините – посл. изм. с решение №155/16/1 от 25.03.2021г.

Наредбата урежда отношенията, свързани с определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги (в т.ч. такса за битови отпадъци), предоставяни на физически и юридически лица, както и реда и срока за тяхното събиране на територията на Община Елхово. Такса битови отпадъци е разгледана в Глава II, Раздел I на Наредбата. Съгласно чл.14, такса битови отпадъци се заплаща за услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа или други съоръжения на битовите отпадъци, както и за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места. Размерът на таксата се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка за всяка дейност, включваща разходите за всяка от гореспоменатите услуги поотделно. Размерът на таксата се определя в годишен размер в левове за всяко населено място, описани в чл. 16 на Наредбата.

Таксата се плаща на две равни вноски в срокове до 30 юни и до 31 октомври на годината, за която е дължима. Лицата, неползващи услугата през една календарна година, се освобождават от задължението да заплащат съответната такса за този период. Освобождаването от заплащане на таксата става въз основа на подадена декларация за това в общинска администрация по местонахождение на имота на собственика или ползвателя до края на предходната година. Общинска администрация извършва проверка за обстоятелствата, декларирани в декларацията. При констатирано ползване на имота се съставя Акт за установяване на задължение по такса битови отпадъци и се дължи такса в годишен размер.

Такса битови отпадъци е подробно разгледана в анализ - Икономически инструменти в сектора на управление на отпадъците. Настъпилите промени в Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ), разгледани в анализа, водят до промени целящи правилно определяне на таксата за битови отпадъци, реално въвеждане на принципа „замърсителят плаща“, както и въвеждане на единна методология за определяне на разходите, които формират таксата за битови отпадъци. Съгласно законодателството, количеството битови отпадъци е водеща основа за определяне на размера на таксата за битови отпадъци. Общинският съвет може да приеме основа или основи, различни от водещата, при условие че съществуват обективни обстоятелства, възпрепятстващи прилагането ѝ. Основите за определяне на размера на таксата за битови отпадъци, които общинският съвет може да приеме са съгласно чл. 67, ал. 8 от Закона за местните данъци и такси. Общинският съвет може да приеме различни основи за отделните населени места, за отделните зони в тях, за селищните образувания, за различните категории задължени лица и за отделните услуги, като бъдат посочени изрично мотивите за различните основи.

В изпълнение на изискванията с Наредбата е предоставена възможност за заплащане на такса битови отпадъци според генерираното количество. Когато таксата се определя според количеството на битовите отпадъци, лицата подават декларация в общинска администрация по местонахождение на имота до 30 ноември на предходната година. В декларацията се посочват видът и броят на съдовете за изхвърляне на битови отпадъци, които ще се ползват през годината, съобразно обявената от Общинския съвет честота на извозването на битови отпадъци.

Наредба № 20 за принудително изпълнение на заповеди за премахване на строежи от IV-та до VI-та категория, незаконни по смисъла на чл. 225, ал. 2 от ЗУТ на територията на община Елхово

Наредбата е приета с Решение № 559/47/1/25.06.2015, Протокол №47

С наредбата се уреждат условията и редът за принудително изпълнение на влезли в сила заповеди на Кмета на общината за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на Община Елхово. По реда на тази наредба принудително се изпълняват и разпореждания за поправяне или възстановяване на незаконно премахнати строежи, части от тях или отделни видове строителни работи. Към принудително изпълнение на заповеди, издадени от Кмета на Община Елхово по чл. 225а, ал. 1 и ал. 3 от Закона за устройство на територията (ЗУТ), за премахване на незаконни строежи или части от тях се пристъпва, когато същите не са изпълнени доброволно от адресата/адресатите на заповедта в определения с нея срок от 3 работни дни след изтичане на срока за доброволно изпълнение.

Окончателното разчистване на строителната площадка от строителни отпадъци, получени при премахването на незаконния строеж и възстановяването на терена, когато теренът е общинска/държавна собственост или когато се засягат интереси на трети лица, се извършва от Община Елхово като за извършените видове работи се съставя протокол по образец (приложение № 6а от Наредбата). Когато теренът е собственост на адресата на заповедта, окончателното разчистване на строителната площадка от строителни отпадъци, получени при премахването на незаконния строеж се извършва от и за негова сметка.

Когато извършителят на незаконния строеж е неизвестен, разходите по премахването са за сметка на общинския бюджет. Съгласно чл. 225а, ал. 5 от ЗУТ, принудителното премахване е за сметка на извършителя на строежа и на:

- лицето, което е упражнило строителен надзор (ако има такова);
- строителя - в случай, че строителството е продължило след издадена заповед за спиране/ на строежа от Кмета на общината или заповед на лицето, упражняващо строителен надзор, вписана в заповедната книга на строежа;

- строителя - в случаите по чл. 225, ал. 2, т.2 - 4;
- проектанта и лицето, оценило съответствието на инвестиционните проекти - при несъответствие на одобрения инвестиционен проект, по който се изпълнява строежът, с изискванията за безопасност по чл. 169, ал. 1, т. 1 – 4 от ЗУТ и/или с предназначението на земята;
- възложителя на строежа.

Наредба №2 за опазване на чистотата и околната среда в Община Елхово. *Наредбата се издава на основание чл.22, ал.1 от ЗМСМА. Наредбата е приета на заседание на ОбС – Елхово, проведено на 18.05.2000 г., Протокол № 9.*

С Наредбата се определят конкретните права и задължения на гражданите, юридическите лица, държавните органи и обществените организации в населените места в община Елхово относно опазване на чистотата и околната среда. Тя има действие спрямо всички граждани, живеещи или намиращи се на територията на Община Елхово, както и спрямо всички търговски дружества, еднолични търговци, фирми, кооперации, организации и учреждения, осъществяващи дейност на територията на община Елхово. Забраните касаещи осигуряването на екологосъобразно управление на отпадъците и добрия вид на територията на Община Елхово са регламентирани в наредбата, където се определя и реда за констатиране на нарушение и налагане на санкции при неизпълнението им. В наредбата се определят правомощията на общинската администрация и другите институции за контрол и налагане на санкции. Контролът по изпълнението на Наредбата се осъществява от Кмета на Общината.

Правилник за организацията и дейността на общинския съвет - Елхово, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация *Настоящият Правилник се издава на основание чл.21, ал.3 от Закона за местното самоуправление и местната администрация. Правилникът е приет с решение No 5/2/1/ на 23 ноември 2011 г., влиза в сила от момента на приемането му.*

Правилникът има за цел да осигури ефективна работа на Общинския съвет, неговите комисии, взаимодействието на Общинския съвет с Общинска администрация на община Елхово, в съответствие с Конституцията на Република България, Закона за местното самоуправление и местната администрация, Европейската харта за местно самоуправление и другите нормативни актове, уреждащи тази материя по действащото законодателство. Общинския съвет е колективен орган на местното самоуправление, избран от жителите в Общината при условия и ред, определени от Закона. Общинският съвет изпълнява функциите по чл. 21 от ЗМСМА, както и други функции и задачи от местно значение, които не са от изключителна компетентност на други органи и не съставляват изпълнителна дейност. В изпълнение на своите функции Общинският съвет приема Правилници, Наредби, Инструкции, Декларации и Решения. Секретарят на Общината следи за изготвяне и публикуване на актовете на Общината, които подлежат на такова публикуване и за довеждането им до знанието на гражданите.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

На основата на направените анализи на националната и общинската нормативна рамка и програмни документи в областта на управлението на отпадъците, могат да се направят следните основни изводи:

□ Властите на местно, регионално и национално равнище са тези, които спомагат за осъществяването на прехода към кръгова икономика. Целта е да се осигури най-подходящата нормативна уредба за изграждането на кръгова икономика на единния пазар, да се дадат ясни сигнали на икономическите оператори и обществото като цяло за начина, като се определят дългосрочни цели относно отпадъците и се предприемат конкретни, широкообхватни и амбициозни действия;

□ Общинските власти имат ангажимент да разработват и прилагат програмни документи на местно ниво за управление на отпадъците, които трябва да бъдат актуализирани, съгласно изискванията на новото законодателство;

□ Въведената общинска нормативна уредба на община Елхово отговаря на програмните документи и политики, посочени в националната правна рамка и съдържа конкретни разпоредби, по отношение правата и задълженията на местната власт в сектор „Управление на отпадъците“. Наред с нормативните промени в законодателството по отношение на сектор управление на отпадъците, общината трябва навременно да отразява нормативните промени в местната нормативна уредба и в нормативните си документи, съобразно местните условия и възникващи потребности в общината;

□ Наредбата за управление на отпадъците на територията на община Елхово е разработена съгласно изискванията на действащата в страната национална нормативна уредба. С нея са определени условията и реда за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци, включително биоотпадъци, опасни битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, на територията на общината, както и заплащането за предоставяне на съответните услуги по реда на Закона за местните данъци и такси. Наредбата ясно детайлизира правата и задълженията на общинската администрация, физическите и юридическите лица, учрежденията и организациите, при чиято дейност се образуват отпадъци. Поставени са задължения и забрани свързани с управлението на отпадъците на територията на общината. За ефикасно управление на дейностите по отпадъците е необходимо периодично изменение и допълване на Наредбата за управление на отпадъците на територията на община Елхово, съобразно изискванията и задълженията на националното законодателство.

□ Община Елхово провежда политика и мерки в областта на управлението на отпадъците на основата на добре разработени, ясни и детайлни стратегически и програмни документи, одобрени от общински съвет;

□ Препоръчително е да се изготвят периодични отчети за изпълнение на програмните документи, които да се публикуват на интернет страницата на общината;

□ Съгласно промените в Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ) е необходимо Общинският съвет да приеме основите за изчисляване размера на такса битови отпадъци за всяка от услугите по чл. 62 от ЗМДТ с Наредбата по чл. 9 от ЗМДТ (Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги). ;

□ Община Елхово разработва Програма за управление на отпадъците, съгласно чл.52 от ЗУО. Програмата е неразделна част от общинската програма за околна среда и подлежи на актуализация при промяна във фактическите и/или нормативните условия;

□ Съгласно направената оценка, основните изводи са, че община Елхово успява да приложи изискванията на нормативната уредба в своята дейност. За някои от изискванията са необходими време и ресурси за осъществяването им, като за целта са заложили различни мерки и дейности, както в настоящата програма, така и в местните нормативни документи.

По отношение на изпълнение на задълженията на кмета на общината, могат да се посочат следните изводи:

□ Всички населени места са обхванати от системата за сметосъбиране и сметоизвозване на смесените битови отпадъци от територията на общината;

□ В общината има изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки - хартия, пластмаса, стъкло и метал, съгласно сключен договор с „Екобулпак България“ АД за сътрудничество в областта на разделното събиране на отпадъци от опаковки и отпадъчни материали;

□ За изпълнение на задължението по чл.19, ал.3, т.7 от ЗУО за организиране на разделното събиране на масово разпространените отпадъци, образувани от дейността на домакинствата на територията на общината, община Елхово е сключила договори с фирми и

организации, притежаващи разрешения за дейности с отпадъци. Въведено е разделно събиране, чрез сключени договори за сътрудничество на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО); негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА); за организиране на дейности по събиране, транспортиране, съхранение и разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), както и за сътрудничество в областта на разделното събиране на излезли от употреба гуми (ИУГ), текстил и опасни отпадъци на територията на общината. При констатиране на нарушения, относно разделното събиране на специфичните потоци масово разпространени отпадъци се съставят санкции;

□ Съгласно чл. 28а (Нов - ДВ, бр. 77 от 2021 г.) от Наредба №7/19.12.2013г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци, кметовете на общините във всеки от регионите по чл. 49, ал. 9 ЗУО извършват морфологичен анализ на състава и количеството на битовите отпадъци, образувани на територията на съответната община, съгласно методика, утвърдена със заповед на министъра на околната среда и водите. Морфологичният анализ се актуализира на всеки 5 години. За територията на община Елхово е изготвен морфологичен анализ на състава и количеството битови отпадъци по проект „Определяне на морфологичния състав на битови отпадъци в България“ 2019г., с възложител Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС). Изследването е проведено съобразно изискванията на Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци, утвърдена със Заповед № РД-744 от 29.09.2012г. на МОСВ, в рамките на четири годишни сезона;

□ Съгласно чл.19, ал. 3, т. 9 от ЗУО, кметът на общината има задължението да организира разделното събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал. 1 и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане. На територията на община Елхово е осигурена възможност за населението безвъзмездно да предават разделно събрани опасни отпадъци чрез мобилни събирателни пунктове за разделно събиране на отпадъци от домакинствата. По този начин гражданите на община Елхово могат да предават безвъзмездно: луминесцентни тръби и други отпадъци, съдържащи живак, бои, масла, лепила, разтворители, перилни и почистващи смеси, лекарства с изтекъл срок на годност, опаковки, съдържащи остатъци от опасни вещества или замърсени с опасни вещества и др. съгласно сключен договор на общината с „Балбок Инженеринг“АД. Датите, мястото за разполагане и движение на мобилните събирателни пунктове се определят в срок до 31 януари на съответната година, като същите се организират в най-малко две кампании и се обявяват на населението, чрез средствата за масово осведомяване в общината.

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА НА РЕГИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Един от подходите за ефективно управление на отпадъците, позволяващо постигане на целите и изпълнение на мерките за кръгова икономика е между-общинско сътрудничество по осигуряване и организация на услугите по отношение на отпадъците на регионален принцип.

Общините, включени във всеки от регионите в Националния план за управление на отпадъците, създават **Регионална система за управление на отпадъците**, състояща се от регионално депо и/или други съоръжения за третиране на отпадъци. Основната цел на Регионалната система за управление на отпадъците е да постигне ефективно събиране, транспортиране и третиране на отпадъците, съобразно изискванията на чл. 6, ал. 1 и изпълнение на задълженията по чл. 19, чрез участие на общините при минимизирани разходи. Общините - членове на Регионалното сдружение, определят собствеността на Регионалното депо и/или друго съоръжение за третиране на отпадъците, която може да бъде:

1. на общината, която е собственик на терена или има учредено право на строеж върху определения за изграждане терен;
2. съсобственост на общините - членове на сдружението;

3. съсобственост между финансиращия частен партньор и общината - собственик на терена, и/или общините - членове на сдружението;

4. собственост на финансиращия частен партньор за съоръженията за подготовка преди оползотворяване или обезвреждане и оползотворяване на отпадъците.

Общините, включени във всеки от регионите в Националния план за управление на отпадъците, създават по реда на ЗУО **Регионално сдружение**. Общинският съвет на съответната община приема решение за участие в Регионалното сдружение, копие от което се изпраща на кмета на общината, на чиято територия се предвижда изграждането или са разположени съоръжения за третиране на отпадъците. Общинският съвет на община от регион в Националния план за управление на отпадъците може да приеме решение за присъединяването ѝ към сдружение на общини от друг регион, при условие, че не се осуетява създаването или функционирането на Регионалното сдружение или регионалната система за управление на отпадъците в собствения ѝ регион, след представяне на положителни становища на двете регионални сдружения и на РИОСВ.

Структура (състав и ръководство) на регионалното сдружение

Членове на Регионалното сдружение могат да бъдат само общини, като една община може да участва само в едно регионално сдружение. Регионалното сдружение възниква от датата на неговото първо Общо събрание, протоколът от което се изпраща на Министъра на околната среда и водите и на съответния Областен управител. Регионалното сдружение е юридическо лице със седалище в общината, която е собственик на терена, върху който е изградено или се предвижда изграждането на съоръжението за третиране на отпадъци, или която има учредено право на строеж. Ключовата цел на регионалното сдружение е да се създаде субект, който да има устойчив институционален капацитет и управление на Регионалната система за управление на отпадъците. Органи на управление на Регионалното сдружение са Общото събрание и Председателят на сдружението. Сдружението няма за цел да формира и не разпределя печалба, не придобива собственост. Неговата дейност се подпомага и осигурява от съответните общински администрации.

Общото събрание на Регионалното сдружение се състои от кметовете на участващите в него общини. Общото събрание на сдружението се свиква от неговия председател веднъж на 6 месеца или по искане на кмета на участващите в сдружението общини или от областния управител. Ако съответният регион в Националния план за управление на отпадъците, попада на територията на две или повече области - техните областни управители, участват в общото събрание на регионалното сдружение без право на глас. Свикването на Общо събрание става чрез писмена покана с дневен ред до кметовете на общините и Областния управител, копие от която се изпраща на Министъра на околната среда и водите. Общото събрание се провежда, ако на него присъстват кметовете на всички общини, членове на регионалното сдружение или ако присъстват най-малко две трети от кметовете и те представляват най-малко две трети от жителите на всички общини - членове на регионалното сдружение.

За проведените заседания на Общото събрание се съставят протоколи, които се подписват от неговия председател и от присъстващите кметове. Решенията на Общото събрание са неразделна част от протоколите, които се публикуват на страниците в интернет на общините, включени в Регионално сдружение, в срок от една седмица след провеждане на заседанието и се изпращат на Министъра на околната среда и водите и на съответния Областен управител. Решенията на Общото събрание подлежат на обжалване само от заинтересованите общини по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Община, която не изпълни решение на Общото събрание в определения ѝ за това срок, отговаря за нанесените вреди и пропуснатите ползи на членовете на Регионалното сдружение.

Председателят на Регионалното сдружение се избира измежду кметовете на участващите в него общини за срок, съвпадащ с мандата му като кмет. Председателят на сдружението участва в гласуванията на Общото събрание наравно с останалите кметове на общини.

Дейност на регионалното сдружение

Регионалното сдружение за управление на отпадъците, осъществява дейността си при спазване на:

- ✓ йерархия на управление на отпадъците;
- ✓ принципа за равнопоставеност;
- ✓ принципа на свободно сдружаване и взаимен интерес на общините, като не могат да се запазват привилегии за учредителите;
- ✓ принципа на прозрачност и отговорност.

Общините - членове на Регионалното сдружение, определят собствеността на Регионалното депо и/или друго съоръжение за третиране на отпадъците, която може да бъде:

1. на общината, която е собственик на терена или има учредено право на строеж върху определения за изграждане терен;
2. съсобственост на общините - членове на сдружението;
3. съсобственост между финансиращия частен партньор и общината - собственик на терена, и/или общините - членове на сдружението;
4. собственост на финансиращия частен партньор за съоръженията за подготовка преди оползотворяване или обезвреждане и оползотворяване на отпадъците.

Общините могат да получат финансиране на проекти в областта на управление на отпадъците от европейските фондове, държавния бюджет, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) към Министерството на околната среда и водите или други национални публични източници на финансиране само след създаването на Регионално сдружение, като правото на финансиране не се прилага в случаите, когато съответният регион се състои от една община. Община, която откаже да участва, предизвика забавяне, осуети създаването или функционирането на Регионално сдружение и/или на Регионална система за управление на отпадъците, заплаща вредите и пропуснатите ползи на останалите общини от съответния регион. Цената за третиране на тон отпадък, постъпил в Регионалната система за управление на отпадъците, е еднаква за всички членове на Регионалното сдружение и в нея не може да бъде калкулирана печалба за сдруженията. Община, неучастваща в регионалната система за управление на отпадъците, може да ползва същата или друга такава при условия и цени, определени от съответното регионално сдружение.

С приемане на Закона за управление на отпадъците (ЗУО) през 2012г. се въвеждат редица нови задължения в областта на разделното събиране на отпадъците и поэтапното постигане на целите по рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци, описани в действащите подзаконовни нормативни актове в областта на разделното събиране на отпадъците, произтичащи от ЗУО.

Добрата организация на дейността на РСУО е основен фактор за постигане на целите от общините за оползотворяване и рециклиране на отпадъците, тъй като съгласно ЗУО целите са регионални, изпълняват се съвместно от общините, които разпределят задълженията си за изпълнение на тези цели.

Цялостната система за управление на битовите отпадъци включва ефикасна система за събиране, ефикасна система за сортиране и подходящо проследяване на потоците от

отпадъци, активно участие на гражданите и предприятията, инфраструктура, адаптирана към конкретния състав на отпадъците и добре изградена система за финансиране.

Регионално сдружение за управление на отпадъците (РСУО) Елхово

Съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците, общините, включени във всеки от регионите, създават регионална система за управление на отпадъците, състояща се от Регионално депо и/или други съоръжения за третиране на отпадъци. В изпълнение на регионалния принцип за управление на отпадъците Община Елхово участва в Регионално сдружение с община Болярово. Целта на сдружението е ефективно събиране, транспортиране и третиране на отпадъците, съобразно изискванията на чл. 6 ал. 1 и гарантиране изпълнението на задълженията по чл. 19 от Закона за управление на отпадъците. „Регионално сдружение на общините Елхово и Болярово за управление на отпадъците“ е учредено по реда на Закона за управление на отпадъците на събрание, проведено на 03.08.2016г. в гр. Елхово. Регионалното сдружение за управление на отпадъците РСУО – Елхово осигурява прединвестиционните проучвания, планирането и реализацията на съоръженията и системите за третиране на отпадъците, генерирани от общините Елхово и Болярово. С решение на Общото събрание на Регионалното сдружение за отпадъци Регион Елхово са приети Вътрешни правила за работа на сдружението. Вътрешните правила имат за цел да регламентират и конкретизират правата, задълженията, правомощията и отговорностите на Общото събрание и Председателя на сдружението; организацията за работата им по вземане на решения, с оглед гарантиране на законност и ефективност в управлението на сдружението в съответствие с приетите решения, Закона за управление на отпадъците и приложимите норми на действащото законодателство в страната.

Регионалната система за управление на отпадъците, представлява комплексен обект, включващ: Регионалното депо за отпадъци и довеждащата инфраструктура. Регионалното депо за общините Елхово и Болярово е изградено и се експлоатира от 15.11.2010 г., съгласно издадено от Министерство на околната среда и водите КР № 134/2006 г., собственик и оператор е Община Елхово.

Регионално депо за неопасни отпадъци, обслужващо общините Елхово и Болярово е разположено на територията на Община Елхово в землището на село Добрич, в кв. 69, УПИ I 96007, местността „Хумата“. Депото се състои от две клетки: Клетка №1 (изградена) и Клетка №2 (неизградена). Съгласно КР №134/2006 на територията му се приемат битови и производствени отпадъци, генерирани от населението на двете общини.

Общият капацитет на депото е 56 705 т, като Клетка 1 е с капацитет 26 090 т, а Клетка 2 - 30 615 т. Депонираните на депото отпадъци в общо годишно количество не трябва да надвишава 2835 т/год.

Общата площ на депото за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово е 57 599 м² в това число:

- клетка 1 за натрупване на отпадъци - 7453 м²
- площадка за хумус - 7467 м²
- вътрешно площадкови пътища и площадки - 2110 м²
- лесозащитен пояс - 4635 м²
- сгради и съоръжения - 957 м²
- ограда и охранителни канавки - 1218 м²
- тротоари - 386 м²

Експлоатацията на регионалното депо за отпадъци на общините Елхово и Болярово се извършва от служителите от обособено звено към дейност „Чистота“ от отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“, ангажирани основно с работата на „Депо за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово“ в с. Добрич, община Елхово. Звеното се финансира от бюджета на община Елхово в рамките на утвърдената от Общинския съвет план-сметка за приходите и необходимите разходи за дейностите по управление на отпадъците и определяне на размера на такса битови отпадъци в гр. Елхово и населените места в общината.

Като съществен фактор за спазване на изискванията на ЗУО и за осъществяване на контрола по управление на отпадъците е сътрудничеството на общините с други контролни органи, с които се осъществява постоянна координация и взаимодействие - РИОСВ, РЗИ, РПУ на МВР и Пътна полиция. Обособеното звено към дейност „Чистота“ имат задължение да осигуряват достъп до РСУО на контролните държавни органи (МОСВ, РИОСВ и др.) за осъществяване на проверка и контрол върху извършваните дейности. По този повод служителите се задължават да осигурят присъствието на свой представител, както и да осигурят достъп до помещения, преглед на документи, свързани с изпълнението на възложените дейности.

Регионалното сдружение за управление на отпадъците РСУО – регион Елхово осигурява прединвестиционните проучвания, планирането и реализацията на съоръженията и системите за третиране на отпадъците, генерирани от двете общини в региона – Елхово и Болярово. Основна цел на всяка от общините в региона е да предоставя качествени услуги в сектор управление на отпадъците за населението и бизнеса на територията си, в съответствие с компетенциите, възложени ѝ в нормативната уредба. С цел спазване изискванията на чл. 21, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците, кметовете на общините от регионалните сдружения трябва своевременно да предприемат действия по възлагане и извършване на прединвестиционни проучвания за изграждане на ново съоръжение/я за третиране на битовите отпадъци най-малко три години преди изчерпване обема на депото за битови отпадъци или изтичането на експлоатационния срок на инсталацията. В тази връзка в периода на действие на настоящата програма 2021-2028г. при запълване на Клетка 1 ще е необходимо предприемане на действия за изграждане на Клетка 2 от регионалното депо за управление на отпадъците на общините Елхово и Болярово.

С Протокол №3/19.12.2017г. от заседание на Общото събрание на Регионално сдружение за управление на отпадъците – Елхово е взето решение за изграждане на допълнителна инфраструктура за третиране на отпадъците, постъпващи на регионалното депо, а именно изграждане на инсталация за предварително третиране на смесено събрани отпадъци и изграждане на компостираща инсталация за разделно събраните зелени и/или биоразградими отпадъци от общините Елхово и Болярово. Във връзка с подготовката и изпълнението на проектно предложение „Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на генерираните отпадъци от община Елхово и община Болярово на територията на община Елхово“ по процедура BG16M1OP002-2.006 „Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци“, за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по приоритетна ос 2 „Отпадъци“ на оперативната програма „Околна среда 2014-2020“ е сключено Споразумение за партньорство на 19.12.2017г. между общините Елхово и Болярово. Определено е община Елхово да бъде водеща при изпълнение и управление на проекта.

Целта на процедурата е намаляване на количеството депонирани битови отпадъци чрез осигуряване на допълнителен капацитет за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци и за разделно събиране и рециклиране чрез компостиране на зелени и/или

биоразградими отпадъци. Предвидено е инсталациите да бъдат изградени на обща площадка – в ПИ№21542.69.11 (стар номер 069011), в местността "Хумата", село Добрич, община Елхово. Имотът е общинска публична собственост, урбанизирана територия с начин на трайно ползване: За друг вид отпадъци.

Община Елхово в партньорство с община Болярово е кандидатствала по обявената със Заповед №РД-ОП-86/27.09.2017г. на Ръководителя на Управляващия орган на ОП „Околна среда 2014-2020“ процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и на 31.01.2019г. е сключен Договор № BG16M1OP002-2.006-0004-C01. Срокът за неговото изпълнение е 35 месеца, като времето за физическото изпълнение на дейностите по проекта е 30 месеца (т.е. до 30.11.2021г.).

Поради значително забавяне на в плана за изпълнение на дейностите с писмо с Изх. №2-006-0004-1-178/25.03.2021г. на Ръководителя на Управляващия орган на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“, община Елхово е уведомена, че е направен анализ относно изпълнението на проекта в резултат, на което същият е идентифициран като рисков и е необходимо да се предостави информация за възможността за неговото довършване.

С Решение №218/19/5 по Протокол №19/24.06.2021г. на Общински съвет – Елхово е взето решение община Елхово да не предприема действия по подаване на искане за удължаване на срока по сключения административен договор BG16M1OP002-2.006-0004-C01 и на 15.03.2022г. договорът е прекратен.

В Националния план за управление на отпадъците 2021-2028г., Регионалната система за управление на отпадъците на Регион Елхово, обслужваща общините Елхово и Болярово е включена в:

- Приложение 8 – като съоръжение, в което е необходимо да се осигурят инсталации за третиране на биоразградими отпадъци във връзка със задълженията за разделно събиране на хранителните отпадъци.

С доп. и изм. на Закона за управление на отпадъците в сила от 05.03.2021г. са регламентирани нови цели за подготовката за повторна употреба и рециклиране на битови отпадъци и намаляване количеството на депонираните битови отпадъци, с което българското законодателство отговаря на поставените изисквания в европейските директиви. Във всеки от регионите за управление на отпадъците, системите за разделно събиране, повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци осигуряват като минимум изпълнението на следните цели, съгласно чл.31, ал.1:

- т. 3. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) най-късно до 31 декември 2025 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 55 на сто от общото тегло на тези отпадъци;

- т. 4. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) най-късно до 31 декември 2030 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 60 на сто от общото тегло на тези отпадъци;

- т. 5. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) най-късно до 31 декември 2035 г. подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 65 на сто от общото тегло на тези отпадъци;

- т. 6. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) най-късно до 31 декември 2035 г. количеството на депонираните битови отпадъци да е намалено до 10 на сто или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци (по тегло).

Целите се постигат поетапно съгласно сроковете, определени в § 15 от преходните и заключителните разпоредби. Целите по чл. 31, ал. 1, т. 3 за подготовката за повторна

употреба и рециклирането на битови отпадъци се постигат поетапно, като след 31 декември 2020 г. нарастват всяка година с по 1 на сто, както следва:

1. 31 декември 2021 г. - 51 на сто;
2. 31 декември 2022 г. - 52 на сто;
3. 31 декември 2023 г. - 53 на сто;
4. 31 декември 2024 г. - 54 на сто;
5. 31 декември 2025 г. - 55 на сто.

Министърът на околната среда и водите може да отложи постигането на целта по чл. 31, ал. 1, т. 3 до 2040 г., като минимално допустимото изпълнение се намалява до 50 на сто за 2025 г., 55 на сто за 2030 г. и 60 на сто за 2035 г. В такъв случай министърът на околната среда и водите нотифицира Европейската комисия в следните срокове: съответно до 31 декември 2022 г., до 31 декември 2027 г. и до 31 декември 2032 г., като прилага план за изпълнение.

За постигане на поставените цели е необходимо кметовете на общините, участващи в Регионално сдружение за управление на отпадъците да изпълняват задълженията си по чл.19, ал.3, т.6 от ЗУО за разделното събиране на битови отпадъци на територията на съответната община на най-малко следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло. Системите за разделно събиране на четирите потока отпадъци, могат да бъдат осъществени от общините, чрез:

- сключване на договори с организации по оползотворяване на отпадъци;
- сключване на договори с други лица, притежаващи разрешение или регистрационен документ, за извършване на дейности с отпадъци на територията на съответната община, и/или комплексно разрешително, издадено по реда на Закона за опазване на околната среда. В хипотезата на „*други лица*“ притежаващи съответния разрешителен документ, за дейности с отпадъци на територията на общината, с които кметът може да сключи договор, попадат също и общински предприятия или общинско търговско дружество по смисъла на чл. 52, ал.1 от Закона за общинската собственост.

При определяне обхвата на системата следва да се има предвид, че системите за разделно събиране на битови отпадъци от хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло (чл. 19, ал. 3, т.6) и за разделно събиране на отпадъци от опаковки *задължително включват всички населени места с население по-голямо от 5000 жители и курортните населени места* (чл. 33, ал.1 от ЗУО). Целите за обхванатото население се постигат от организациите по оползотворяване в съответствие с представляваните от тях количества опаковки и от кметове на общини в случаите по чл. 26, ал. 1, т. 2 от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки.

Съгласно чл.31, ал.3 от ЗУО, във всеки от регионите за управление на отпадъците, целите се изпълняват съвместно от всички общини в региона, в съответствие с решението по чл. 26, ал. 1, т. 6 от ЗУО. Законът за управление на отпадъците въвежда нови изисквания към управление на битовите отпадъци с цел намаляване количествата на депонираните отпадъци. Тези цели както и постигането на целите за рециклиране и подготовка за повторна употреба не биха могли да бъдат постигнати без внедряване на нови елементи в инфраструктурата за управление на отпадъците. Препоръчително е през следващия програмен период, усилията на общините в РСУО Елхово да се насочат към изграждане на необходимата инфраструктура, осигуряваща максимална степен на рециклиране и компостиране на отпадъците на регионално ниво. Като мярка за постигане на целите може да се посочи необходимостта от изграждане на сепарираща и компостираща инсталация на територията на регионалното депо. Постигането на целите за рециклиране и подготовка за повторна употреба, както и намаляване на количествата на депонирани на депата отпадъци, не биха могли да бъдат постигнати без необходимата инфраструктура.

Като друга мярка за постигане на целите може да се посочи необходимостта от обособяване на безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата. Това може да се осъществи, чрез доразвиване на системите за разделно събиране за осигуряване на максимална степен на рециклиране на отпадъците и за постигане на целите на регионално ниво, както и съдействие за създаване на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба. Предприети са действия за разделното събиране на отпадъците от обувки и текстил. От 2020г. е организирано разделното събиране на опасните отпадъци от домакинствата.

Регионалните сдружения трябва да представят на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) годишен отчет за изтеклата календарна година. Годишните отчети за предходната календарна година се представят ежегодно до 10 март на текущата година чрез Национална информационна система за отпадъци (НИСО). Поради това постоянният обмен на информация и близкото сътрудничество между общините в едно сдружение е от особена важност за предоставяне на качествена и достоверна информация относно количествата отпадъци (битови, строителни биоразградими), предадени за повторна употреба, рециклиране или обезвреждане. В случай на необходимост от коригиране на информацията от годишните отчети се предоставя коригиран годишен отчет чрез НИСО в срок до 31 март на годината, следваща отчетната година. След изтичане на срока, лицата не могат да извършват промяна на предоставените данни.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ В изпълнение на регионалния принцип за управление на отпадъците община Елхово участва в Регионално сдружение на общините Елхово и Болярово;

□ Регионалното сдружение на общините за управление на отпадъците в регион Елхово е създадено на 03.08.2016г. при провеждане на Общо събрание, състоящо се от кметовете на участващите в него общини. За Председател на регионалното сдружение е избран Кметът на община Елхово. Като водеща община, която да възлага обществени поръчки за избор на доставчици и изпълнители по изграждането на елементите на регионалната система за управление на отпадъците, както и представителността на общините в комисиите за провеждане на обществени поръчки е определена община Елхово;

□ Осигурено е организационно и ресурсно обезпечаване на дейностите по управление на отпадъци в обхвата на регионалната система за управление на отпадъците. Дейностите за третиране на отпадъците, постъпили на територията на регионалното депо се извършват, съгласно издаден разрешителен документ по реда на чл.35 от ЗУО – действащо Комплексно разрешително №134/2006г. Притежател на разрешителното е община Елхово;

□ Съгласно чл. 31, ал. 4 от закона за управление на отпадъците, във всеки от регионите, определени с Националния план за управление на отпадъците, целите се изпълняват съвместно от всички общини в региона, в съответствие с решението по чл. 26, ал. 1, т. 6 от ЗУО. Съгласно Заповед №139/15.06.2020г. на директорът на ИАОС, общините в РСУО Елхово не изпълняват поставените цели по чл.31, ал.1, т.1 от ЗУО за календарната 2018г. Със Заповед №189/24.07.2020г. на директорът на ИАОС, общините Елхово и Болярово са изпълнили целите по чл.31, ал.1, т.2 от ЗУО за 2018г.;

□ Активността на участие на общините в заседанията на Общите събрания на РСУО е висока, като и двете общини участват редовно в заседанията. Наблюдава се единомислие на общините при вземането на решения от РСУО;

□ В регионалната система за управление на отпадъците на Регион Елхово липсва инфраструктура и съоръжения за третиране на битовите, зелени и строителни отпадъци;

□ На регионалното депо, генерираните от общините смесени битови отпадъци не се подлагат на предварително третиране (сепариране) и сортиране на разделно събрани рециклируеми отпадъци с цел последващо оползотворяване. За постигане на заложените

нови регионални цели за подготовката за повторна употреба и рециклиране на битови отпадъци, е необходимо внедряване на нови елементи в инфраструктурата за управление на отпадъците на регионално ниво. Препоръчително е през следващия програмен период, усилията на общините в РСУО Елхово да се насочат към изграждане на необходимата инфраструктура, осигуряваща максимална степен на рециклиране и компостиране на отпадъците на регионално ниво;

□ На територията на двете общини в РСУО Елхово няма изградена инсталация за третиране на строителните отпадъци Препоръчително е да бъдат предприети действия за проучване, проектиране и изграждане на инсталация за третиране на строителните отпадъци на регионално ниво;

□ С цел спазване изискванията на чл. 21, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците, кметовете на общините от регионалното сдружение е препоръчително своевременно да предприемат действия по възлагане и извършване на прединвестиционни проучвания за изграждане на съоръжение за третиране на биоразградими отпадъци във връзка със задълженията за разделно събиране на хранителните отпадъци. В НПУО 2021-2028г. РСУО Елхово е включен в индикативния списък на РСУО, в който е необходимо да се осигури такава инсталация;

□ Като допълнителна мярка за постигане на поставените цели е насочване на усилията към доразвиване на системите за разделно събиране; провеждане на разяснителни и образователни кампании за ползата от разделно събиране на отпадъци; включване на домашно компостиране, където е приложимо; изграждане на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба;

АНАЛИЗ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯ КАПАЦИТЕТ, В Т.Ч. ПРИЛАГАНЕ НА КОНТРОЛНИТЕ ФУНКЦИИ, СЪГЛАСНО НАЦИОНАЛНАТА ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И МЕСТНИТЕ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

Анализът следва да даде отговор на следните основни въпроси:

- Изпълняват ли се в пълен обхват правомощията и отговорностите на кмета в сферата на управление на отпадъците, съгласно нормативните актове; кои звена в административната структура на общината имат функции в областта на отпадъците и съответстват ли техните функции на правомощията на кмета на общината; ясно ли са разграничени функциите между отделните звена;
- Какво е състоянието на човешките ресурси, натоварени с функции за отпадъци, и на тяхната техническа и информационна обезпеченост;
- Кои са основните препоръки за оптимизиране на функциите и организационното структуриране на администрацията с цел подобряване на капацитета.

Анализ на функциите на общината за управление на отпадъците

Организационната дейност и функционалните задължения на административните звена в общинската администрация на община Елхово, са регламентирани в „Устройствен правилник на общинска администрация община Елхово“.

В състава на общината влизат 22 населени места, от които 1 град – гр. Елхово и 21 села, в това число 7 кметства: с.Бояново, с.Изгрев, с.Пчела, с.Малък Манастир, с.Гранитово, с.Лесово, с.Маломирово. В населените места, които не са административен център на кметство, от Кметът на общината са назначени кметски заместници за: с.Борисово, с.Мелница, с.В.Поляна, с.Добрич, с.Г.Дервент, с.Лалково, с.Чернозем, с.Кирилово, с.Жребино, с.Раздел и с.Трънково. За селата: М. Кирилово, Славейково и Стройно са назначени специалисти.

В управленско – организационно отношение в община Елхово е налице йерархична структура от функционален тип. Общинската администрация е структурирана в 7 отдела, секретар, гл.архитект, финансов контролор, вътрешен одитор, секретар на МКБППМН, служител по сигурността на информацията, 7 кметства и 11 населени места с кметски наместници. Тя осигурява изпълнението на законите, подзаконовите нормативни актове, решенията на общински съвет, подпомага кмета на общината при осъществяване на правомощията му, осигуряван технически дейността му, подпомага общинския съвет и осигурява дейността му, извършва дейност по административно обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица.

На първо ниво в структурата са обособени две основни направления – „Обща администрация“ и „Специализирана администрация“. „Общата администрация“ осигурява технически дейността на органите на местната власт и на специализираната администрация и извършва дейности по административното обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица и е структурирана в два отдела. „Специализираната администрация“ подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на органите на местната власт и е структурирана в пет отдела.

Отделите са структурни звена за ръководство, организация, координация и контрол в съответните сфери от работата на общинската администрация и осъществяват дейност в рамките на предоставените им правомощия и функции, определени в нормативните актове и този правилник. Структурните звена на общинската администрация участват в изготвянето и реализирането на проекти за привличане на средства от национални и международни програми и фондове, за развитие на инфраструктурата и подпомагане дейностите на общината, както и при разработване и реализиране на съвместни програми и проекти с неправителствени организации.

Таблица 10: Структура на Общинска администрация

Обща администрация	
Отдел „Административно - информационно обслужване	13 щ. бр.
Отдел „Бюджет, финанси и ТРЗ“	9 щ. бр.
Специализирана администрация	
Отдел „Програми, проекти и хуманитарни дейности	4 щ. бр.
Отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“	6 щ. бр.
Отдел „Териториално селищно устройство и строителство“	9 щ. бр.
Отдел „Местни данъци и такси“	10,5 щ. бр.
Отдел „Обществени поръчки“	4 щ. бр.

В община Елхово основните функции, свързани с политиката по управление на отпадъците, са възложени на служителите от звено „Екология“ към отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“ в Специализираната администрация, както и на служителите от дейност „Озеленяване“ и „Чистота“. Във връзка с финансовото, правното, административното и друго обезпечаване на политиката за управление на отпадъците функции са възложени на „Бюджет и финанси“ към Отдел „Бюджет, финанси и ТРЗ“ от Общата администрация.

В обобщен вид, функциите за управление на отпадъците могат да се групират в следните направления на компетентност:

✓ функции по политиката за отпадъците - разработване на общински програмни и нормативни документи;

✓ функции по предоставяне на услуги - дейности по събиране и третиране на отпадъците, разработване на годишни бюджети и определяне на годишните такси за предоставяне на услугата;

✓ функции по наблюдение и контрол – извършване на контрол и инспекции, в т.ч. превантивен, текущ и последващ контрол и координация с други органи;

✓ функции за привличане на обществеността - обществени консултации, информационно-образователни дейности

Общинска политика за отпадъците

За политиката и контрола по управление на отпадъците в община Елхово са отговорни служителите от звено екология, към отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“ и от озеленяване и чистота. Тези звена в община Елхово упражнява непрекъснат контрол върху дейностите по управление на отпадъците, сметосъбирането и сметоизвозването на образуваните отпадъци, системата за разделно събиране на отпадъците, извършват се проверки по сигнали и жалби на граждани, свързани с околната среда, упражнява се контрол върху дейностите по обслужване на контейнерите за отпадъци – спазване на графици за извозване и за метене на улици и площади, следене за цялостното изпълнение на ангажиментите, които са възложени на фирмите, чрез договор, информиране на обществеността за дейности и мероприятия свързани с отпадъците, изготвяне и обобщаване на различни планове, програми, справки и др. свързани с горепосочените дейности.

Основните функции по отношение управление на отпадъците и опазване на околната среда на служителите от звена „Екология“, „Озеленяване“ и „Чистота“ в община Елхово са да:

1. изготвя и/или участва в изготвянето на програми, стратегии и планове за устойчиво развитие по отношение на околната среда;
2. участва в разработването, провеждането и контрола на мероприятията, касаещи опазването и възстановяването на природата и екологичната политика на територията на общината;
3. участва в оформянето и подсигуриването на финансовата обезпеченост на екологичните общински мероприятия и обекти;
4. координира дейността на общинската администрация в областта на екологията с РИОСВ, РЗИ, РВМС, РДНСК и др. държавни институции, както и с:
 - неправителствените екологични и природозащитни организации и движения,
 - научната общност (висшите училища и университети), частните и държавни фирми, неправителствените организации,
 - със специалисти в областта на екологията;
5. контролира екологичното състояние на общината;
6. изготвя задания на проекти за озеленяване;
7. въвежда и ръководи ефективна система за управление на отпадъците, чрез интегриран мениджмънт;
8. подготвя договорите за дейността по сметопочистването, сметоизвозването, поддържането на депата за твърди отпадъци и осигурява контрол по същата дейност;
9. участва в изготвянето на графици за измиване на улици и площади, метене, снегочистиране, сметоизвозване и др., както и контролира тяхното изпълнение;
10. упражнява редовен контрол по опазване на чистотата и зелените площи, стопанисване на зелените площи от граждани, физически и юридически лица;
11. изготвя и реализира програма за решаване на проблемите, свързани с бездомните кучета;
12. разяснява, предупреждава и осведомява широката общественост по отношение на всички дейности, намерения и последствия, спрямо компонентите на околната среда и проблемите, свързани с тях, чрез всички средства за масова информация.

Кметът на общината организира и контролира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците /ЗУО/ и Общинската Наредба по чл.22 от ЗУО, като осигурява условия, при които всеки притежател на битови отпадъци се обслужва от лица, на които е предоставено право да извършват дейности по тяхното събиране, транспортиране, оползотворяване и/или обезвреждане. В „Анализ на действащите нормативни и програмни документи в контекста на правата и задълженията на общините по управление на отпадъците“ подробно са описани правомощията и задълженията на общините за управление на отпадъците.

Наредбите на територията на община Елхово, които касаят дейностите по отпадъците са:

- Наредба №22 за управление на дейностите по отпадъците на територията на община Елхово;
- Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Елхово;
- Наредба № 20 за принудително изпълнение на заповеди за премахване на строежи от IV-та до VI-та категория, незаконни по смисъла на чл. 225, ал. 2 от ЗУТ на територията на община Елхово.

В правомощията на Общински съвет Елхово е да допълва и актуализира общинската нормативна уредба касаеща управлението на отпадъците на територията на общината, съгласно изискванията и промените на националното законодателство.

Дейности, свързани с образуване, събиране, включително разделното, съхраняване, транспортиране, третиране на отпадъци

Услугите по сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци във всички населени места и транспортирането им до регионалното депо за неопасни отпадъци за общините Елхово и Болярово“ се извършва от фирма „НЕО – ТИТАН“ ООД, избрана след проведена процедура по реда на Закона за обществени поръчки. Възлагането е извършено след сключването на договор с предмет „Сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци и поддържане чистотата на териториите за обществено ползване в гр. Елхово и населените места на територията на община Елхово и други урбанизирани територии.

Община Елхово прилага следните подходи за организация и финансиране на дейностите, свързани със събиране, съхраняване, транспортиране и третиране на отпадъците, а именно:

- ✓ чрез структурни звена на общинската администрация, чиито ангажименти се определят с „Устройствен правилник на общинска администрация община Елхово“;
- ✓ чрез сключване на договори с:
 - избрани изпълнители за събиране и транспортиране на битови отпадъци, разполагане и поддръжка на съдовете за битови отпадъци и поддържане на чистотата около тях; измиване на териториите за обществено ползване на територията на общината;
 - избран изпълнител за предоставяне на услуги за временно съхранение, оползотворяване и /или депониране на ИУМПС;
 - избран изпълнител за предоставяне на услуги за организиране на мобилни събирателни пунктове за приемане и последващо третиране на опасни отпадъци от домакинствата на територията на община Елхово;
- ✓ чрез публично-частно партньорство:
 - с организации за извършване на дейности по събиране, временно съхраняване, предварително третиране и предаване за оползотворяване и/или обезвреждане на масово разпространени отпадъци (МРО), като ИУЕЕО, НУБА, ИУГ и текстил и за отпадъци от опаковки и отпадъчни материали (хартия, картон, стъкло, метали и пластмаса).

Анализът на създадената структурна организация показва, че община Елхово прилага всички разрешени от закона методи за извършване на тази група дейности. С цел оптимизиране на системите за управление на масово разпространените потоци отпадъци, общината е извела от административната структура функции за тяхното събиране, транспортиране, оползотворяване и третиране, чрез възлагане на външни изпълнители на част от правомощията, във връзка с предоставяне на услугите на база сключени договори.

Финансово обезпечаване - разработване на годишни бюджети и определяне на такси за управление на отпадъците

Основна функция за разработване на годишния бюджет и определяне на таксите за управление на отпадъците има „Бюджет и финанси“ към отдел „Бюджет, финанси и ТРЗ“ от Общата администрация, като осъществява връзката с ръководството и другите звена в общината. „Бюджет и финанси извършва следната дейност:

- В областта на *бюджета* - организира и координира съставянето на проект на бюджет на общината за съответната година и тригодишна прогноза; оказва методична помощ по разработването и изпълнението на бюджета на всички бюджетни дейности в общината; изготвя месечни, тримесечни и годишни отчети за касово изпълнение на бюджета, както годишния отчет за изпълнението и преключването на общинския бюджет и др.;

- В областта на *финансово-счетоводните дейности* - изготвя обобщени счетоводни отчети за изпълнение на бюджета и осъществява контрол за правилното разходване на средствата, съгласно утвърдения бюджет; извършва счетоводното отчитане на приходите и разходите на общинския бюджет; организира отчетността на дълготрайните активи на общинската администрация и др.;

- В областта на *местните приходи от данъци и такси*, който организира изготвянето и изпращането на съобщенията до задължените лица за дължимите суми; следи за своевременното внасяне на събраните суми от такси и услуги в приход на общинския бюджет и такси, и др.

Всички предложения за промени в размера на местните такси и цени на услугите се извършват чрез Отдел „Бюджет, финанси и ТРЗ“ при община Елхово. За определяне на размера такса битови отпадъци, се прилагат разпоредбите на чл.66, от Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ). Ежегодно се разработва предложение за размер на такса битови отпадъци въз основа на годишна план-сметка за извършваните от общината услуги по събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране, третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината. План-сметка за всички относими за календарната година разходи на общината за извършване на дейности по предоставяне на по - горе описаните услуги се изготвя по образец и се одобрява с решение на Общинския съвет. В срок до 31 октомври на предходната година, съгласно разпоредбите на чл.63, ал.2 от ЗМДТ (обн. ДВ., бр.117/1997г), се изготвя заповед за определяне границите на районите, в които ще се извършва организирано сметосъбиране и сметоизвозване, вида на предлаганите услуги и честотата на сметоизвозване за предстоящата година. Заповедта се издава от Кмета на общината и се обявява публично до 31 октомври на предходната година.

Дейности по наблюдение и контрол – извършване на контрол и инспекции

ЗУО регламентира обхвата на контролните правомощия на общините. Кметът на общината или оправомощено от него длъжностно лице контролира:

- дейностите, свързани с образуване, събиране, включително разделното, съхраняване, транспортиране, третиране на битови и строителни отпадъци;
- дейностите по депониране на производствени и опасни отпадъци на общински и/или регионални депа;

- площадките за дейностите с отпадъци от черни и цветни метали (ОЧЦМ);
- спазването на други изисквания, определени с наредбата по чл. 22 от ЗУО;
- изоставянето на битови отпадъци и нерегламентираното им изхвърляне.

Кметът на общината организира и контролира закриването, рекултивацията на терените и последващия мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци на територията на съответната община.

Кметът на общината по местонахождение на площадката за дейности с отпадъци от черни и цветни метали упражнява контрол за спазване на условията и реда за извършване на тези дейности съобразно своите компетенции. За констатираните нарушения при проверките кметът на общината уведомява в 14-дневен срок директора на съответната РИОСВ, като му изпраща всички документи.

ЗУО регламентира също видове контрол, минимална честота на контролните проверки и актовете, които се съставят от контролните органи. Контролът може да бъде обособен в следните основни групи:

- проверка на документите – проверка на представени документи от задължените лица за спазване на изискванията на закона и наредбите;
- проверка на място в обектите за спазване на изискванията на закона и наредбите.

ЗУО предвижда минимална честота на проверките от контролните органи, в т.ч. от общините, съобразно техните компетенции по закона, както следва:

- поне веднъж годишно извършват проверка на документите, които се изискват от закона и подзаконовите нормативни актове по прилагането му на лицата, при чиято дейност се образуват отпадъци, и/или извършващи дейности с отпадъци.
- поне веднъж годишно проверката на място. Проверката на място е независима от проверката на документи и се осъществява в мястото на извършване на дейността и в присъствието на проверявания или на лица, които работят за него. В отсъствието на такива лица проверката се извършва с участието на поне един свидетел.

От гледна точка на целта на контролната дейност, контролът се разграничава в три групи:

- Текущ контрол. Това е контрол, който по предварително определен график периодично и превантивно се извършва на задължените лица по отношение на това дали спазват изискванията на закона и наредбите.
- Последващ контрол. Това е контрол за установяване от контролните органи дали са изпълнени дадените от тях предписания качествено и в срок, в случаите, в които са констатирани нарушения на нормативната уредба.
- Проверки по сигнал. Това са проверки, осъществявани при сигнали за нарушения, подадени от граждани, юридически лица и институции. Информационно обезпечение на анализа.

Контролната дейност по опазване на околната среда, в т.ч. управление на отпадъците в община Елхово се осъществява от служители „Екология“ към Отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“, служителите от дейност „Озеленяване“ и „Чистота“, кметове и кметски наместници на населените места, както и от други длъжностни лица от общинската администрация, определени със заповед на кмета на общината. При постъпили жалби и сигнали или констатирани нарушения се уведомява РИОСВ.

Като съществен фактор за спазване на изискванията на ЗУО и за осъществяване на контрола по управление на отпадъците е сътрудничеството на общината с други контролни органи, с

които се осъществява постоянна координация и взаимодействие - РИОСВ, РЗИ, РПУ на МВР и Пътна полиция.

Дейности за информиране и привличане на обществеността

Чл. 19, ал. 3, т. 13 от ЗУО изисква кметът на общината да осигурява информация на обществеността за дейностите и предоставяните услуги относно отпадъците чрез интернет страницата на общината, както и по друг подходящ начин. Информирание на обществеността и обществени консултации за изпълнение на политиките и ангажиментите на общината за управление на отпадъците се осъществява главно, чрез публикуване на информация, в т.ч. (програми, наредби, отчети, регистри, графици, съобщения за предстоящи събития и мероприятия) на интернет страницата на общината. Провеждането на кампании за разделно събиране на отпадъци от опаковки и МРО, се комбинира с информационни мероприятия сред населението, свързани с различни групи отпадъци и тяхното третиране.

Обществеността е ключов фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците. Това може да се постигне чрез подобряване информираността и участието на населението и бизнеса относно дейностите по управление на отпадъците. Отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“ и по специално „Екология“, работи активно с обществеността на територията на общината, с оглед повишаване на екологичната култура, като участва и в организирането на екологични инициативи. Дейността в областта на управлението на отпадъците достига до гражданите чрез публикации на интернет страницата на общината за предстоящи събития и кампании, на местно ниво на административните табла в кметствата на населените места, чрез сесиите на Общинския съвет, чрез местния вестник „Елховска дума“ и регионална електронна медия за Елхово и региона <https://elhovo.news/>.

На интернет страницата на община Елхово <https://elhovo.bg/> в раздел контакти, представители на обществеността могат да сигнализират за нарушения, свързани с околната среда и управлението на отпадъците. Сигнали могат да бъдат подавани и на e-mail адрес: g.kalkandzhieva@elhovo.bg. На всеки подаден сигнал се извършва проверка и се предприемат конкретни действия.

Ежедневно се приемат граждани и обаждания на обявените телефони на интернет страницата на общината по проблеми, свързани с чистотата и генерираните отпадъци, неправилно изхвърлени на неподходящи места отпадъци. Всяка жалба, сигнал или молба се разглеждат в срок, като се предприемат съответните мерки и се уведомяват гражданите.

Анализ на състоянието на човешките ресурси с възложени функции за отпадъците

Анализът на човешките ресурси разглежда количествени и качествени характеристики на персонала, натоварен с функции за управление на отпадъците. Количествените характеристики включват брой служители, пряко отговорни за управление на отпадъците, и брой служители, изпълняващи различни функции свързани с управление на отпадъците, както и оценка достатъчни ли са за изпълнение на функциите в пълен обхват. Чрез качествените характеристики се изследва наличие или липса на мерки за повишаване на квалификацията чрез обучение; практики и проблеми с набирането, назначаването и задържането на необходимите кадри; оценка за бъдещите потребности в краткосрочна и средносрочна перспектива.

Дейностите по сметосъбирането и сметоизвозването на битовите отпадъци, генерирани от населението на общината, както и тези поддържащи чистотата на обществените територии, са възложени на „НЕО – ТИТАН“ ООД. Оценката е, че наличният персонал в дружеството е достатъчен за изпълнение на възложените функции.

В община Елхово пряко отговорни по въпросите, свързани с управление на отпадъците, са служителите от звено „Екология“, към Отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“, както и служителите от дейност „Озеленяване“ и „Чистота“.

В общинската администрация с управлението на отпадъците са ангажирани:

- Кмет на община Елхово;
- Ресорен заместник кмет;
- Началник отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“;
- Старши експерт „Екология“;
- Служители от дейност „Озеленяване“;
- Служители от дейност „Чистота“;
- Служители от обособено звено към дейност „Чистота“, свързано основно с работата

на „Депю за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово“ в с. Добрич, община Елхово.

Разпределението на отговорностите на всеки един служител е описано подробно в длъжностната му характеристика. Служителите имат необходимата квалификация и професионалния опит за извършване на дейности по управление на отпадъци и нужните познания за заемане на съответната длъжност.

Най важните фактори за подобряване на контрола по управление на общината са провеждане на обучения, предвид интензивно сменящото се законодателство. Обученията подпомагат, както развитието на съответния експерт в областта, така и натрупването на опит и обмен на контакти и информация с други експерти от други общини и/или институции. Общината полага непрекъснати усилия за повишаване капацитета на служителите по отношение на действащата нормативна уредба, прилагането ѝ на практика и своевременно идентифициране и предприемане ефективни действия по отношение нарушенията на нормативната уредба в областта на управлението на отпадъците.

По отношение на материално-техническата и информационната обезпеченост, служителите разполагат с добра техническа база. Осигурени са необходимите помещения, офис оборудване и техника за изпълнение на дейностите и услугите в областта на отпадъците. В резултат от работата на общинската администрация и упражнявания контрол, стриктно се спазват графикаите за събирането и извозването на битовите отпадъци до регионалното депо, редовно се извършва метенето и почистването на улиците на територията на общината, съгласно разработените планове.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ В община Елхово дейностите, свързани с управление на отпадъците са възложени на служителите от звено „Екология“ към Отдел „Стопанско управление, общинска собственост и екология“ и на служителите от дейност „Озеленяване“ и „Чистота“;

□ Функциите по отношение на финансовото, правното и административното обезпечаване на политиката за управление на отпадъците са възложени на „Бюджет и финанси“ към Отдел „Бюджет, финанси и ТРЗ“ от Общата администрация;

□ Функциите на структурните звена в общата и специализираната администрация осигуряват в голяма степен възложените с нормативната уредба правомощия. Функциите на отделните дирекции са разписани в Устройствения правилник на общинската администрация. Не се наблюдават смесване и дублиране на функции между основните звена като за дадена дейност по отпадъците всяко звено има ясно формулирани функции за нейното изпълнение, което е предпоставка за добра координация между отделните звена;

□ По отношение на събиране, транспортиране, оползотворяване и третиране на отпадъците, община Елхово обезпечава изпълнението на функциите, чрез възлагане на външни изпълнители;

□ Материално-техническата и информационната обезпеченост на служителите с функции за управление на отпадъците в общинската администрация на общината е добра. За служителите са осигурени помещения в сградата на общината, офис оборудване и служебен автомобил за осъществяване на контролната дейност;

□ Квалификацията на служителите в общата и специализираната администрация с функции за управление на отпадъците е добра. За повишаване и поддържане на административния капацитет е необходимо провеждане на периодични обучения на служителите в т. ч. участие в семинари/работни срещи по управление на битовите отпадъци - с акцент върху управление на биоразградимите отпадъци в т.ч. хранителни отпадъци, рециклируеми битови и строителни отпадъци, прилагане на добри практики по разделно събиране, рециклиране и предотвратяване на отпадъците;

□ Необходимо е общината да изготвя годишен план и годишен отчет за контролната дейност по отпадъците, които да се одобрят от ръководството на общината, а резултатите от контролната дейност да се публикуват периодично на интернет страницата за осведомяване на обществеността;

□ ЗУО регламентира също видове контрол, минимална честота на контролните проверки и актовете, които се съставят от контролните органи. Контролните органи, в т.ч. кметът на общината, директорите на РЗИ и РИОСВ, министърът на околната среда и водите извършват проверки по документи и/или проверки на място, съобразно своята компетентност. Националното законодателство ясно разграничава и регламентира отговорностите на институциите на централно и местно ниво по отношение извършването на инспекции и контрол на дейностите с отпадъци.

□ Анализът на функционалните характеристики на структурните звена показва, че контролните правомощия на кмета на община Елхово, съобразно изискванията на ЗУО се изпълняват, както относно обхвата, така и относно регламентираните видове контрол и минималната честота на контролните проверки.

АНАЛИЗ И ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЗАМЪРСЕНИ В МИНАЛОТО ПЛОЩАДКИ ЗА ОБЕЗВРЕЖДАНЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И ОСЪЩЕСТВЕНИ МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ

Анализът се фокусира върху следните въпроси:

■ Какво е съществуващото състояние по отношение на закриването, рекултивацията и последващия мониторинг на общинските депа за отпадъци с преустановена експлоатация на територията на общината;

■ Необходими ли са допълнителни мерки за изпълнение на изискванията на националното законодателство относно депата за отпадъци с преустановена експлоатация на територията на общината;

■ Какви са основните изводи и препоръки от анализа.

За целите на анализа е ползвана информация от програми, доклади и отчети на община Елхово по управление на отпадъците, информация от интернет-страницата на общината, информация от служителите на общинска администрация и др.

Общинско депо за неопасни отпадъци с преустановена експлоатация

Община Елхово е изготвила проект за „Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на гр. Елхово“. Общинското депо е обслужвало населените места от общината, които са с централизирано сметоизвозване. Целта на рекултивацията на

общинското депо е натрупаните през годините отпадъци да се покриват с изолиращи пластове и да му се даде форма и наклон, които да позволят използването на терена.

Общинско депо за неопасни отпадъци в гр. Елхово, община Елхово

Депото на община Елхово е собственост на общината (общинска частна) и се намира на запад от гр. Елхово на разстояние 1 км по посока с. Изгрев. Депото обхваща два имота в землището на с. Изгрев, община Елхово, а именно ПИ с идентификатор 27382.88.584 и ПИ с идентификатор 32576.106.356, с вид на територията: *Земеделска* и начин на трайно ползване *Депото за битови отпадъци (сметище)*.

Със Заповед № РД-08-120/23.07.2009 г. на директора на РИОСВ–Стара Загора дейността на депото е преустановена, считано от датата на въвеждане в експлоатация на РДНО в с. Добрич. За избор на изпълнител за извършване на строително-монтажни дейности по проект „Закриване и рекултивация на съществуващо общинско депо за битови отпадъци на гр. Елхово, община Елхово“ е обявена обществена поръчка по реда на ЗОП. На 03.04.2013г. и е сключен договор за извършване на строително-монтажни дейности по проекта между община Елхово и изпълнителя „ПСТ Холдинг“ АД, гр. София. След съгласуване на проведената процедура между община Елхово и ПУДООС на 17.10.2013г. е сключен договор за финансиране на дейностите по закриване и рекултивация на депото.

За строежа са одобрени инвестиционни проекти и е издадено разрешение за строеж №16/30.04.2013 година. В края на 2015г. строително-монтажните работи за техническата рекултивация са реализирани. Изпълнението на проект „Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на гр. Елхово“ приключва в края на 2020г. След окончателното приключване на проекта е издадено разрешение за ползване №ДК-07-Я-38/07.12.2020г. на РДНСК – Ямбол.

Следексплоатационни грижи и мониторинг

Съгласно Закона за управление на отпадъците и Наредба №6 от 27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци собственикът на депото, т.е. общината има задължение да осъществява поддръжка и следексплоатационни грижи за площадката на депото след негово закриване, в т.ч. контрол и наблюдение на параметрите на околната среда в срок не по-късно от 30 години след закриване на депото. Поддръжката и следексплоатационните грижи се осъществяват в съответствие с план за контрол и мониторинг, съгласно Приложение 3 на цитираната наредба. За обект: „Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на гр. Елхово“ е разработен и одобрен план за контрол и мониторинг, в строго съответствие с нормативните изисквания. Системата за мониторинг включва осигуряване на информация за състоянието на основните компоненти на околната среда - въздух, води и почви, и предотвратяване на негативното му влияние върху тях при осигуряване на оптимални условия за нормално функциониране. Наблюдателна и контролна дейност на необходимите параметри във връзка с мониторинга се извършва от специално обучен за целта персонал.

Нерегламентирани сметища и стари замърсявания

Към момента на територията на община Елхово няма регистрирани нерегламентирани сметища. Основна положителна роля, в това играе фактът, че в общината 100% от населението е обхванато от общинската система за сметосъбиране и сметоизвозване на генерираните битови отпадъци, с което се предотвратява образуването на нерегламентирани сметища и произтичащите от това рискове за околната среда и човешкото здраве. Ежегодно от общинска администрация се сформира комисия, която извършва проверки по всички населени места за наличието на изхвърлени отпадъци на закритите сметища, както и за

образувани нови такива, съвместно с регионалните органи на МОСВ. След приключване на проверките на нарушителите се съставят Констативни протоколи с предписания за почистване и/или Актове за установяване на административно нарушение /АУАН/.

При ежегодното определяне на годишния размер на такса битови отпадъци в план-сметките, одобрени от Общинския съвет са предвидени средства за почистване и поддържане на обществени територии, в т.ч. и почистване на образувани замърсявания, както и за експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци.

Почистването на локални замърсявания и/или нерегламентирани сметища на територията на общината се извършва от служители от дейност „Чистота“ към община Елхово.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ Община Елхово е предприела необходимите действия за закриване и рекултивация на общинското депо за отпадъци с преустановена експлоатация на територията си. Сключени са договори за строително-монтажни дейности. В края на 2015г. строително монтажните работи за техническата рекултивация по проект „Закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци на гр. Елхово“ са реализирани. Цялостното изпълнение на проекта приключва в края на 2020г, при което е издадено разрешение за ползване №ДК-07-Я-38/07.12.2020г. на РДНСК – Ямбол;

□ Общината изпълнява в дългосрочна перспектива, всички необходими дейности, свързани със следексплоатационните грижи и мониторинг на рекултивираното депо;

□ Към момента на територията на община Елхово липсват други замърсявания, за които да не са взети мерки по възстановяване на терените. Ежегодно общинска администрация извършва проверки за наличието на изхвърлени отпадъци на закритите сметища в населените места, както и за образувани нови такива.

□ Изпълнението на задълженията на чл.19, ал.3, т.3 от ЗУО, а именно почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване в община Елхово се извършва от служители от дейност „Чистота“ към община Елхово. При установяване на замърсявания се предприемат своевременни мерки за възстановяване на замърсените терени.

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ВЪВЕДЕНИТЕ СХЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ НА ПРИНЦИПА „ОТГОВОРНОСТ НА ПРОИЗВОДИТЕЛЯ“ И „ЗАМЪРСИТЕЛЯТ ПЛАЩА“

Анализът има за цел да очертае основните схеми за управление на отпадъците и прилагането им на местно ниво, както и да изясни налице ли е ефективното прилагане на принципите „Разширена отговорност на производителя“ и „Замърсителят плаща“.

В България се прилагат успешно няколко основни схеми за управление на отпадъците в съответствие с националното законодателство в т.ч.: отговорност на причинителя и притежателя за образуваните отпадъци при производството на стоки и услуги, разширена отговорност на производителя относно 6 групи масово разпространени отпадъци и схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци.

Същност на принципите „Замърсителят плаща“ и „Разширена отговорност на производителя“

Анализът на прилаганите схеми за управление на отпадъците, в т.ч. формите на управление и възлагане на услугите в разглежданата област, е осъществен през призмата на два основополагащи принципа на европейските и националната екологични политики, в т.ч. и политиките по управление на отпадъците.

Принципът **„Замърсителят плаща“** е заложен в Договора за функционирането на Европейския съюз (чл.191). Този принцип във връзка с отпадъците изисква:

- причинителят и притежателят на отпадъци да ги управляват по начин, който гарантира висока степен на защита за околната среда и човешкото здраве;
- причинителите на отпадъци да поемат отговорност за отпадъците си;
- разходите за опазване на околната среда и човешко здраве, свързани с образуването и третирането на отпадъците, трябва да бъдат отчитани при определяне цената на продуктите и услугите;
- разходите за третиране и транспортиране на отпадъците са за сметка на причинителите и притежателите на отпадъците.

Принципът **„Разширена отговорност на производителя“** (РОП) е екологичен принцип, който се прилага като съвкупност от мерки с цел намаляване на общото въздействие върху околната среда от даден продукт и въвежда задължения и отговорности за производителя на продукта по време на целия му жизнен цикъл за: ограничаване на съдържанието на опасни вещества, обратно приемане, предотвратяване на отпадъците и повторна употреба, рециклиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъците, получени в резултат на употребата на продукта.

В съответствие с този принцип, производителите на продукти трябва да поемат отговорност, включително за финансирането на:

- предотвратяване и намаляване на отпадъци, образувани при производството на техните продукти;
- проектиране и разработване на продукти, които подлежат на многократна употреба, технически издръжливи са, не съдържат или имат ограничено съдържание на материали и вещества, представляващи риск за околната среда;
- развиване на пазар за повторната употреба и рециклирането на отпадъците, образувани след крайната употреба на пусканите на пазара продукти.

Организацията за икономическо сътрудничество и развитие определя разширената отговорност на производителя като подход за екологична политика, при който отговорността на производителя за продукта обхваща и етапа след потреблението от целия жизнен цикъл на продукта. Политиката за разширената отговорност на производителя се характеризира с:

- ♦ изместването на отговорността (физически и/или икономически, напълно или частично) във възходящ ред към производителя и извън общините;
- ♦ осигуряването на стимули на производителите, за да вземат предвид екологичните съображения при създаването на своите продукти. Докато други инструменти на политиката обикновено имат за цел изолирана точка от веригата, разширената отговорност на производителя се стреми да интегрира сигналите, свързани с екологичните характеристики на продуктите и производствените процеси в цялата продуктова верига.

Анализ на схемите за управление на отпадъците

Схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират битови и подобни на битовите отпадъци.

Схемата се прилага за битовите отпадъци от домакинствата (с изключение на 6 групи масово разпространени отпадъци) и за отпадъци, подобни на битовите, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, но образувани от други източници. Подобни на битовите отпадъци се образуват най-вече от административни сгради, образователни институции, социални организации, пазари, търговски обекти, хотели и ресторанти, ателиета за услуги. В схемата попадат и строителните отпадъци от ремонтни

дейности и от разрушаване на сгради, генерирани от домакинствата и други обекти в малки количества.

При тази схема задължени лица са домакинствата и лицата, които образуват битови отпадъци и подобни на битовите отпадъци. Тези лица са отговорни за изхвърлянето, включително разделното събиране и изхвърляне на битовите отпадъци в определените за целта съдове и места и за заплащане на разходите за услугите по временно съхраняване, събиране, транспортиране и третиране на отпадъците в съответствие със Закона за местните данъци и такси, ЗУО и наредбите на общините за управление на отпадъците. Задължените в схемата лица заплащат ежегодна такса за битови отпадъци, в размер определен от Общинския съвет за всяко населено място. В община Елхово размерът на такса битови отпадъци се определя в левове в зависимост от извършваните дейности, с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка за всяка дейност, включваща необходимите разходи за извършваните от общината услуги. През 2017 г. бе приет ЗИД на ЗМДТ, с който бяха въведени нови основи за определяне на такса битови отпадъци, като препоръчителната основа е на база количество на генерираните отпадъци или други основи различни от данъчната оценка, като напр. на 1 жител.

Другите лица, които участват в схемата, са общините, регионалните сдружения на общини за управление на отпадъците (РУСО) и фирмите или общински предприятия, на които общините възлагат една или повече дейности, свързани със събиране, транспортиране и третиране на битовите отпадъци.

В тази схема общините имат традиционно големи отговорности, които нарастват особено в последните години, във връзка с новите изисквания за прилагане на йерархията на отпадъците. Основните задължения на общините са:

- ♦ разработване на общинска наредба и на общинска програма за управление на отпадъците;
- ♦ осигуряването на всички елементи на системата за събиране, транспортиране и последващо третиране в инсталации и съоръжения на битовите отпадъци в съответствие със ЗУО и наредбите към него;
- ♦ закриване и рекултивация на депата за битови отпадъци с преустановена експлоатация;
- ♦ организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията на съответната община;
- ♦ оказване на съдействие на ОО за МРО, например чрез определяне на местата за разполагане на контейнерите за разделно събиране на отпадъците от опаковки, както и на други елементи от системите за събиране на МРО;
- ♦ общинските системи за разделно събиране на отпадъците от хартия, метал, пластмаса и стъкло, включително отпадъците от опаковки от хартия, метал, пластмаса и стъкло, трябва да обхванат задължително всички населени места с население, по-голямо от 5000 жители, и курортните населени места. За тези населени места законът изисква битовите отпадъците от хартия и картон, стъкло, пластмаси и метал, образувани от търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради, да се събират разделно в съответствие с реда и условията, регламентирани с Наредбите на общините за управление на отпадъците
- ♦ разделното събиране и съхраняването на битови биоразградими отпадъци и биоотпадъци, в т.ч. за определянето на местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране на тези отпадъци и предаването им за компостиране или анаеробно разграждане. Общините са длъжни да осигурят разделно събиране и оползотворяване на цялото количество на образуваните биоотпадъци от поддържането на

обществени площи, паркове и градини на територията на съответната община. Кметовете на общините трябва да разработят подробен график за обслужване на съдовете за събиране на биоотпадъци и да го оповестяват на интернет страницата на съответната община и/или информират населението и обхванатите фирми по друг подходящ начин;

- ♦ осигуряването на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци от бита и от ремонтна дейност на домакинствата и др.отпадъци във всички населени места с население, по-голямо от 10 000 жители на територията на общината, и при необходимост в други населени места. В населените места с районно деление тези площадки следва да съответстват най-малко на броя на районите, така че предлаганите услуги да бъдат достъпни за жителите на общината. Тези изисквания целят подобряване на условията за потребителите на услуги за разделно събиране на отпадъците в населените места и подпомагане на общините за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците;

- ♦ определяне на изискванията към площадките за пунктовете за предаване на отпадъци от хартия и картон, пластмаси и стъкло и създаване и поддържане на регистър на пунктовете за предаване на отпадъци от пластмаси, стъкло, хартия и картон на територията на съответната община и на площадките, осигурени от общините за безвъзмездно предаване на битови отпадъци;

- ♦ определяне на размера на таксите за услугите, свързани с битовите отпадъци и събирането на приходите от таксите;

- ♦ осъществяване на контрол за спазване на изискванията от домакинствата и другите задължени лица в схемата;

- ♦ осъществяване на контрол за изпълнението на договорите от лицата, на които общината е възложила различни дейности, свързани с изпълнение на услуги по събиране и третиране на битовите отпадъци, за строителството на съоръжения за третиране на битови отпадъци, доставката на машини и съоръжения и др.

Регионалното сдружение на общините за управление на отпадъците гласуват единна цена за тон депониран отпадък, която е еднаква за всички членове на регионалното сдружение. Общите разходи за услуги за отпадъци се повишават значително във връзка с увеличението на отчисленията за тон депониран отпадък. Независимо от допълнителните дейности, които могат да бъдат въведени с регионалната система, в бъдеще направените в тази връзка разходи ще се компенсират от цялостното намаляне на количеството отпадъци, които се транспортират за крайно обезвреждане на депо, както и от реализацията на разделно събраните оползотворими компоненти.

Схема за Разширена отговорност на производителя (РОП) относно 6 групи масово разпространени отпадъци (МРО)

Схема за разширена отговорност на производителя, означава набор от мерки, предприети с цел да гарантират, че производителите на продукти носят финансова отговорност или финансова и оперативна отговорност за управлението на отпадъците, като етап от жизнения цикъл на продукта след превръщането му в отпадък. В схемата за Разширена отговорност на производителя (РОП) поетапно са включени следните масово разпространени отпадъци¹:

- Отпадъци от опаковки - от 2004 г.;
- Отпадъци от ИУМПС - от 2005 г.;
- Отпадъци от ИУЕЕО - от 2006 г.;
- Отпадъчни масла и нефтопродукти - от 2006 г.;
- Отпадъци от негодни за употреба батерии и акумулатори - от 2006 г.;
- Отпадъци от гуми - от 2011 г.

¹ Съгласно ЗУО „Масово разпространени отпадъци“ са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление.

С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци за 2025 г., е необходимо в схемата да бъде включен и този отпадъчен поток. Режимите на разширена отговорност на производителя на национално равнище могат също така да подпомогнат финансирането на действия за намаляване на отпадъците от пластмаси. Целенасочени схеми за депозит може да спомогнат за намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци и да насърчат рециклирането.

При тази схема за „Разширена отговорност на производителя“ (РОП) лицата, пускащи на пазара² продукти, които след тяхната употреба се превръщат в МРО, са задължените по схемата лица и носят отговорност за тяхното последващо събиране и рециклиране, в съответствие с изискванията на ЗУО и специфичните наредби за всеки вид МРО.

РОП може да се осъществи по два начина от задължените лица:

1. чрез колективна система, представлявана от организация за оползотворяване (ОО) на съответните МРО.
2. индивидуално от задълженото лице (конкретна фирма), което пуска на пазара МРО.

Законодателството предоставя възможност на задължените в схемата лица да заплатят продуктова екотакса в държавен екологичен фонд – ПУДООС, вместо да реализират отговорността си чрез колективна система или индивидуално изпълнение. Продуктовата екотакса е нарастваща в годините от въвеждането на схемата и много по-висока от реалните разходи за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на МРО. Поради това тази възможност не е предпочитана от задължените по схемата лица. Все пак, тази възможност е оставена за задължените лица, в случай че пусканите на пазара количества от даден продукт са малки, или пък инцидентни и реализирането на РОП чрез колективна система или индивидуално изпълнение би представлявала голямо административно затруднение за задължените лица. Следва да се отбележи, че приходите от продуктовете екотакси се изразходват за подобряване на дейностите на общините с отпадъци, национални информационни кампании в областта на отпадъците, но не са пряко свързани с рециклиране и оползотворяване на отпадъците.

В Българското законодателство прилагането на принципа „Разширена отговорност на производителя“ е в компетенциите на националното законодателство. Общините нямат правомощия да поставят ограничения и/или да задължат производителите на продукти, след употребата на които се образуват отпадъци в тази област, като тяхната роля е да съдействат за постигането на задълженията им, в т.ч. осигуряване и определяне на местоположението на контейнерите за разделно събиране на МРО. На местно ниво могат да се извършва контрол за спазване разпоредбите на Общинските наредби за управление на отпадъците и оказване на административна помощ за спазване на законодателството. Чрез принципа „разширена отговорност на производителя“ се цели производителите на продукти след употребата, на които се образуват масово разпространени отпадъци да носят отговорност и за тяхното последващо събиране и рециклиране. Най-често отговорността по събирането на тези отпадъци и предаването им за третиране/рециклиране е, чрез възлагане на организации по оползотворяване (ОО). Общините от своя страна сключват договори за сътрудничество с организациите по оползотворяване и подпомагане на дейността им за организирано събиране на тези отпадъци от домакинствата. Домакинствата и различните организации, предприятия

² Съгласно ЗУО "Пускане на пазара" е първото предоставяне на продукта на разположение на друго лице, безплатно или срещу заплащане, с цел той да бъде разпространен и/или използван на територията на Република България, както и внасянето и въвеждането на територията на Република България на продукта от дадено лице за негова собствена търговска, производствена или професионална дейност.

и институции, които в резултат на употребата на продукти образуват МРО, са длъжни да спазват правилата за разделно събиране и да изхвърлят отпадъците на определените за това места.

При схемата за „Разширена отговорност на производителя“ финансирането на системите за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на МРО се осъществява от фирмите – задължените лица в схемата, които пускат на пазара стоки, които след тяхната употреба се превръщат в МРО. В крайна сметка, това са част от производствените разходи на фирмите – задължени лица в схемата и представляват елемент от цената на съответния продукт.

Изброените по-долу инструменти често се оценяват като успешни в насърчаването на разделното събиране в Европа, в това число разделно събиране от граждани при източника. Чрез разширената отговорност на производителя се прехвърля финансовата и/или оперативна отговорност за управлението на отпадъци от общините към производителите на стоки. С разширената отговорност на производителя се допринася за по- доброто разделяне и рециклиране, като се осигуряват подходяща инфраструктура и необходимата комуникация и чрез финансиране на нетните разходи за извършване на услуга за събиране и допълнително третиране съгласно йерархията на отпадъците, както и чрез повишаване на осведомеността.

Разширената отговорност на производителя е показала своите предимства при рециклиране на много потоци от отпадъци като опаковки, електроника, батерии и превозни средства. В членове 8 и 8а от Рамковата директива за отпадъците, преработена през 2018 г., са посочени общите принципи, които трябва да се следват при изпълнението на схемите за разширената отговорност на производителя. Важна характеристика е модулацията на такси, плащани от производителите в зависимост от критериите за устойчивост, като се взимат предвид например устойчивостта, възможността за поправка, повторна употреба и рециклиране или наличието на опасни вещества на техните продукти. В случая с опасните продукти от домакинствата чрез „екомодулация“ може да се подкрепят подобрения на равнището на проектирането на продукта, за да се намалят опасните му характеристики (качествена превенция), да се увеличи (количествена) превенцията на отпадъци, неговата пригодност за рециклиране и възможност за повторна употреба.

Съгласно схемата „плащаш повече, ако изхвърляш повече“ от домакинствата се изисква да плащат, когато изхвърлят смесен отпадък. Това обикновено се прилага чрез етикетирани торби за отпадъци, които трябва да се набавят предварително, или чрез улични контейнери, които се отключват само след като ползвателят се е идентифицирал със собствена карта. Изключително важно е смесените отпадъци да бъдат сравнително скъпи, а потоците за рециклиране и други потоци от отпадък, който е разделен, да бъдат изхвърляни (почти) безплатно. По този начин се дава ясен стимул за разделяне на отпадъците при източника. По смисъла на силата на финансовите стимули схемата „плащаш повече, ако изхвърляш повече“ се е доказала като ефективен инструмент за увеличаване на разделното събиране при източника. Схемата „плащаш повече, ако изхвърляш повече“ обикновено работи чрез регистрирани торби или кофи за отпадъци, обозначени с баркод. За жилищните сгради и изключително гъсто населените райони могат да бъдат използвани (подземни) обществени контейнери, които се отварят автоматично след заплащане или идентификация с карта.

Данъците и таксите за депониране и изгаряне не засягат пряко гражданите, но чрез тях се насърчават общините и операторите по управление на отпадъци да подобряват ефективността на разделянето, събирането и рециклирането на отпадъци в техния район. С тези данъци и такси се спомага за включването на външните разходи от изхвърляне (емисии на въглероден диоксид и метан, замърсяване на въздуха и подпочвени води) и външните

ползи от рециклиране (икономия на енергия, намаляване на влиянието върху околната среда и здравето от извличането на непокътнати ресурси).

При система за обратно изкупуване, потребителят заплаща депозит, когато купува продукт като бутилирана напитка и му възстановяват сумата, когато връща бутилката. Системата обикновено се прилага за опаковки на напитки, но също така съществува за продукти, които могат да бъдат върнати, като газови бутилки за готвене на открито. Заради финансовия стимул чрез системите за обратно изкупуване се отбелязва почти незабавно увеличение в рециклирането. От гореупоменатите инструменти първите три (разширената отговорност на производителя, схемата „плащаш повече, ако изхвърляш повече“ и данъци за депониране и изгаряне) се считат за ключови икономически инструменти за насърчаване на прилагането на йерархия на отпадъците, както е посочено в приложение IVa от Рамковата директива за отпадъците.

Отговорност на причинителя и притежателя за образуваните отпадъци чрез пряко заплащане на услугите по извозването и третирането им.

При тази схема производителят на определени продукти и стоки или доставчикът на дадена услуга е задълженото лице и носи отговорност за съхраняване, транспортиране и третиране на отпадъците, генерирани при производството на съответните стоки и услуги, в съответствие с нормативните изисквания. Отговорността е както за осигуряване на цялостната логистика на дейностите по управление на образуваните отпадъци, така и за финансирането на тези дейности.

Потоците отпадъци, за които се прилага тази схема в страната са: производствени отпадъци, включително производствени опасни отпадъци; болнични отпадъци; ПСБ/ПСТ; утайки от ПСОВ, отпадъци от строителството и от разрушаване на сгради (с изключение на строителните отпадъци от ремонтни дейности на домакинствата и разрушаване на сгради в малки количества по критерии, определени в ЗУО).

Производителите и доставчиците на стоки и услуги могат да организират отговорността си относно образуваните при дейността им отпадъци:

- в собствени инсталации и съоръжения, за което трябва да притежават разрешително или регистрационен документ по ЗУО или комплексно разрешително по ЗООС, и/или
- да сключват писмен договор с лица, които имат право да извършват тези дейности с отпадъци в съответствие със ЗУО и ЗООС (т.е. да притежават разрешително или регистрационен документ по ЗУО или комплексно разрешително по ЗООС).

Схемата не предполага ситуация, при която се създава монополното положение. Всяко лице, което желае и/или е длъжно и отговаря на изискванията на законите, получава от компетентните национални органи разрешително или регистрационен документ по ЗУО или комплексно разрешително по ЗООС за дейности с отпадъци, съответно за инсталации за отпадъци. Произнасянето на компетентните административни органи подлежи на обжалване чрез съдебната система по общия правов ред, установен на национално ниво. Производителите на стоки и услуги, които образуват отпадъци при тяхното производство имат свободата да избират на кое лице, притежаващо право по ЗУО или ЗООС да възложат третирането на отпадъците си, когато не ги третират в собствени инсталации.

Всички лица в схемата са включени в публични регистри:

- ♦ Във всяка РИОСВ е създаден регистър на лицата, които подлежат на инспекции и контрол по всяка от наредбите към ЗУО;
- ♦ ИАОС поддържа регистри на лицата, притежаващи разрешителни и регистрационни документи за извършване на дейности с отпадъци; регистър на търговците и брокерите на

отпадъци; регистър на депата за отпадъци и регистър на инсталациите за преработка на отпадъци;

- ♦ МОСВ поддържа регистри на лицата с комплексно разрешително по ЗООС и регистър на лицата с рециклиращи съоръжения по потоци отпадъци.

Лицата, с които фирмите производители на стоки и услуги са сключили договори за транспортиране и/или третиране на отпадъците им, които са следващи притежатели на отпадъците, имат същите отговорности, както лицата, които с писмен договор са им предали отпадъците.

Тази схема е типичен пример за пълно прилагане на принципа „замърсителят плаща“. Цените на услугите, свързани със съхранение, транспортиране и третиране на отпадъци се формират изцяло на пазарен принцип при наличната конкуренция на национално ниво, в рамките на ЕС и Световната търговска организация (СТО).

Генераторите на ОСР на територията на общината също организират сами и финансират съхранението, извозването и последващото оползотворяване и/или обезвреждане на строителните отпадъци. Генераторите на ОСР организират сами транспортирането на строителните отпадъци до депо или инсталация за третиране (с изключение на строителните отпадъци от ремонтни дейности на домакинствата и разрушаване на сгради в малки количества по критерии, определени в ЗУО, които попадат в задълженията на органите на местното самоуправление и местната администрация).

Схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират утайки от ПСОВ, в резултат на отвеждането и пречистването на битови отпадъчни води.

Схемата се прилага за отпадъците – утайки от ПСОВ, генерирани в резултат от отвеждането и пречистването на битови отпадъчни води от домакинствата и от други източници – юридически лица.

При тази схема лицата, които ползват услугите по отвеждане и пречистване на отпадъчните води, в т.ч. и третиране на утайките от ПСОВ, в съответствие с принципа „Замърсителят плаща“ заплащат пълните разходи за тези услуги. Задължените в схемата лица заплащат услугите чрез такса за отвеждане и пречистване на отпадъчните им води, в т.ч. и за третиране на утайките, която се изчислява на основата на количеството доведени и отведени отпадъчни води и разходите за дейността. Таксите се определят от оператора на ВиК системите на територията на общината и се регулират, и утвърждават от независим национален регулатор – Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР), поради естествения монопол на тази услуга. Гражданите имат право на участие при обсъждането от ДКЕВР на цените на ВиК услугите. Освен това при ползване на външни услуги, свързани с третиране на утайките от ПСОВ на населени места, ВиК операторите са длъжни да избират изпълнители по реда на европейското и съответното национално законодателство за обществени поръчки.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ Прилагането на принципа „Разширена отговорност на производителя“ е в компетенциите на националното законодателство. Общините нямат правомощия да поставят ограничения и/или да задължат производителите на продукти, след употребата на които се образуват отпадъци в тази област, като тяхната роля е да съдействат за постигането на задълженията им, в т.ч. осигуряване и определяне на местоположението на контейнерите за разделно събиране на МРО. Към схемата за 6-те групи МРО, с оглед новите европейски цели и изисквания по отношение на текстилните отпадъци за 2025г. е необходимо да бъде включен и този отпадъчен поток;

□ Различна е ситуацията при Схемата за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират битови и подобни на битовите отпадъци. В тази схема общините имат традиционно големи отговорности, които нарастват особено в последните години, във връзка с новите изисквания за прилагане на йерархията на отпадъците. Другите лица, които участват в схемата са регионалните сдружения на общини за управление на отпадъците (РУСО) и фирмите или общински предприятия, на които общините възлагат една или повече дейности, свързани със събиране, транспортиране и третиране на битовите отпадъци. Задължени лица по схемата са домакинствата и лицата, които образуват битови отпадъци и подобни на битовите отпадъци. Задължените лица заплащат такса-битови отпадъци, с приходите, от която се финансира функционирането на схемата;

□ На територията на община Елхово функционира и се доразвиват дейностите, подпомагани от общината на принципа „разширена отговорност на производителя“, чрез организация по отношение на разделното събиране на видовете масово разпространени отпадъци, за които общината има ангажименти, произтичащи от националното законодателство;

□ В община Елхово се прилага напълно принципът „замърсителят плаща“ за строителните отпадъци от домакинствата.

АНАЛИЗ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Анализът на инфраструктурата по управление на отпадъците е ключов анализ, който трябва да отговори на следните въпроси:

- Какви са тенденциите и настоящата ситуация по отношение на осигуряване от общината на инфраструктура за отпадъци, чието управление е от компетенциите на местните власти;
- Осигурената, изградената и в процес на планиране, осигуряване и изграждане инфраструктура достатъчна ли е за третиране на отпадъците на територията на общината и за постигане на количествените цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците, поставени пред местните власти;
- Необходима ли е допълнителна инфраструктура за подобряване на услугите и постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците, в т.ч. по потоци отпадъци;
- Какви са основните изводи и препоръки за бъдещи действия.

В обхвата на настоящия анализ ще бъдат анализирани инфраструктурата на битови отпадъци и инсталации и съоръжения за третиране на утайките от ГПСОВ. Управлението на тези потоци са от компетенциите на община Елхово. Ще бъде анализирана и инфраструктурата за третиране на отпадъци от строителство и разрушаване, тъй като управлението макар и на малка част от този поток отпадъци, съгласно ЗУО, е също от компетенциите на месните власти, а от друга страна общината е генератор на ОСР, в случаите на качеството си на възложител на строително-монтажни дейности по строителство и разрушаване.

Анализ на инфраструктура за битови отпадъци

Анализът на инфраструктурата за управление на битовите отпадъци е направен относно двата компонента на инфраструктурата:

- Площадки, съоръжения и инсталации за третиране на битовите отпадъци;
- Съдове и техника за събиране и транспортиране на битовите отпадъци – където се разглеждат съдовете за събиране на битови отпадъци и транспортна техника за сметоизвозване, които са част от системата за управление на отпадъците.

Инфраструктура за третиране и обезвреждане на битовите отпадъци

До настоящия момент единственият начин за третиране на битовите отпадъци в община Елхово, е депонирането им на регионалното депо за ТБО, разположено в землището на с.

Добрич. Депото, обслужващо двете общини Елхово и Болярово е разположено в кв. 69 УПИ I 96007, местността „Хумата”. Съгласно българското законодателство, депото е класифицирано като „депо за неопасни отпадъци” и като такова приема само домакински (твърди общински) и неопасни производствени отпадъци.

Основни технически характеристики и капацитет на инфраструктурата за третиране на битови отпадъци в РСУО Елхово

Експлоатацията на регионалното депо за неопасни отпадъци в земл. на с. Добрич, община Елхово се извършва съгласно условията посочени в издаденото Комплексно разрешително №134/2006г. Притежател на разрешителното е община Елхово, с административен адрес - ул. “Търговска” № 13, гр. Елхово, общ. Елхово, обл. Ямбол. Съгласно същото Регионалната система за управление на отпадъците за общините в Регион Елхово, включва: депо за отпадъци, съставено от Клетка № 1 с капацитет 26 090 t (изградена, действаща) и Клетка №2 с капацитет 30 615 t (неизградена). Общият капацитет на депото е 56 705 t, като депонираните на депото отпадъци в общо годишно количество не трябва да надвишават 2 835 t/y. Депото е разположено в границите на имот с идентификатор 21542.69.7 по КК на с. Добрич. Имотът е общинска частна собственост, земеделска територия с начин на трайно ползване: Депо за битови отпадъци (сметище).

Следвайки тенденциите и политиката за управлението на отпадъците в ЕС и Република България, на територията на Клетка 1 трябва да се депонират само тези отпадъци, които не подлежат на оползотворяване, рециклиране или повторна употреба. С изменението на Директива 1999/31/ЕО е въведена цел за намаляване до 10% на депонираните битови отпадъци до 2035 г., която може да бъде отложена с 5 г., при условие, че държавата е постигнала намаление до 25 % към същата година. Същевременно от 2030г. се въвежда ограничение за депониране на битови отпадъци, годни за рециклиране или друго оползотворяване. Поради липса на изградена инфраструктура на депото, в т.ч. инсталации за сепариране и компостиране, всички събрани смесени битови отпадъци от териториите на двете общини се депонират директно без да се подлагат на предварително третиране с цел последващо рециклиране и оползотворяване. По този начин не се допринася за изпълнение на националната политика за управление на дейностите на отпадъците, чиято основна цел е все по-голям процент от генерираните отпадъци да се рециклират и/или използват повторно и да се намали обемът на отпадъците, които подлежат на депониране.

Предварителното третиране има за цел отделяне на оползотворими компоненти от общия поток на отпадъците преди окончателното им депониране или подготовка за оползотворяването им. Предварителното третиране на смесените битови отпадъци, образувани от домакинствата е отговорност на Общинска администрация, тъй като населението заплаща за тях „такса битови отпадъци”. Съгласно чл.38, ал.1 от *Наредба №6 от 27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци* на депата се приемат предварително третирани отпадъци. Отговорността за третиране на останалите отпадъци, образувани извън организираната система по сметосъбиране и сметоизвозване е на причинителите и притежателите им. В съответствие с дефиницията „замърсителят плаща” разходите по предварителното третиране се извършват от лицата, при чиято дейност се образуват. Сепарирането е друга мярка за третирането на отпадъците, преди тяхното депониране. Сепарирането е дейност, която допринася за постигане на целите за рециклиране, както и извличане на максимално количество оползотворими и рециклируеми отпадъци от общия поток и предотвратяване постъпването им на депото за депониране. Той е известен и работещ метод, който е по-лесно осъществим, като при него отпадъците се разделят ръчно или механично по компоненти и от общият поток битов отпадък се извличат

оползотворимите и рециклируеми отпадъци. Чрез сепарирането обемът на отпадъците за депониране се намалява значително, с което се удължава експлоатационния срок на депата.

За изграждане на сепарираща и компостираща инсталация е предвиден имот, в непосредствена близост до регионалното депо. Предвидената площадка, представлява ПИ№21542.69.11 (стар номер 069011), в местността „Хумата“, село Добрич, община Елхово. Имотът е общинска публична собственост, урбанизирана територия с начин на трайно ползване: За друг вид отпадъци.

За намаляване на количеството депонирани битови отпадъци, през 2017г. общините в РСУО Елхово са предприели действия за осигуряване на капацитет за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци и за разделно събиране и рециклиране чрез компостиране на зелени и/или биоразградими отпадъци. Община Елхово в партньорство с община Болярово е кандидатствала по обявената със Заповед №РД-ОП-86/27.09.2017г. на Ръководителя на Управляващия орган на ОП „Околна среда 2014-2020“ процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за реализиране на проект „Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на генерираните отпадъци от община Елхово и община Болярово на територията на община Елхово“, по процедура BG16M1OP002-2.006 „Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци“.

Поради значително забавяне на плана за изпълнение на дейностите, проектът е идентифициран като рисков от Управляващия орган на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“, поради което е необходимо да се предостави информация за възможността за неговото довършване. С Решение №218/19/5 по Протокол №19/24.06.2021г. на Общински съвет – Елхово е взето решение община Елхово да не предприема действия по подаване на искане за удължаване на срока по сключения административен договор BG16M1OP002-2.006-0004-C01 и на 15.03.2022г. договърът е прекратен.

Намаляване на количествата на депонираните отпадъци е постижимо чрез разделно събиране и сортиране на рециклируеми материали от битовите отпадъци и предаването им за рециклиране или повторна употреба. На територията на общината, към настоящия момент, не е въведена система за разделно събиране на хранителни и кухненски отпадъци от домакинства, ресторанти, заведения за обществено хранене. Не се прилага и домашно компостиране. В Националния план за управление на отпадъците 2021-2028г., Регионалната система за управление на отпадъците на Регион Елхово, обслужваща общините Елхово и Болярово е включена в Приложение 8 – като съоръжение, в което е необходимо да се осигурят инсталации за третиране на биоразградими отпадъци във връзка със задълженията за разделно събиране на хранителните отпадъци.

Инфраструктура за събиране и транспортиране на смесени битови отпадъци на територията на община Елхово

На територията на община Елхово е организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци във всички населени места.

Дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване на генерираните твърди битови отпадъци до депото за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово в землището на с. Добрич се извършва от „Нео - Титан“ ООД, като техниката за сметосъбиране и сметоизвозване е собственост на външната фирма изпълнител. С цел ефективна организация за изпълнението на дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване, „Нео – Титан“ ООД осигурява

използването на 2 броя специализирани сметоизвозни автомобили за обслужване на съдовете тип „Бобър“ и кофи за отпадъци по предварително определен график.

В следващата таблица е представен броят на съдовете, с които разполага общината за всяко населено място.

Таблица 11: Разпределение на обслужваните съдове за битови отпадъци на територията на община Елхово по населени места

№	населено място	брой съдове тип „Бобър“	брой съдове тип "кофа" 120л.
1.	гр. Елхово	196	2600
2.	с. Борисово	7	
3.	с. Бояново	32	
4.	с. Вълча поляна	6	
5.	с. Голям Дервент	7	
6.	с. Гранитово	30	
7.	с. Добрич	6	
8.	с. Жребино	11	
9.	с. Изгрев	19	
10.	с. Кирилово	20	
11.	с. Лалково	8	
12.	с. Лесово	30	
13.	с. Малко Кирилово	2	
14.	с. Маломирово	19	
15.	с. Малък Манастир	28	
16.	с. Мелница	16	
17.	с. Пчела	16	
18.	с. Раздел	13	
19.	с. Славейково	2	
20.	с.Стройно	4	
21.	с. Трънково	10	
22.	с. Чернозем	6	

Източник: ОБА Елхово

Както стана ясно, на територията на община Елхово, организираното събиране и транспортиране на отпадъците се извършва от структурите на „Нео Титан“ ООД, като се обслужват всички населени места в общината. Обхватът на изпълнение на дейностите включва следното: събиране на битови отпадъци, образувани в резултат на дейността на домакинствата, отпадъци, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, както и отпадъци получени в резултат на дейности на домакинствата на територията на община Елхово в зоните, определяни ежегодно със Заповед на кмета на община Елхово, издадена по реда на чл.63, ал.2 от Закона за местните данъци и такси. Задължение на фирмата изпълнител е почистването на съдовете за смет на място, непосредствено след обслужването им, както и на площите около тях, в съответствие с изискванията на приложимото законодателство, като услугата обхваща всички населени места от общината. Измиването и дезинфекцията на специализираните съдове за обезвреждане на вредните микроорганизми се извършва веднъж годишно и трябва да е съобразено с изискванията и мерките за безопасност при работа с механични, химични и биологични средства, като препаратите, които се използват следва да имат сертификат за качество. Като друга дейност в договора е посочено и измиването на териториите за обществено ползване на територията на гр. Елхово.

Разпределението на съдовете за събиране на смесените битови отпадъци по населените места е организирано съгласно разработената от Министерство на околната среда и водите Методика за определяне на броя и вида на необходимите съдове и техника за събиране и транспортиране на отпадъци. Ежегодно се определят районите и честотата за организираното сметосъбиране и сметоизвозване, въз основа на издадена от Кмета на общината заповед, като при необходимост се поставят контейнери на нови точки в населените места за подобряване ефективността на системата. На интернет страницата на общината ежегодно се публикува изготвеният график за извозване на твърди битови отпадъци, генерирани от жилищни и нежилищни имоти в община Елхово до регионалното депо в землището на с. Добрич, община Елхово. Степента на запълване на съдовете и състоянието на контейнерния парк се контролира ежедневно, както от съответната фирма изпълнител, извършваща дейността, така и от общинската администрация. Съдовете се поддържат в изправност, в добро санитарно-хигиенно състояние и в естествен вид, с цел предотвратяване разпиляването на отпадъци. Системно се извършва проверка за състоянието на съдовете, като някои от контейнерите се подлагат на ремонт, а други от тях се подменят, поради тяхната амортизация и при повреда неподлежаща на отстраняване.

Финансирането на разходите по сметосъбиране и сметоизвозване на отпадъците, както и за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване, сепариране и депониране на битовите отпадъци, генерирани на територията на общината, както и отчисленията и обезпеченията по ЗУО се извършва, чрез „Такса битови отпадъци”/ТБО/ по реда на Закона за местни данъци и такси /ЗМДТ/. Образоването на таксата се извършва след изготвяне и одобряване на план- сметка за разходите по сметосъбиране, сметоизвозване и поддържане на чистотата за съответната година.

Отпадъци от сгурия и пепел от домакинствата

Не е решен проблемът с разделното събиране на отпадъците от изгарянето на дърва и въглища през отоплителния сезон – пепел и сгурия. Посочените отпадъци от домакинствата се изхвърлят, извозват и третират със смесените битови отпадъци. При смесване с въглищни остатъци, сгурия и пепел се променя състава на отпадъците в посока по-висока плътност и понижено съдържание на рециклируеми материали. При изсипване на не добре загасени отпадъци от горенето на дърва и въглища се повреждат и контейнерите.

Инфраструктура за разделно събиране на отпадъци

➤ Разделно събиране на отпадъци от опаковки

Действащата в община Елхово система за разделно събиране на отпадъци от опаковки съответства на изискванията на Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и на конкретните изисквания от глава трета, Раздел II от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки. На територията на общината е изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки. Съгласно сключен договор между община Елхово и „Екобулпак България“ АД за сътрудничество в областта на разделното събиране на отпадъци от опаковки и отпадъчни материали се извършва разделно събиране на хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло, образувани от домакинствата, обществените и административните учреждения, училищата, търговските, промишлените и туристическите обекти на нейна територия и извозването им до площадка притежаваща разрешение по чл.35 от ЗУО за тяхната допълнителна обработка. Съвместната дейност на общината с „Екобулпак България“ АД се основава на изграждане и поддържане на ефективна система за разделно събиране на отпадъците от опаковки, прилагайки т. нар. „дву-контейнерен модел“ – с жълти и зелени съдове. Контейнерите са тип „Иглу“, като жълтите съдове са предназначени за отпадъци от хартиени, пластмасови и метални опаковки, а зелените контейнери – за отпадъци от стъклени опаковки.

На територията на общината са разположени общо 90 броя контейнери (по 45 броя от цвят), съответно в зелен цвят (с обем 1400 l) и с жълт цвят (1800 l) в следните населени места:

- гр. Елхово – 36 жълти и 36 зелени контейнера;
- с. Бояново – 3 жълти и 3 зелени контейнера;
- с. Малък Манастир – 2 жълти и 2 зелени контейнера;
- с. Пчела – 2 жълти и 2 зелени контейнера;
- с. Изгрев – 2 жълти и 2 зелени контейнера.

Транспортирането на отпадъците ще се извършва от специализирана транспортна техника от „Екобулпак България“ АД, пригодена за конкретния тип контейнер, като при събирането не се позволява смесване на различните отпадъци от опаковки. Предварителното третиране на отпадъците от опаковки ще се извършва на площадка в гр. Ямбол, която е оборудвана с необходимата техника за предварително третиране, включително и сепарираща линия.

Съгласно чл. 33, ал. 2 от ЗУО отпадъците от хартия и картон, стъкло, пластмаси и метали, образувани от търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради, се събират разделно. Ползвателите на горесцитираните обекти в населени места с над 5000 жители са длъжни да събират разделно тези отпадъци и да ги предават на лица притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 и/или на организация по оползотворяване. В община Елхово, единственото населено място с население над 5000 жители е общинския град, в който е организирана система за разделно събиране на отпадъците от опаковки.

За осведомяване на гражданите на интернет страницата на общината е необходимо да бъде публикуван график за извозване на цветните контейнери, разположени на територията на община Елхово.

Разделно събиране на Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО)

Задълженията на местните власти по отношение управлението и разделното събиране на отпадъците от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) са разписани в чл. 27 на Наредбата за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване /ИУЕЕО/ и чл.19, ал.3, т.7 от ЗУО.

Община Елхово извършва разделно събиране на отпадъците от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО), чрез сключен договор с „Електрооползотворяване“ ЕАД, притежаваща разрешение по реда на ЗУО. Съгласно сключения договор между община Елхово и „Електрооползотворяване“ ЕАД, общината предоставя на домакинствата възможността, всеки притежател на употребни електрически уреди или излязло от употреба електрическо и електронно оборудване да ги предаде напълно безплатно. Задължение на фирмата изпълнител е със собствени технически средства и със свои подизпълнители да организира разполагане на съдове за събиране на отпадъци от ИУЕЕО от търговски, административни обекти и сгради на територията на общината, включително чрез организиране на информационни и събирателни кампании, сключване на договори с търговски обекти на територията, на които се предават обратно отпадъци от същия вид ЕЕО, като продаваните и други.

За събиране на ИУЕЕО от бита, кметът на общината изготвя и утвърждава съвместно с организацията по оползотворяване, график, който следва да съдържа най-малко две дати годишно. Графикът се обявява чрез местните средства за масово осведомяване и/или по друг подходящ начин. Съгласно Наредба №22 за управление на отпадъците на територията на община Елхово, събирането на ИУЕЕО, образувано от бита, се извършва без заплащане от

страна на крайния му потребител на определените за целта места в общината. Излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, образувано извън бита, се събира отделно на мястото на образуване.

Лицата, които извършват продажба на ЕЕО на крайните потребители, са длъжни да поставят на видно място в търговските обекти табели, съдържащи информация за възможностите и начина за обратно приемане в търговския обект на ИУЕЕО, образувано в бита и/или други налични места за предаване на ИУЕЕО.

Притежателите на ИУЕЕО могат да:

- върнат безплатно ИУЕЕО в търговските обекти, които извършват продажба на ЕЕО, при покупката на ново ЕЕО от сходен вид и изпълняващо същите функции;
- върнат безплатно много малко по размер ИУЕЕО (при което нито един външен размер не надвишава 25 cm) в търговските обекти или на входа на обектите, които извършват продажба на ЕЕО, с търговска площ, по-голяма или равна на 400 m², без да закупуват ЕЕО от подобен вид;
- предадат ИУЕЕО, по заявка, съгласно утвърдения график за събиране на ИУЕЕО, когато има сключен договор.

Разделно събиране на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС)

Дейности по съхранение, разкомплектоване, преработване и/или обезвреждане на излезли от употреба моторни превозни средства (МПС), компоненти и материали от тях имат право да извършват само лица, притежаващи съответно разрешение по чл. 67 от ЗУО. Тези лица са длъжни да осъществяват конкретната дейност, в съответствие с изискванията на Наредбата за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства и Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци. Община Елхово извършва разделно събиране на отпадъците от излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), чрез сключен договор с ЕТ „Недялко Стоянов“. С договора, изпълнителят се задължава да приема безвъзмездно от гражданите на общината следните видове отпадъци:

- 02 01 10 – метални отпадъци;
- 16 01 04* - излезли от употреба превозни средства;
- 16 01 06 – излезли от употреба превозни средства, които не съдържат течности или други опасни компоненти;
- 16 01 017 – черни метали;
- 16 01 18 – цветни метали;
- 17 04 07 – смеси от метали;
- 19 10 01 – отпадъци от чугун и стомана;
- 19 10 02 – отпадъци от цветни метали;
- 19 12 02 – черни метали;
- 19 12 03 - цветни метали;
- 20 01 40 – метали.

Разделното събиране на излезли от употреба гуми

Дейностите по събиране, съхранение, преработване и/или обезвреждане на ИУГ имат право да извършват само лица, притежаващи съответния документ издаден по реда на ЗУО. Физическите и юридическите лица и едноличните търговци са длъжни да предават излезлите от употреба гуми само на определените събирателни пунктове. Изграждане на събирателни пунктове за ИУГ е задължение на лицата, получили разрешение по ЗУО. Физическите и юридическите лица и едноличните търговци са длъжни да предават излезлите от употреба гуми само на определените събирателни пунктове.

Съгласно чл. 10, ал.1 и 3 от Наредбата за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, всеки гражданин краен потребител може да предаде стари излезли от употреба гуми безвъзмездно на всяко лице, което извършва продажба и/или смяна на гуми. На територията на общината съществуват фирми, извършващи продажба и смяна на гуми, които имат сключени договори с организации по оползотворяване на излезли от употреба гуми и могат да приемат без заплащане от страна на крайните потребители излезли от употреба гуми (ИУГ). Препоръчително е на сайта на община Елхово да се състави списък с информация за местоположението на площадки/пунктове, в които се извършва продажба и смяна на гуми на територията на общината.

Община Елхово има сключен договор с „Еко Ен Ресайклинг“ ЕООД за извършване на дейностите по събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване или обезвреждане на ИУГ.

Разделно събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори

Дейностите по събиране, съхранение, преработване и/или обезвреждане на НУБА имат право да извършват само лица, притежаващи съответно комплексно разрешително, разрешително или регистрационен документ, съгласно ЗУО за съответната дейност. Места за събиране на негодни за употреба батерии са и всички места, където се предлагат батерии. Лицата, които извършват продажба на портативни и/или автомобилни батерии и акумулатори на крайните потребители, са задължени:

- да приемат без заплащане от страна на крайните потребители портативни и/или автомобилни НУБА от същия вид, който продават през цялата продължителност на работното време на обекта;
- да поставят съдове за разделно събиране на портативни и/или автомобилни НУБА на територията на обекта, където извършват продажба;
- да поставят на видно място в търговските обекти табели, съдържащи информация за възможностите и начина за обратно приемане в търговския обект на НУБА.

Всички търговски обекти на територията на общината, където се предлагат батерии са и места за събиране на негодни за употреба батерии. Крайните потребители могат да върнат портативни НУБА на територията на търговския обект, в който се предлагат портативни батерии и акумулатори, без да закупуват нови.

Община Елхово е сключила договор с „Батери Ресайклинг“ ЕООД за организиране на система за разделно събиране на негодни за употреба портативни и автомобилни батерии и акумулатори. Организацията събира портативните и автомобилни НУБА от крайните потребители, без заплащане от тяхна страна, чрез поставяне на съдове за разделно събиране, разположени на местата на продажба на портативни и автомобилни батерии и акумулатори или на друго достъпно място в района.

Препоръчително е, с цел информиране на обществеността, на интернет страницата на общината да бъде публикуван списък на местата на разположените съдове за разделно събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори (НУБА).

Разделно събиране на отпадъци от отработени масла и отпадъчни нефтопродукти

Лицата, които извършват продажба на масла на крайните потребители, предназначени за употреба в моторни превозни средства, са длъжни да осигурят безплатно на крайния потребител информация, поставена на видно място на територията на обекта, относно местата за смяна на маслата след употребата им и възможните опасности за здравето и риска за околната среда при неправилно манипулиране. Лицата, които пускат на пазара масла, са отговорни за разделното събиране, съхраняването, транспортирането и оползотворяването на

отработените масла, както и за екологосъобразното обезвреждане на отработените масла, които не могат да бъдат оползотворени. Когато лицата, които пускат на пазара масла, не могат да бъдат идентифицирани, отговорността се носи от дистрибуторите, включително лицата, извършващи продажба на крайните потребители. Събирането и/или съхраняването на отработени масла и/или отпадъчни нефтопродукти може да се извършва и в места за смяна на отработени масла.

Съгласно разпоредбата на чл. 8, ал. 1 от Наредбата за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (Обн., ДВ, бр.2/2013г.), лицата, които пускат на пазара масла, са отговорни за оползотворяването на отработени масла в количество не по-малко от 40% от количеството (в тонове) масла, пуснати от тях на пазара на РБългария през текущата година.

Кметът на общината определя местата за смяна на отработени моторни масла, когато те са разположени върху общински имот, без да възпрепятства дейността на лицата, сключили договор с организация по оползотворяване, и/или на лицата, които изпълняват задълженията си индивидуално, и информира обществеността за местоположението им и за условията за приемане на отработените масла. Кметът на общината е задължен да съдейства за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба масла и предаването им за оползотворяване или обезвреждане, когато общината има сключен договор за извършване на дейностите по събиране на отработени масла и предаването им на инсталации за оползотворяване и/или обезвреждане със:

- организация по оползотворяване на отработени масла;
- лица, които пускат на пазара масла и изпълняват задълженията си индивидуално;
- други лица, притежаващи разрешение или регистрационен документ, издаден по реда

на глава пета, раздели I и II ЗУО, за извършване на дейности по събиране, транспортиране, регенериране и/или оползотворяване на отработени масла, и/или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от ЗООС,

Кметът на общината има задължение да информира гражданите на територията на община Елхово за местата за смяна на отработени моторни масла, както и за условията за тяхното приемане. Препоръчително е тази информация да бъде публикувана на интернет страницата на общината, както и по друг подходящ начин, с което да бъдат изпълнени разпоредбите на чл.19, ал.3, т.13 от ЗУО.

Разделно събиране на биоразградими отпадъци в т.ч. биоотпадъци

Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци (Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.). Съгласно същата, притежателите на битови биоотпадъци (домакинствата и други обекти) са задължени да ги предават на общинска система за разделно събиране или извършват компостиране на място. Биоотпадъците се събират разделно при източника на образуване. Биоотпадъците, получени в резултат на механичното сепариране на смесени битови отпадъци, не се считат за разделно събрани. За разделно събрани се считат биоотпадъците със съдържание на примеси не повече от 10 на сто от общото количество, което е събрано разделно при източника на образуване.

Към настоящия момент в общината няма въведена система за разделно събиране на биоразградими в т.ч и биоотпадъци. Биоразградимите отпадъци, образувани на територията на общината, не се събират разделно, а са част от общия поток битови отпадъци. Съгласно морфологичния състав на отпадъците, в общината годишно се генерират 35.00% биоразградими отпадъци, от които 14.00% са „зелени отпадъци“. На база тези данни е изчислено, че за 2020г. общо образуваните зелени отпадъци са 243.02 т., а за 2021г. тяхното количество е около 229.92 т. Приравнени към общото количество на биоотпадъците,

„зелени” биоотпадъци в т.ч. градински отпадъци на територията на общината са 66.67%. Това налага мерки за тяхното компостиране и оползотворяване. Препоръчително е прилагане на мерки за оползотворяване на зелени и дървесни отпадъци, т. к. те са преобладаваща част от общото количество биоразградими отпадъци и могат да се оползотворят от населението, чрез домашни компостери или да се третират в общинска микроинсталация за компостиране.

До момента в общината не са осигурени съдове и техника за събиране и извозване на разделно събраните хранителни и кухненски отпадъци, както и необходимата инфраструктура за оползотворяването им. Съгласно извършения морфологичен анализ на отпадъците, хранителните отпадъци на територията на общината представляват средно 7% от общото количество на генерираните битови отпадъци, което е 33.33% от биоотпадъците или 20.00% от биоразградимите отпадъци в общината. В малките населени места могат да се приложат мерки за въвеждане на домашно компостиране. Общината може да участва в проекти, финансирани от ОПОС 2021-2027 г. за осигуряване на домакинствата с домашни компостери. За въвеждането на система за разделно събиране на хранителни и кухненски отпадъци основен проблем е липсата на подходяща инсталация и/или съоръжение за третиране им. Регионалното сдружение за управление на отпадъците – Регион Елхово е включен в индикативния списък на регионалните сдружения, в НПУО 2021-2028г., в които е необходимо да се осигурят инсталации за третиране на биоразградими хранителни отпадъци.

Инфраструктура за разделно събиране на опасни отпадъци от бита

Съгласно чл.19, ал.3, т.9 от ЗУО, кметовете на общините имат задължения за организиране на разделно събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал. 1 и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане.

На територията на община Елхово през 2020г. е организирана система за събиране на опасните отпадъци от домакинствата, чрез сключване на договор с „Балбок Инженеринг“ АД. Приемането на опасните отпадъци от домакинствата, генерирани на територията на общината се осъществява чрез мобилни събирателни пунктове за приемане за последващо третиране на опасните битови отпадъци по определен график с посочени дати или заявка от общината. Датите и мястото за разполагане на мобилните събирателни пунктове се определят в срок до 31 януари на съответната година, като същите се организират най-малко в две кампании.

Организираните мобилни събирателни пунктове за разделно събиране на опасни отпадъци от домакинствата, приемат отпадъци, класифицирани по Наредба №2/2014г. за класификация на отпадъците, с код и наименование, представени в следващата таблица:

Таблица 12: Отпадъци, приемани в специализираните мобилни събирателни пунктове за разделно събиране на опасни отпадъци от домакинства на територията на община Елхово

Код на отпадъка	Наименование на отпадъка и количество в т/год.	Описание на отпадъка
20 01 21 *	Луминесцентни тръби и други отпадъци, съдържащи живак	Живак и живаксъдържащи уреди – живак, живачни термометри и други уреди, съдържащи живак
20 01 27*	Бои, мастила, лепила/адхезиви и смоли, съдържащи опасни вещества	Лакове и бояджийски материали – лакове, бои, политури, разтворители и разредители за боя, терпентин, лепила, мастила
20 01 13*	Разтворители	
20 01 14*	Киселини	Домакински препарати и химикали – почистващи препарати, дезинфектанти,
20 01 15*	Основи	
20 01 17*	Фотографски химични вещества и смеси	

Код на отпадъка	Наименование на отпадъка и количество в т/год.	Описание на отпадъка
20 01 19*	Пестициди	белина, препарати за растителна защита и борба с вредители, киселини, основи, реактиви, химикали
20 01 29*	Перилни и почистващи препарати, съдържащи опасни вещества	
16 05 06*	Лабораторни химикали, състоящи се от или съдържащи опасни вещества, включително смеси от лабораторни химикали	
15 01 10*	Опаковки, съдържащи остатъци от опасни вещества или замърсени с опасни вещества	Замърсени вещества
20 01 31*	Цитотоксични и цитостатични лекарствени продукти	Фармацевтични продукти – лекарства с изтекъл срок на годност
20 01 32	Лекарствени продукти, различни от упоменатите в 20 01 31	

С въвеждането на организираната система за събиране на опасни отпадъци от домакинствата, гражданите на общината могат да предават безвъзмездно тези отпадъци, които се образуват в бита и са извън обхвата на наредбите за различните масово разпространени отпадъци. Такива отпадъци са ежедневно генерирани в битовата дейност на хората, и много често са част от общия поток смесени битови отпадъци.

Опасните битови отпадъци се приемат чрез директното им предаване от гражданите на общината в мобилните пунктове и по заявка от страна на общината.

Инфраструктура за разделно събиране на отпадъци от текстил и обувки

За този тип отпадъци са в сила действащите актове и на ниво ЕС е въведено изискване за разделно събиране от 2025 – събиране, оползотворяване, обезвреждане. Отпадъците от текстил и обувки са част от битовите отпадъци и за тях важат всички изисквания за управлението им. В същото време отпадъците от обувки и текстил по своята същност представляват МРО, тъй като попадат в определението по §1, т.7 от допълнителните разпоредби от Закона за отпадъците (ЗУО). Повторната употреба е от изключително значение за кръговата икономика и е поставена на високо място в йерархията при управление на отпадъците. С мерките за предотвратяване образуването на отпадъци се насърчава повторната употреба на продуктите и създаване на системи за популяризиране на дейностите по подготовка за повторна употреба. В настоящия момент отпадъците от обувки и текстил не се събират разделно и попадат в общия поток битови отпадъци, който в по-голямата си част се депонира. Опитът от съществуващите системи за МРО показва, че за да бъде изградена и развита една система са необходими няколко години.

Община Елхово е организирала разделното събиране на този поток отпадъци, чрез сключване на договор за сътрудничество с „ТЕКСТИЛНО РЕЦИКЛИРАНЕ“ АД, която към настоящия момент е в процедура по издаване на разрешение по чл. 81, ал. 2 от ЗУО от Министъра на околната среда и водите. По силата на този договор, община Елхово ще предостави правото на Ооп да организира, за своя сметка, на територията ѝ, система за разделно събиране, транспортиране, временно съхраняване, сортиране, и предаване за рециклиране и оползотворяване на отпадъци от обувки и текстил от домакинствата, търговските обекти. Сключеният договор влиза в сила от датата на получаване на разрешение на Ооп да извършва дейност, като организация по оползотворяване на ООТ по чл.81 от ЗУО. Съгласно договора двете страни ще се ангажират съвместно да приемат и приложат Програма за разделно събиране на отпадъци от обувки и текстил на територията на община Елхово.

3.2. Анализ на инфраструктура за отпадъци от строителство и разрушаване

За отпадъците от строителството и разрушаване също са поставени национални цели за рециклиране и оползотворяване, както и за влягането на тези отпадъци в строителството на рециклирани такива. За изпълнението им е необходимо да бъде изградена нужната инфраструктура за това. Предвижданията на законодателството по отношение на строителните отпадъци цели третиране на строителните отпадъци за тяхното повторно използване.

На територията на общината строго е забранено нерегламентираното изхвърляне на строителни отпадъци в контейнерите за битови отпадъци, речни корита, ниви, горски територии, пътища, дерета, като за нарушителите са въведени наказателни глоби. Всеки гражданин, желаещ да депонира строителни отпадъци, трябва да подаде Заявление за издаване на разрешение за извозване на строителни отпадъци до кмета на община Елхово и да получи Разрешение от кмета на община Елхово за извозването на строителният отпадък. Заявлението се подава в Отдел „Териториално селищно устройство и строителство“ на община Елхово или чрез електронна поща: www.elhovo.bg.

На територията на община Елхово няма площадка за предварително третиране на строителните отпадъци. На площадката на регионалното депо за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово е разрешено да се приемат отпадъци с код и наименование: 17 01 07 - смеси от бетон, тухли, керемиди, плочи, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06.

В ал.3, т.11 на чл.19 от ЗУО е записано, че кметът на общината отговаря за осигуряване на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други във всички населени места с население по-голямо от 10000 жители на територията на общината и при необходимост в други населени места. Общините могат да изградят нови площадки или да използват вече налични такива. Осигуряването на площадките се осъществява самостоятелно от общините или чрез сключен договор с фирми (по реда на Закона за обществените поръчки, Закона за концесиите или Закона за публично-частното партньорство), притежаващи разрешение или регистрационен документ за извършване на дейности с отпадъци по чл. 35 от ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране или оползотворяване на отпадъци, и респективно комплексно разрешително по чл. 117 от ЗООС. Съгласно чл. 3 от Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци, площадките за третиране на отпадъци се отреждат с влязъл в сила подробен устройствен план (ПУП), изработен и одобрен по реда на глава седма, раздел III от Закона за устройство на територията (ЗУТ).

На територията на община Елхово, няма населени места с над 10 000 жители. Съгласно официално публикуваната информация на интернет страницата на НСИ за 2021г., община Елхово е с общо население 13530 души, а населението на най- голямото населено място - гр. Елхово е с 8947 жители. Съгласно представените данни, община Елхово не попада в разпоредбите на чл.19, ал.3, т. 11 от ЗУО.

3.3. Анализ на инфраструктура за третиране на утайки от ПСОВ

На територията на общината в експлоатация е ПСОВ гр. Елхово. Отговорността за експлоатация, съответно и за оползотворяване на утайките от ПСОВ - Елхово е на „ВиК“ ЕООД Ямбол, съгласно взето Решение №149/15/12 на Общински съвет - Елхово.

Пречиствателна станция за отпадъчни води, включително външни връзки към нея е в експлоатация с Разрешение за ползване №ДК-07-Я-47/23.12.2020г. Най-добрите налични технологии за третиране на утайките (best available technologies -BAT), следва да отговарят на изискванията на българското законодателство в областта на управлението на водите и отпадъците, както и на законодателството в Европейския съюз (ЕС). Предвижданията за третиране на утайките са чрез употребата им в земеделието като почвен подобрител, чрез използването им за рекултивация на нарушени терени, енергийно оползотворяване и/или чрез компостирането им. При всички варианти е необходимо достигането на добро качество на утайката, преди използването ѝ за каквато и да било цел. В изпълнение на Рамковата директива на ЕС в областта на политиката за водите (Директива 2000/60 ЕС) и Директивата за третиране на отпадъчните води (Директива 91/271/ЕСС), количеството на утайките, генерирани в страните от Европейския съюз (ЕС) се очаква да нарасне значително в периода до 2025 г.

За ПСОВ – Елхово е изготвен и план за третиране на утайките, който да взема предвид наличните възможности за оползотворяване и обезвреждане, както и качествата на утайката. Планът предвижда възможни решения, касаещи третиране на утайките извън площадката на ПСОВ гр. Елхово.

Един от предложените варианти в изготвения План за управление на утайките на община Елхово е тяхното оползотворяване, чрез рекултивация на нарушени терени. Утайките от ПСОВ Елхово могат да бъдат предложени да се използват като пълнежен материал при техническата рекултивация или като наторителен материал при биологична рекултивация за горскостопанско ползване. Внасянето на органични вещества с утайките, води до възстановяване на хумусния слой на терени и почви, засегнати от извличането на природните ресурси, открити мини, изоставени кариери, рекултивация на депа за отпадъци и др.

Като друга възможност за оползотворяване на образуваните от ПСОВ Елхово утайки е посочена директната им употреба в земеделието. Използването на утайките в земеделието обаче, изисква готовност и предварително договорено съгласие на земеделските стопани. Най – важно за реализацията на тази възможност е доказване на качествените характеристики на третираните утайки, чийто агрохимически и микробиологични показатели трябва напълно да удовлетворяват изискванията на Наредбата за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистване на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието и успешно биха могли да бъдат прилагани в селското стопанство при спазване на законовите разпоредби. От голямо значение тук при прилагане на тази практика е съдържанието на тежки метали, защото то е причината за ограничаване възможностите за оползотворяване в селското стопанство или за рекултивация. В последно време по-развитите държави-членки на ЕС вече са възприели или разработват по-устойчиви и дългосрочни решения като компостиране, различни видове изгаряне с оползотворяване на енергия, усвояване на ценни елементи и други.

На територията на регионалното депо за неопасни отпадъци за общините Елхово и Болярово могат да се приемат с цел обезвреждане, следните видове отпадъци с код и наименование, както следва:

- 19 08 01 – отпадъци от решетки и сита;

- 19 08 02 – отпадъци от пясъкоуловители;
- 19 08 05 – утайки от пречистване на отпадъчни води от населените места.

Трябва да се отбележи обаче, че депонирането на третираните утайки е неприемлив вариант с оглед поставените за постигане националните цели до 2020г., а именно:

- * Рециклиране и материално оползотворяване на 65% от количествата образувани утайки от ГПСОВ;
- * Енергийно оползотворяване на 35% от количествата образувани утайки от ГПСОВ;
- * Нулево депониране и нецелево временно съхранение на утайки до 2020г.

Възможностите и съществуващите технологични решения за участието на утайките от ПСОВ в процеса за производство на електроенергия е подход със значителен екологичен ефект, тъй като не зависи от качеството на утайките и при процеса на ферментация генерирания биогаз е с високо съдържание на метан – 60-70% и въглероден диоксид 30-40%. Това го прави много подходящ за получаването на електроенергия. Важно е да се отбележи, че подобни технологични решения позволяват да се оползотворява един изключително проблемен отпадък. Понастоящем за неговото обезвреждане трудно се намира екологосъобразно решение. Това доказва високата екологична целесъобразност на този вид технологии, като се постига:

- значително намаляване разходът за горива и енергия;
- оползотворяване на отпадъчния продукт биогаз, който се отделя в процеса на пречистване на утайките;
- ограничаване освобождаването на метан и въглероден диоксид в атмосферата, което допринася за подобряване състоянието на околната среда и за изпълнение на задължението на страната за намаляване на емисиите на парникови газове, съгласно Протокола от Киото.

Отговорността за експлоатация, съответно и за оползотворяване на утайките от ПСОВ -гр. Елхово е на „ВиК“ ЕООД гр. Ямбол. Изборът на най-оптимална алтернатива се основава на следните три критерия степенувани по важност:

- Екологосъобразност;
- Икономически ефекти;
- Финансови параметри.

Устойчивото управление на утайките е важна предпоставка за развитие на кръговата икономика и подпомагане на екологичния, социалния и икономическия аспект, свързан с третирането на отпадъците. От гледна точка на въвеждането на най-добрите налични технологии е необходимо те да бъдат съобразени с изискванията на българското законодателство в областта на управлението на водите и отпадъците, както и на законодателството в Европейския съюз.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ На територията на община Елхово е изградена ефективна система за организирано сметосъбиране, чрез осигуряване на съдове и техника за извозване на смесените битови отпадъци, генерирани от общината. Съдовете се подменят и допълват ежегодно. Специализирана техника за обслужването им е осигурена от фирмата „Нео Титан“ ООД, извършваща услугата, въз основа на сключен договор, след проведена процедура по Закона за обществените поръчки. Организираното сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци в община Елхово обхваща 100% от населените места;

□ Общината е член на „Регионално сдружение за управление на отпадъците – Регион Елхово“ заедно с община Болярово, въведено в експлоатация от 15.11.2010 г.;

□ На територията на общината са организирани дейностите по разделно събиране на масово разпространени отпадъци в съответствие с чл.19, ал.3, т.7 от ЗУО, като се оказва

съдействие на организациите за оползотворяване на масово разпространени отпадъци, в т.ч. определяне на местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на масово разпространени отпадъци. Въведените системи за разделно събиране на МРО се изпълняват чрез сключени договори с организации по оползотворяване и/или други лица, притежаващи необходимите разрешителни за дейности с отпадъци, съгласно изискванията на ЗУО;

□ В изпълнение на задължението, съгласно чл.19, ал.3, т.6, т.7 и чл.20, ал.1, т.1, т.2 от ЗУО, общината е организираща система за разделно събиране на отпадъците от опаковки. Изпълнението по разделното събиране е възложено чрез сключен договор с „Екобулпак България“ АД;

□ В изпълнение изискванията на чл.19, ал. 3, т.5 от ЗУО за организиране събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията общината, община Елхово предоставя на всеки гражданин, желаещ да депонира строителни отпадъци, трябва да подаде Заявление за издаване на разрешение за извозване на строителни отпадъци до кмета на общината. Заявлението се подава в Отдел „Териториално селищно устройство и строителство“ на община Елхово или чрез електронна поща: www.elhovo.bg. В отговор лицето, генератор на строителните отпадъци, получава Разрешение от кмета на община Елхово за извозване на строителния отпадък;

□ В общината не е организирана система за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците от поддържането на обществени площи, паркове и градини по чл. 34, ал. 1 ЗУО, съгласно чл.9 от Наредбата за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци. За внедряване на системата обаче, е необходимо преди всичко осигуряване на необходимата инфраструктура за третиране на зелените отпадъци. За въвеждането на система за разделно събиране на този поток отпадъци основен проблем е липсата на подходяща инсталация и/или съоръжение за третиране им. В тази връзка действията, които трябва да се предприемат от общината са свързани с изучаване на възможностите за участие в проекти, финансирани от ОПОС 2021-2027 г. за осигуряване и изграждане на компостираща инсталация на територията на регионално депо за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово;

□ До момента в общината няма разработени и въведени в действие проекти за домашно/фамилно компостиране на растителни и биоразградими отпадъци. На територията на община Елхово обаче, много от домакинствата в малките населени места използват голяма част от биоразградимите отпадъци за храна на животните. В общината има възможности за създаване на системи за домашно компостиране, които се препоръчват за по-малките населени места. С раздаване на домашни компостери на домакинствата в селските райони ще се предотврати генерирането на част от биоотпадъците, което ще допринесе за намаляване на количествата на депонираните отпадъци на регионалното депо;

□ С цел отделяне на оползотворими компоненти от общия поток на битови отпадъци преди депонирането им е необходимо събраните смесени битови отпадъци да преминават предварително третиране (сепариране). Необходимо е да се проучат възможностите и да се предприемат действия за изграждане на сепарираща инсталация на територията на регионалното депо, с цел отделяне на рециклируемите отпадъци от общия поток смесени битови отпадъци преди постъпването им за обезвреждане на регионалното депо за неопасни отпадъци;

□ Съгласно изискванията на ЗУО, кметът на общината има задължение да организира система за разделно събиране на отпадъци от обувки и текстил (ООТ), чрез сключване на договор с организация по оползотворяване на ООТ. Община Елхово е организираща разделното събиране на този поток отпадъци, чрез сключване на договор за сътрудничество с „Текстилно Рециклиране“ АД;

□ Необходимо е внедряване на система за разделно събиране на хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите и заведенията за обществено хранене на

територията на общината. Препоръчително е тя да става плавно и с активни информационни кампании, с цел подготовка на населението за нея. Съгласно изискванията, определени с *Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци (обн. ДВ, бр. 11/2017 г.)*, същите трябва да се събират разделно при източника на образуване (домакинства, търговски и административни обекти и/или заведенията за обществено хранене), като общината трябва да осигури съдове за многократно ползване.

□ Община Елхово е предприела действия, изпълняващи изискванията на ЗУО за осигуряване на площадки, на които гражданите могат да оставят разделно събраните опасни отпадъци от бита. В изпълнение изискванията на чл.19, ал.3, т. 9, общината е организирила разделното събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал.1 чрез сключен договор с „Балбок Инженеринг“АД за безвъзмездно предаване на разделно събрани опасни отпадъци от домакинствата в мобилни събирателни пунктове от 2020г.;

□ На територията на община Елхово не е осигурена площадка за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата. Съгласно чл.19, ал. 3, т.11 от ЗУО, общините следва да осигурят площадки във всички населени места с население по-голямо от 10 000 жители на територията на общината. Съгласно официално публикуваната информация на интернет страницата на НСИ за 2021г., община Елхово е с общо население 13530 души, от които гр. Елхово е с 8947 жители;

□ Отговорността за експлоатация, съответно и за оползотворяване на утайките от ПСОВ гр. Елхово е на „ВиК“ ЕООД гр. Ямбол. Изборът на подходящо дългосрочно решение за третиране и оползотворяване на утайките трябва да бъде основан не само на техническите възможности на методите, но и на всички останали влияещи икономически, екологични и социални аспекти.

АНАЛИЗ НА ПРИЛОЖЕНИТЕ МЕРКИ И СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРАКТИКИ ПО ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ ОБРАЗУВАНЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

През последните години Европейските стратегически документи предлагат преход от целенасочено управление на отпадъците като фактор, увреждащ околната среда, към политика на предотвратяване на тяхното образуване и ефективното им използване като ресурси. Приложението на тази промяна за преминаване от линеен към кръгов модел на управление на ресурсите се осъществява на местно ниво. Въвеждането на плана за действие на ЕС за зелена сделка и кръговата икономика са разработки, които изискват местните власти да задействат и да въведат промени през следващите години, така че политиките за предотвратяване и повторна употреба да бъдат проектирани и приложени ефективно.

С развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране. Кръговата икономика представлява модел, чиято основна цел е стремеж към възобновяване, затваряне и повтаряне на цикъла на производство. Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаването на рециклирането и оползотворяването им. Паралелно с нарастването на обема генерирани отпадъци, нарастват и тяхното разнообразие, сложност, токсичност и свързаните с това трудности и разходи по обезвреждането им. Целта е да се предотврати, намали или ограничи вредното въздействие на отпадъците върху човешкото здраве и околната среда.

„Нулеви отпадъци“ е етична, икономическа и практическа цел за промяна на навиците и начина на живот по подобие на устойчивите природни цикли, където всички отпадни материали служат като суровини за други процеси. За прехода от „справяне“ с отпадъците към управление на суровините са необходими преди всичко промени в организацията на събиране и силна образователна кампания, докато инвестиционните разходи са сравнително

малки. Градовете и общините трябва да бъдат начело на нарастващото движение на нулевите отпадъци чрез проучване на нови модели на потребление, проектиране на ресурсни системи със затворен цикъл, пилотни методи за предотвратяване на отпадъците и чрез обединяване на общностите в прилагането на тези политики.

Подходът „Нулеви отпадъци“ има за цел проектирането и управлението на продукти и процеси по начин, който системно ограничава обема и премахва токсичността на отпадъците и материалите, като запазва и възстановява всички суровини, вместо да ги изгаря или депонира. Всеки човек образува отпадъци, затова резултатите от системата за управлението на отпадъците зависят много силно от степента на отговорност и информираност на нейните ползватели. Информирането на обществеността и бизнеса по въпросите на управлението на отпадъците са необходимост и в полза за постигане на целите, свързани с намаляване на количеството генерирани отпадъци и оползотворяването им. То има ключово значение за успеха и добрите резултати на системите за управление на отпадъците съобразно йерархията за тяхното управление. Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците.

Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Предотвратяването образуването на отпадъци се състои от следните елементи:

- ❖ Стриктно избягване на отпадъците - включва пълното избягване на генерирането на отпадъци, чрез реално премахване на вредните вещества или чрез намаляване на материалния и енергийния интензитет в производството, потреблението и разпространението;
- ❖ Намаляване на генерирането на отпадъци при източника - включва минимизиране употребата на токсични или вредни вещества и/или минимизиране консумацията на материали или енергия;
- ❖ Насърчаване на повторната употреба - включва многократната употреба на продукта в оригиналната му форма, по оригиналното му предназначение или като алтернатива, с или без допълнителна обработка;
- ❖ Рециклиране при източника - включва дейности, които позволяват използването на даден материал след обработка на територията на производителя на отпадъка. Пример за това е използване след биологично третиране - домашно компостиране.

В България общините играят ключова роля в управлението на отпадъците. Кметът на общината отговаря за:

- **организиране управлението на битовите и строителните отпадъци**, образувани на нейна територия (чл. 19 от ЗУО) – управлението на отпадъците по потоци в общината е разгледано в Анализ и оценка инфраструктурата и техническите възможности за третиране на отпадъците;
- **участие на общината в Регионалното сдружение за управление на отпадъците** - общините в регионалните сдружения имат колективната отговорност заедно да постигнат задължителните цели за рециклиране и управление на отпадъците. Участието в РСУО е препоръчително, тъй като това е необходимо условие за достъп до европейски, държавни и други обществени средства за изграждане на системи за управление на отпадъците (чл. 24, ал. 9 от ЗУО). Успехът на регионалния подход зависи изцяло от доброто планиране на капацитета, съоръженията и местонахождението на общата инфраструктура за управление на отпадъците, както и от справедливото договаряне на отношенията между общините-членове на регионалното сдружение;
- **съдействие за създаване на центрове за повторна употреба, поправка и подготовка за повторна употреба** (чл. 19, ал. 3, т. 8 от ЗУО) - една от мерките за

предотвратяване образуването на отпадъци е насърчаване на повторната употреба и/или поправка на подходящи изхвърлени продукти или на техните компоненти чрез използването на образователни, икономически, логистични или други мерки, като например създаване или подкрепа на акредитирани центрове и мрежи за поправка и повторна употреба най-вече в гъсто населените райони. В центровете може да се осъществяват дейности като разглобяване/сглобяване, почистване, ремонтни дейности боядисване и др. на битови отпадъци (напр. мебели, велосипеди, дрехи, кожени изделия, домакински съдове, дървени дограми, килими, щори и др.). В определенията „битови отпадъци“ попадат отпадъци от домакинствата и подобни на отпадъците от домакинствата, т.е. отпадъците, образувани от домакинствата и отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата. В центровете не могат да се обработват производствени отпадъци и отпадъци от селското и горското стопанство. Като съпътстваща и допълваща (не основна) дейност може да се извършва и рециклиране/друго оползотворяване на отпадъците, но само по отношение на отпадъците, събрани с цел поправка и подготовка за повторна употреба и остатъците от дейността по подготовката за повторна употреба/поправката, които се явяват негодни за подготовка за повторна употреба. Тъй като целта на дейността е да се намали количеството депонирани битови отпадъци, на поправка и подготовка за повторна употреба/третиране в горепосочените центрове не подлежат отпадъци, за които са плащани продуктови такси³ (такси към оползотворяващи организации, които имат отговорността да третират дадения вид отпадък). В общините, на чиято територия не функционират организации за оползотворяване на даден вид отпадъци в центровете може да се обработват и отпадъци от същия вид, независимо че попадат в обхвата на Наредбата за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса. Дейността на центровете ще се развива в територията на Република България, с основна цел да бъде намалено количеството депонирани битови отпадъци, генерирани на територията на страната;

– **почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване** Кметът е отговорен за поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване (улични платна, площи, алеи, паркове), включително и общински пътища, както и за недопускане на създаването на незаконни сметища и организиране на почистването им. На повсеместното и постоянно образуване на незаконни сметища и замърсявания около и в населените места, край пътища и дори в защитени зони може да се въздейства с целенасочени мерки за откриване на замърсяванията и своевременно санкциониране на нарушителите, подобряване на услугите по сметосъбиране и информираността за хората в по-отдалечените и малки населени места и др.

Мерки за борба с незаконното изхвърляне на отпадъци:

- зелен телефон за подаване на сигнали;
- интернет платформа за отбелязване на замърсени места;
- предупредителни знаци и видео наблюдение на местата, обичайно използвани за нерегламентирани сметища;
- обществено полезен труд по почистване на замърсени места от доказани нарушители;
- широка и постоянна разгласа на реда за правилно изхвърляне на различни видове отпадъци.

– **обновяване на общинската наредба за управление на отпадъците** (чл. 19, ал.1 и чл.22 от ЗУО) - Общинската наредба е отлична възможност да се определят мерки за предотвратяване на отпадъците на територията на общината. Целта е намаляване на общото количество отпадъци, които трябва да бъдат превозвани и третирани, с което ще се намалят и

³ Продуктови такси се заплащат за продукти след употребата, на които се образуват масово разпространени отпадъци – МПС, гуми, акумулатори, батерии, електрическо и електронно оборудване, опаковани стоки и/или опаковачен материал, когато се използва за опаковане на стоки на мястото на продажба и др. Подробно описание на продуктите, за които се заплащат продуктови такси се съдържа в Наредбата за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса, приета с ПМС №76 от 12.04.2016 г. и нейните приложения.

разходите на системата за управление на отпадъците. С наредбата може да се определи редът за провеждане на събития на територията на общината, така че да се гарантира образуването на минимално количество отпадъци, правилното им разделяне и последващо рециклиране. Замърсяването, образувано в следствие на обществени и частни събития (събори, фестивали и др.) на територията на общината, може да бъде успешно предотвратено чрез прилагане на правила за провеждане на събития, както и забрана или ограничаване използването на някои пластмасови изделия за еднократна употреба (чашки, торбички, бутилки и др.). В редица европейски общини е забранено предлагането на стиропорени съдове; вода, бутилирана в пластмасови бутилки; тънки полиетиленови пазарски торбички и др. Не на последно място, много градове насърчават изостаналата храна от събития да бъде дарявана на хора в нужда. Наредбата може да определи мерки за ограничаване разпространението на печатни реклами на територията на общината. Важни партньори в такава кампания са самите рекламодатели, разпространители, пощенски и куриерски услуги, както и доброволци и неправителствени организации

– **изготвяне на общинска програма за управление на отпадъците** (чл.52 от ЗУО) - Програмата трябва да следва Националния план за управление на отпадъците 2021 -2028 г. и да бъде обществено достъпна, най-малко чрез интернет страницата на общината. Неразделна част от програмите за управление на отпадъците са програми за предотвратяване на образуването на отпадъци. Наличието на актуална общинска или регионална програма за управление на отпадъците е задължително условие за достъп до финансиране от публични европейски и национални източници за инвестиционни проекти на общините;

– **осигуряване на обществена информация** - Кметът е длъжен да информира обществеността чрез интернет страницата на общината, както и по друг подходящ начин, относно организацията за управление на отпадъците, включително:

- съдовете за сметосъбиране,
- състоянието на съоръженията за преработване и обезвреждане на отпадъците,
- поддържането на обществената чистота и почистване на замърсявания,
- реда за разделно събиране на строителни отпадъци, рециклируеми отпадъци (най-малко хартия, картон, метали, пластмаси и стъкло), масово разпространени отпадъци, опасни отпадъци, биоотпадъци,
- наличието на площадки за предаване на разделени отпадъци и на центрове за поправка/повторна употреба.

Към момента в процес на реализация до края на месец юли 2022г. е Проект № BG16M1OP002-2.009-0010-C01 с наименование „Разработване и демонстрация на уеб-базиран модел (инструмент) (WASP-Tool) за предотвратяване образуването на отпадъци, насърчаващ местните власти за достигане на целите по чл. 31, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците“, който е финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие. Главната цел е трансфериране и адаптиране на най-актуалните и най-успешни европейски практики за предотвратяване образуването на отпадъци към индивидуалните условия на общините в България, с перспектива за достигане на адекватно ниво на планиране, основополагащо за постигане на целите по чл. 31, ал. 1 от Закона за управление на отпадъците. В резултат ще бъдат осигурени:

- Модел за предотвратяване образуването на отпадъци, адаптиран към местните особености на общините в България, в услуга на местните власти за подобряване на управленския подход в областта на управление на отпадъците и осигуряване на високо ниво на планиране, приложимост и постигане на резултати и
- Намаляване количеството образувани отпадъци.

С изпълнението на проекта е разработено онлайн „Ръководство с най- добри практики за предотвратяване образуването на отпадъци, според различните специфики на общините и характерните потоци отпадъци“⁴.

Като добри практики могат да се посочат следните схеми за разделно събиране на отпадъците:

— Въвеждането на комбинация от различни системи за разделно събиране като цяло ще доведе до по-голяма ефективност в събирането, като по този начин се обслужват различни потоци от отпадъци и поведението/ предпочитанията на населението относно изхвърлянето.

— Пунктовете за предаване на отпадъци са най-разпространените пунктове за събиране за голямо разнообразие от опасни отпадъци от домакинства. Улесненото им използване е важен фактор за увеличение на обемите събрани опасни отпадъци от домакинствата: по-дълго работно време, достъпно местоположение и голяма гъстота на мрежата от пунктове за предаване на отпадъци;

— Периодичното събиране, събирането при поискване и мобилните пунктове за събиране са важно допълнение към обичайните пунктове за предаване на отпадъци, защото по този начин домакинствата могат да изхвърлят отпадъците си по-близо до дома. Те също така са полезни за преодоляване на ограничения в пространството в гъсто населените райони. Общините могат да ограничат количеството отпадък на домакинство, който да бъде събиран от общинските служби (напр. 2 m³ на година за обемен отпадък), и да въведат проверка на самоличността, за да гарантират, че събирането е ограничено до частните домакинства без търговски или други дейности;

— Чрез събирането от врата на врата се постига най-висок процент събираемост, по-специално в гъсто населените райони, където транспортните разстояния са кратки. Разходите обаче са и по-високи в сравнение с други видове събиране. Събиране от врата на врата (един поток или смесен поток) е широко приложимо за различни потоци от отпадъци, като за (често) събиране на сухи рециклируеми отпадъци и биоотпадъци, но рядко за опасни отпадъци от домакинствата (заради малкия обем, разнообразието от отпадъци и високия риск от изхвърляне на опасни отпадъци от домакинства на тротоара пред дома);

— Пунктовете за събиране и задълженията за обратно връщане в магазина, аптеките и други специализирани пунктове за определени отпадъци могат да бъдат част от мрежа за събиране, за да е по-лесно правилното изхвърляне, вместо чрез смесените битови отпадъци или изхвърлянето в канализацията;

— Предоставянето на подходящо обучение за служителите на пунктовете за предаване на отпадъци, по-специално относно критериите за приемане на отпадъци, които трябва да се прилагат във всички пунктове за предаване на отпадъци, спомага за подобряване на разделянето и следователно за качеството на възстановените материали;

— Установяването на система за определяне на количеството опасни отпадъци от домакинства, които са събрани разделно, и изчисляване на събраното количество и разходи по събирането на жител на година, е ефективен начин за наблюдение на ефективността на схемата за събиране, за да се поставят цели и да се оцени развитието ѝ в течение на времето.

Следва да бъде отбелязано, че макар и от анализа на най-добра практика в различни територии да става ясно, че няма една схема за разделно събиране, която да е приложима за всички, има ограничен брой общи елементи, които в различни комбинации определят модел на система за разделно събиране. Гъвкавостта по отношение на това как тези елементи са прецизирани и комбинирани позволява оптимизация, като се вземат под внимание условията на местно равнище като: гъстота на населението; видове жилища; климат; ограничения в мястото за съхранение; събиране в историческите градски центрове и др.

⁴ <https://wastetools.com/>

Предотвратяване образуването на БО от домакинствата

Предотвратяването образуването на отпадъци е задача на генераторите на отпадъци. Повечето от домакинствата дори не са запознати с методите и начините за предотвратяването на отпадъците. Въпреки, че предотвратяването на отпадъци е първичното ниво в йерархията на управлението на отпадъците, за домакинствата избягването на битовите отпадъци е доста трудно.

Предотвратяване и повторна употреба:

Предотвратяването на отпадъци спестява най-много обществени средства и ценно място в депата за отпадъци – действително, най-добрите отпадъци са тези, които не са образувани. Намаляването на количествата отпадъци, които се изгарят или депонират е от първостепенна важност – от екологична, здравословна и икономическа гледна точка. Целта на т.нар. „отчисления“ по чл. 60 и чл. 64 на ЗУО е именно да се стимулира постепенното насочване на отпадъците от депониране към по-високи нива на преработване: поправка и повторна употреба, рециклиране и компостиране. Субсидирането на дейности за предотвратяване на отпадъците води до много добри резултати. Най-често се прилагат субсидии за инициативи за домашно или квартално компостиране. В зависимост от резултатите на морфологичен анализ на отпадъците, общината може да предприеме и други мерки за подкрепа на пилотни и граждански инициативи за предотвратяване на отпадъците, като например намаляване на употребата на полиетиленови торбички, предотвратяване изхвърлянето на храна, насърчаване на използването на презаредими батерии и др.

Най-голям е потенциалът за предотвратяване на следните потоци:

- биоразградими отпадъци;
- хартия;
- опаковки;
- предмети с висок потенциал за повторна употреба (мебели, играчки, дрехи, книги, електроуреди и др.).

Предложения за действие:

• **домашно и квартално компостиране** – намаление на таксата „битови отпадъци“ за хора, които компостират биоотпадъците си. В отдалечените крайни квартали на градовете също може да се обособи място за квартално компостиране, обособено и поддържано изцяло от доброволни усилия на местните жители;

• **общински правила за ограничаване на отпадъците** - нежеланите пощенски реклами; при провеждане на събития на обществени места, търговски обекти, ограничаване ползването на определени масово разпространени отпадъци, като полиетиленови пазарски торбички, чашки и чинийки и др. изделия за еднократна употреба. Намаляването използването на продукти за еднократна употреба от пластмаса би имало особено силен ефект, ако се прилага масово в детските градини и училищата. С въвеждането в българското законодателство на Директивата (ЕС) 2019/904 на Европейския парламент и на Съвета от 05.06.2019 г. относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда е забранена употребата на пластмасовите продукти, като: прибори за хранене, чинии, сламки, бъркалки, клечки за уши, съдове за храна, изработени от експандиран полистирен, тънки пластмасови торбички с дебелина под 25 микрона и продукти от оксо-разградима пластмаса (Наредба за намаляване на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда /Приета с ПМС № 354 от 26.10.2021 г., обн. ДВ. бр.91 от 2.11.2021г./);

• **насърчаване на ползването на текстилни пазарски торбички** - Директива (ЕС) 2015/720 от 29 април 2015 година по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване. Директивата изисква държавите-членки да

предприемат необходимите мерки за постигане на трайно намаление в потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване на своята територия, което води до предотвратяване на отпадъците. Предвид това, през 2016г. в българското законодателство е приета нова Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за пластмасови торбички за пазаруване, която транспонира Директива (ЕС) 2015/720 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2015 година за изменение на Директива 94/62/ЕО по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване, в т.ч. въвеждане на изискване същите да не бъдат предлагани безплатно. С времето, обаче таксуването се оказва недостатъчно ефективно;

- **намаляване на използването на хартия** – например чрез по-интензивно използване на електронно управление и е-услуги от общинските администрации;
- **преференции/субсидии** за насърчаване на домашното компостиране и др.;
- **услуги/социални предприятия:** купуване на храна и насипни продукти в (собствени) контейнери за многократна употреба напр. стъклени, е добра практика, която може да се организира съвместно както с търговски вериги, така и с отделни магазини и производители;
- **центрове за поправка и подготовка за повторна употреба** – Директива(ЕС) 2018/851 от 30 май 2018 година за изменение на Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците насърчава повторната употреба на продукти и създаването на системи за популяризиране на дейностите по ремонт с цел повторна употреба, включително и по-специално на електроуреди, текстил, мебели, опаковки, обувки и др. Центровете за поправка и подготовка за повторна употреба, могат да се поддържат съвместно със социални предприятия – за мебели, битови предмети, електроуреди, строителни материали, текстил, книги и др.;
- **базари за обмен на употребявани вещи** – напр. детски дрехи и играчки, спортни уреди, вещи за бита, книги, дрехи и др.;
- **обществена разгласа и обучение** – всички общински инициативи за предотвратяване на отпадъците и повторна употреба се нуждаят от много добра информационна и образователна кампания, насочена както към възрастните, така и към децата и младежите. Пилотните проекти в училищата са чудесен начин за трайно възпитаване на добри навици. Насърчаване предотвратяването на отпадъци също дава отличен пример и добри резултати в магазини, занаятчийски обекти, хотели, ресторанти, офиси и административни сгради. Една от най-подходящите възможности за предоставяне на важна информация относно правилното изхвърляне на различните видове битови отпадъци на гражданите е моментът на личен контакт с общинската администрация. Организирането на поредица от срещи с домоуправителите на етажни собственоности или заинтересованите жители по квартали също е отличен начин за пряка връзка с гражданите, която дава възможност не само за разясняване на техните права и задължения по отношение на отпадъците, но също и за получаване на обратна връзка, включително и сигнали за нарушения, заявления за поставяне на контейнери за разделно събиране и т.н.

Разделно събиране „от врата на врата“

Обхватът на системите за разделно събиране на отпадъци включва домакинствата, административните, социалните и обществените сгради, заведенията за обществено хранене, търговските обекти и обектите за отдих, забавления и туризъм. Освен задължителните материали, в бъдеще общините се задължават да въведат разделно събиране и на други отпадъчни материали. При добре организирано разделяне на материалите още при източника е възможно бързо постигане на нива на рециклиране и компостиране. В съчетание с мерки за насърчаване на предотвратяването и повторната употреба, общините могат да постигнат 80% или повече отклоняване на отпадъците за депониране. Ключова роля в преминаването към този модел на събиране имат фирмите за събиране и извозване на смесени битови отпадъци. Системата за сметосъбиране „от врата на врата“ разчита на поставянето на индивидуални контейнери за всяка етажна собственост или сграда, така че генераторите на отпадъци да са известни и да е ясна отговорността за правилното или неправилно разделяне на отпадъците.

Тази система работи най-ефективно в съчетание с икономически стимул, като таксуването на база количество отпадъци – т.нар. „плащай повече, ако изхвърляш повече“.

„Плащаш повече, ако изхвърляш повече“

Законът за местни данъци и такси вече не позволява таксуването на услугите по управление на отпадъците на база данъчна оценка на имота, а методиката за нова база за изчисление на такса „битови отпадъци“ е все още в процес на разработване. Тази промяна би предизвикала покачване на такса „битови отпадъци“ за домакинствата, за сметка на уеднаквяване на базите за таксуване на юридически и физически лица. Тъй като в повечето случаи бизнес генераторите на отпадъци сега заплащат таксата на значително по-висока база от домакинствата, изравняването на принципа на таксуване би довело до край на субсидирането на разходите за управление на отпадъците за жилищния сектор. Поради това се налага общините спешно да започнат да оптимизират разходите и приходите от управление на отпадъците и да търсят начини да реализират максимално стойността им чрез повторна употреба, рециклиране, компостиране и производство на енергия от анаеробно разграждане и с ускорени темпове да намаляват количествата отпадъци, които се депонират и изгарят. Прогресивно растящите разходи за отчисления могат да бъдат сведени до нула, ако общината постига едновременно целите за подготовка за повторна употреба и рециклиране и целите за ограничаване на количествата депонирани битови биоразградими отпадъци. Когато регионите изпълняват по план тези цели, общините могат да спестят сумите за отчисления и да запазят по-нисък размер на такса „битови отпадъци“.

Потребителите на услугите по управление на отпадъците в общината трябва ясно да почувстват своята отговорност за поддържане на чистотата, която стимулира отговорно поведение, като намаляване и разделяне на отпадъците, не смесването на вторичните суровини и биоотпадъците с други битови отпадъци.

В отпадъците от домакинствата преобладават отпадъците от ежедневието, които се характеризират като:

- **Биоотпадъци** (*отпадъци от кухни и „зелени“ отпадъци от градини*): Населението, обитаващо вилни зони и малките населени места (села) има лично стопанство, при което отпадъчните зеленчуци и плодове, както и отпадъците от храна се оползотворяват като храна за отглежданите животни. Различна е ситуацията за населението, живущо в градовете, където такова оползотворяване на битовите отпадъци е по-ограничено.

Има огромен потенциал за предотвратяване на биоотпадъците чрез:

- домашно компостиране;
- компостиране на градински отпадъци на място (за обществени паркове, зелени площи и частни градини);
- предотвратяване на разхищението на храна от пазари и търговски обекти – чрез хранителни банки, благотворителни кухни и др.

Разделното събиране на биоотпадъци от мястото на образуване като паркове, обществени зелени площи, пазари, ресторанти, домакинства, се изисква от чл. 34 от ЗУО. Изпълнението на това изискване допринася пряко към изпълнението на задължението за ограничаване на количеството депонирани битови отпадъци (ЗУО, чл. 31, ал. 1 т. 6). Разделянето на бързо гниещите биоотпадъци от останалите потоци е най-ефективният метод за подобряване на резултатите от разделното събиране на всички останали фракции. По този начин се предотвратява замърсяването на рециклируемите материали като хартия, картон, пластмаси, с органични отпадъци и обратното – намаляват се нежеланите примеси в биоотпадъците и така последващите процеси за третиране на отпадъците са по-печеливши.

За предотвратяване образуването на отпадъците от кухни и градини е препоръчително общината да предприеме мерки, като поощрява домашното компостиране сред населението. В селищните райони на общината този метод се практикува, но само за част от градинския отпадък. Предвид броя на населението, което може да прилага домашно компостиране, общият ефект на намаляване на отпадъците би донесъл положителен резултат. В този случай растителните остатъци не са отпадък, а изходна суровина за получаване на компост – средство за подобряване качеството и плодородието на почвата.

За да бъде компостирането успешно прилагано, особено земеделското и домашното, трябва да се провеждат непрекъснато разяснителни кампании, които да подчертават ползите за околната среда, (намалени разходи за транспорт и емисии, нужда от по-малки мощности за третиране, замяна на торфа и изкуствените торове в градинарството и т.н.), както и не на последно място финансовите ползи от домашното компостиране.

▪ **Хартия и картон** (*различна от опаковки*): Хартията и картонът са биоразградими отпадъци и съставляват около 7,5% от битовите отпадъци на общината. Първите стъпки за предотвратяване и намаляване изхвърлянето на хартия и картон в смесените битови отпадъци трябва да са насочени към институциите, върху които общината има възможност за пряко въздействие: училища, детски градини, общински сгради, административни и търговски обекти, учреждения, офиси, и др. обекти, където се образуват отпадъци от кашони, кутии, офис хартия, печатна периодика и др. Примерни мерки могат да бъдат:

- замяна на старите принтери с нови, които могат да печатат двустранно;
- инструкции за пестене на хартия в офисите и учрежденията;
- употреба на електронна комуникация винаги, когато е възможно, например чрез използване на информационна система за придвижване, споделяне и архивиране на документи в рамките на общинската администрация, вкл. и при предоставяне на услуги и информация на граждани.

Друг начин за предотвратяване на хартиени отпадъци е ограничаването на нежелана и неадресирана пощенска реклама, чрез следните стратегии:

- поставяне на лепенки на пощенските кутии („Без реклами“), за да се избегне нежелана реклама;
- провеждане на информационно-образователни кампании за насърчаване на използването на лепенки, които да се насочват не само към домакинствата, но също и към персонал на компании, които предоставят брошури, каталози, промоции и т.н., с цел да насърчи зачитането на стикерите.

▪ **Опаковки** - Тези отпадъци са съставени в голямата си част от пластмаса (40 до 50%) и картон (30%), освен това от композитни материали, метални кутии, стъкло. Възможността за предотвратяване на тези материали от домакинствата е крайно ограничена. Имайки предвид, че повечето продукти са опаковани неколккратно, то потребителят не е този, който е в най-силна позиция да ограничи опаковките. В такава се намират производителите на продуктите и опаковачата промишленост. Те определят вида на опаковките и опаковането на продуктите, като по този начин предопределят вида на получените в резултат отпадъци.

Като мярка могат да бъдат въведени депозитните системи върху опаковки за многократна употреба (стъклени, бирени бутилки) или за еднократна употреба (пластмасови бутилки от безалкохолни напитки). Депозитните системи са доказан начин за намаляване на замърсяването с отпадъци, изхвърлени извън определените за целта места. Чрез тях производителите на опаковани храни и напитки поемат в много по-пълна степен своята отговорност за правилно управление на ресурсите, вложени в опаковките. Докато сега голяма част от тези опаковки попадат в депата, депозитът ще отклони тези отпадъци към

системата за тяхното събиране и рециклиране и ще намали както разходите за сметосъбиране и сметоизвозване на общината, така и нуждата от място за депониране. Депозитните системи са от огромна полза за общините, но регламентирането им е предимно в компетенциите на държавата. Местните власти могат да настояват за въвеждане и разширяване на депозитните системи за повече продукти на национално ниво. Въвеждането на регионални депозитни системи за опаковки за многократна употреба, които се пълнят е от взаимна полза както за общините, така и за регионалните производители – напр. за опаковките на напитки или млечни изделия.

▪ **Други отпадъци** - към тази група могат да се причислят отпадъци като батерии, електрическо и електронно оборудване, строителни, едрогабаритни отпадъци, текстил и др. По-голямата част от битовите отпадъци, на които основен източник са отпадъците от домакинствата, обикновено идва от биоотпадъци, хартия и картон, пластмаси, стъкло, метали, текстилни изделия и други. Като малка фракция опасните отпадъци от домакинствата се събират под категория „други“, но тяхното значение е сравнително по-голямо заради потенциала им да възпрепятстват висококачественото рециклиране на всички други фракции, както и заради съображения за безопасност.

Както характеристиките, така и третирането на различните опасни отпадъци от домакинствата се различават съществено едно от друго, но въз основа на проверка на съществуващите най-добри практики в областта на събирането на опасни отпадъци от домакинствата, са идентифицирани следните системи за разделно събиране на отпадъци:

- периодично събиране на определено място (напр. мобилен пункт за събиране) или от врата на врата (на всеки две седмици или на по-дълъг интервал);
- обратно връщане в магазина за рециклиране;
- предаване в пунктове за предаване на отпадъци.

Както става ясно, предотвратяването на отпадъците в домакинствата е трудно за повечето компоненти на битовите отпадъци. При силна мотивация на населението е възможно да се постигнат добри резултати в общината. Това обаче ще изисква силно повишаване на информираността на населението. Но дори и тогава ще сътрудничат само малък брой от домакинствата, които могат да си позволят такава промяна, и като цяло по-скъпо поведение при пазаруване. Предварителната оценка показва, че въз основа на мерките за предотвратяване би могло да достигне 1 до 2% намаление на битовите отпадъци от домакинствата в средносрочен и дългосрочен план. Важна стъпка в това отношение са последващите действия, които общината трябва да предприеме с извършване на прединвестиционни проучвания, с цел осигуряване на съоръжения за домашно компостиране и за поощряване на населението за използване на този подход.

Предотвратяване и рециклиране на отпадъците в търговския сектор

По принцип съществуват две основни сфери за предотвратяване на отпадъците в търговския сектор, като:

- компаниите да прилагат мерки за намаляване на техните отпадъци.
- компаниите прилагат мерки за намаляване на отпадъците, което ще се появи, когато в края на жизнения цикъл на произведените от тях продукти те ще се загубят, като такива. Тези мерки попадат в принципа „Разширена отговорност на производителя“, който е част от настоящата програма и е детайлно разгледан в Анализ и оценка на въведените схеми за управление на отпадъците на принципа на „Отговорност на производителя“ и „Замърсителят плаща“.

Най-голяма част от отпадъците от търговската дейност са отпадъците от: производството, строителни отпадъци и отпадъци от офисите. Отпадъците от опаковки, които основно се

генерират при разпаковането на отделните продукти като фолио, торби, стърготини, хартия, кенове и смачкан картон се използват от организациите за отговорност на производителя, които дори заплащат за осигурените материали, ако са подходящо сортирани. Това е от значение за стимулиране на частния сектор за подобряване или промяна на системите им за управление на отпадъците, чрез които търговците да погледнат на техните отпадъци като на материали, които биха могли да се избегнат или рециклират за по-малка стойност, отколкото да се депонират. По тази причина е необходимо да се осигури голямо търсене на рециклируеми материали така, че фирмите да имат възможност да рециклират рециклируемите си отпадъци. В тази връзка изключително важна роля имат ООп, които са отговорни за развитието на пазара на нарастващото количество от опаковки.

За постигане на обмен на информация и трансфер на ноу-хау за подобряване на ефективността на управлението на отпадъците, от първостепенна важност е съществуването на диалог с частния сектор, работещ в сферата на управление на отпадъци. От първостепенно значение е:

- редовното предоставяне на информация на населението и индустрията и привличането им в процесите на вземане на решения по въпросите на управление на отпадъците;
- организирането на курсове за обучение по управление на отпадъците, насочени към частния сектор;
- въвеждането на системи за управление на околната среда.

За увеличаване нивото на предотвратяване на генерирането и рециклирането на отпадъци от изключително важно значение са информационните кампании, насочени към цялостното население или отделни лица, които също така оказват влияние и на фирмите по отношение на сепарирането при източника. Активното участие на населението в предотвратяването и рециклирането на отпадъците в общината трябва да се превърне в приоритет в управлението на отпадъци. За да бъде системата достатъчно ефективна, то населението трябва да бъде запознато не само с нейното съществуване, с важността от опазване на околната среда и до резултатите, които тя ще доведе при правилно функциониране. Успехът на системите за разделно събиране на отпадъци зависи в огромна степен от участието и заинтересоваността на населението. Необходимо е провеждане на постоянна информационно-образователно кампания за популяризиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки, която да цели запознаване на населението с целите и функциите на системата, разделното събиране на отпадъците от домакинствата и офиса, ползите за околната среда от разделното събиране на отпадъците и др.

Политики, приложени мерки и съществуващи практики по предотвратяване образуването на отпадъците на територията на община Елхово

В община Елхово управлението на битовите отпадъци се осъществява чрез едновременното и паралелно функциониране на следните системи:

- Общински услуги по сметосъбиране, сметоизвозване и третиране на смесени битови отпадъци, финансирани основно от местната такса „битови отпадъци“;
- Разширена отговорност на производителя относно масово разпространените отпадъци, в т.ч. отпадъци от опаковки от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба гуми;
- Периодичните събирания в общината се прилагат спрямо потоци от отпадъци, като масово разпространени отпадъци, като ИУЕЕО, ИУГ, както и за опасните отпадъци от домакинствата. Чрез организиране на периодични събирания, общината предлага услуга на домакинствата, като същевременно поддържа периодичност на събиране или може да се извърши и при поискване. Това се организира и осигурява от общината, при организиране на

кампании за събиране на отпадъци, но понякога се възлага на операторите по управление на отпадъци, с които е сключен договор за организираното им събиране с подаване на заявка;

- Улични контейнери или „системи за занасяне“ - общината, организацията, изпълняващи задължения съгласно схемата за разширена отговорност на производителя, или други оператори на отпадъци поставят улични контейнери или въвеждат „системи за занасяне“ с цел събиране на различни потоци от отпадъци. С разполагането на съдове или контейнери на централни обществени места, домакинствата могат да оставят отпадъка си по всяко време, като по този начин се оптимизира логистиката в сравнение със събирането от врата на врата. В община Елхово са осигурени контейнери за разделно събиране на определени видове отпадъци, разположени на общодостъпни места - контейнери за разделно събиране на отпадъците от опаковки, съдове за излезли от употреба батерии, контейнери за текстил и обувки /предвижда се/;

- Пунктове за връщане — организации, изпълняващи задължения съгласно схемата за разширена отговорност на производителя, осигуряват пунктове за обратно връщане в магазина за рециклиране на различни потоци от отпадъци: опаковки от напитки, ИУЕЕО, батерии и опасни отпадъци от домакинства. Чрез пунктовете за обратно връщане се предлагат удобни решения за потребителите, като същевременно се оптимизира логистиката в сравнение със събирането от врата на врата системи за обратно приемане в търговските обекти (например: на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, на отпадъци от батерии и акумулатори и излезли от употреба гуми). В някои случаи чрез системите за обратно приемане в търговските обекти се реализира разширената отговорност на производителя относно съответните масово разпространени отпадъци като например за ИУЕЕО, отпадъци от НУБА и ИУГ;

- Пунктове за предаване на отпадъци — предоставя се решение, при което ползвателите могат да оставят почти всички отпадъци, предназначени за възстановяване или изхвърляне, а служителите на пункта за предаване могат да окажат съдействие и да управляват качеството на входящия отпадък. От 2020г. община Елхово е организирала, съвместно с „Балбок Инженеренг“ АД, система за безвъзмездно предаване на разделно събрани опасни отпадъци от домакинствата. На територията на общината са разположени площадки за безвъзмездно предаване на отпадъци, към които се отнасят пунктовете за смяна на автомобилни гуми и смяна на масла.

Горепосочените системи съществуват паралелно и се финансират от различни източници. Към днешна дата в община Елхово, както и в много други общини общото правило е, че размерът на такса „битови отпадъци“ се изчислява пропорционално в промили на база на данъчната оценка, съответно отчетната стойност на недвижимите имоти, без да се отчита количеството на отпадъците и в нарушение на водещия принцип на европейското законодателство „замърсителят плаща“. За домакинствата липсва финансов стимул да предприемат мерки за предотвратяване образуването на отпадъци, както и за разделно събиране на отпадъците при източника на образуване. Мнозинството от домакинствата изхвърлят отпадъците си в смесен вид в общинските контейнери за битови отпадъци. Липсата на разделно събиране от домакинствата при източника на образуване и изхвърлянето на масово разпространени отпадъци в общинските съдове за смесени битови отпадъци води до двойно заплащане от гражданите на услугите по тяхното събиране, превоз и третиране – веднъж чрез заплащане на местната такса „битови отпадъци“ и втори път чрез заплащане на покупната цена на продуктите, в която са начислени продуктовете такси/лицензионните възнаграждения, заплащани от производителите и вносителите на продукти. Практиката показва, че отпадъците, изхвърляни от домакинствата в общинските съдове за смесени битови отпадъци, най-често са замърсени, т.е. са с ниско качество, което ги прави негодни за последващо оползотворяване или оскъпява дейностите по тяхното третиране. Препоръчително е да се предприемат следните мерки:

- определяне на размера на такса „битови отпадъци“ на база на количеството отпадъци, съчетано с мерки за контрол с цел предотвратяване на незаконното изхвърляне на отпадъци;
- подобряване на системите за разделно събиране на масово разпространени отпадъци, така че същите да бъдат удобни и в максимална близост до домакинствата;
- провеждане на редовни информационни и образователни кампании сред населението и използване на различни комуникационни средства и канали за достигане на информацията за правилното управление на отпадъците от домакинствата до максимално широк кръг от лица;
- вземане на мерки за избягване на дублиращо се финансиране на дейностите по събиране, извозване и третиране на битови отпадъци;
- проучване на възможностите за изграждането на центрове за повторна употреба и подготовка за повторна употреба.

Следва да се отбележи, че за да се постигне успешно управление на битовите отпадъци е необходимо всички елементи на системата да функционират ефективно и между тях да има добра съгласуваност. Заплащането на такса „битови отпадъци“ на база на действителното количество отпадъци следва да е съчетано с добре функциониращи алтернативи за надлежно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата. Отсъствието или недоброто функциониране, на който и да е от елементите на системата би засегнало ефективността на цялостната политика за управление на битовите отпадъци.

Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци

Водещ принцип на кръговата икономика е стойността на продуктите, материалите и ресурсите да се запазва възможно най-дълго в икономическия цикъл, което да доведе до устойчивост в производството и консумацията, а оттам до съхранена околна среда, конкурентоспособност на европейския пазар, нови работни места, устойчив растеж. Действията по минаването към модела на кръгова икономика и ресурсна ефективност са основно на равнище ЕС, но са необходими дългосрочни дейности на всички равнища – от държавите членки, регионите и градовете до бизнеса и гражданите.

Формулирането на количествени цели за рециклиране и оползотворяване, засягащи определени приоритетни потоци отпадъци е практическа мярка за налагане на рециклирането/оползотворяването. Увеличаването на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци води до минимизиране на количествата на рециклируемите отпадъци в общия поток на отпадъците, постъпващи на депо за депониране.

Приоритетни за постигане на националните цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците са схемите за разделно събиране и рециклиране за следните групи отпадъци:

- отпадъци от опаковки и други битови отпадъци, подходящи за рециклиране (отпадъци от хартии и картони, пластмаси, метали и др.);
- отпадъци от офиси, административни сгради и учреждения;
- биоразградими отпадъци от домакинствата и заведенията за обществено хранене;
- едрогабаритни отпадъци;
- отпадъци от строителство и разрушаване на сгради;
- негодни за употреба автомобилни гуми;
- масово разпространени опасни отпадъци, като отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, луминесцентни лампи и др.

Населението е основен участник в процеса на управление на отпадъците, защото то е постоянен техен генератор и поради това трябва да бъде информирано за въздействието върху околната среда, причинено от обезвреждането на отпадъци, както и за възможностите и отговорностите относно предотвратяването и оползотворяването на отпадъците.

Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците.

Вземането на правилни решения и осъществяването на мерките, заложи в общинската програма, трябва да се постигне при оптимален баланс на интересите на различните участници в управлението на отпадъците. За целта е необходим непрекъснат диалог с участниците в дейностите по управление на отпадъците и организирането на кампании за повишаване на общественото съзнание. Препоръчват се следните мерки:

- привличането на населението, неправителствени организации и заинтересованата индустрия, в процесите на вземане на решения по въпросите на управление на отпадъците, като особено значение следва да бъде отделяно на начина за определяне на „такса битови отпадъци” и отчитането на изразходваните средства;
- запознаване на населението и фирмите с изискванията за третиране и управление на отпадъците, наложената йерархия, както и с проблемите пред общините за достигането им и претърпените вреди и пропуснати ползи при неспазване на изискванията;
- повишаване на общественото съзнание, с цел да се постигне промяна в поведението на населението, чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците;
- провеждане на конкурси, празненства, обществени мероприятия, организирани специално за целта или включени като част от програмите за честване на празници на общината или конкретно населено място, като специално внимание следва да бъде отделено на работата с подрастващите;
- получаване на обратна връзка за успеха на прилаганите мерки за управление на отпадъците.

Препоръчително е ежегодно общината да изготвя график и обобщени предложения за извършването на конкретните кампании, както и да се определи необходимият ресурс за това. Ако този график предварително се обяви на населението ще може на по-късен етап да се организира по-лесно, а населението ще бъде подготвено за него.

Начини за предоставяне на информация относно общинските услуги в областта на управление на отпадъците

Дейността в областта на управлението на отпадъците достига до гражданите чрез публикации на интернет страницата на общината за предстоящи събития и кампании, на местно ниво на административните табла в кметствата на населените места, чрез сесиите на Общинския съвет, чрез местния вестник „Елховска дума“ и регионална електронна медия за Елхово и региона <https://elhovo.news/>.

Основната форма за предоставяне на информация е интернет страницата на общината: www.elhovo.bg. Съгласно законодателството и нормативната уредба на страната, на интернет страницата на общината трябва да се публикуват:

- стратегии, програми, общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците и други местни документи, свързани с управлението на отпадъците;
- график за извозване до регионалното депо на твърди битови отпадъци, генерирани от жилищни и нежилищни имоти в община Елхово за съответната година;
- график за извозване на цветните контейнери за разделно събрани отпадъци от опаковки на територията на община Елхово;
- регистър на площадките за отпадъци на територията на община Елхово;
- информация за реда и начина за предаване на строителните отпадъци, генерирани от домакинствата;

- информация за организираните кампании за разделно събиране на МРО;
- годишни отчети по изпълнение на ПУО и други общински програми;
- пунктове за смяна на автомобилните гуми на територията на гр. Елхово;
- съобщения за начина за събиране на отпадъците чрез подаване на заявка и др. информация в полза на гражданите за осведомяване за реда на събиране, транспортиране и извозване на отпадъците, генерирани на територията на общината.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

□ Общината изпълнява ангажиментите за консултации с обществеността, произтичащи от екологичното законодателство, като ѝ се предоставя възможност да участва в процеса на вземане на решения по изготвяне на планове и програми и по инвестиционни предложения на територията;

□ Информацията, по отношение управление на отпадъците, достига до гражданите по различен начин. Интернет страницата на общината е основния обмен на информация. Този начин на разпространение не е напълно достатъчен, тъй като част от населението нямат достъп до електронната мрежа и това ограничава техните възможности да се запознаят с дейността. Паради тази причина допълнителен обмен на информация се осъществява чрез публикуване на съобщения на информационното табло в центъра на административно обслужване и в кметствата на малките населени места. Освен тези начини на разпространение, допълнителен обмен на информация се осъществява чрез публикуване на съобщения в местния вестник „Елховска дума“ и регионалната електронна медия за Елхово и региона „Elhovo news“;

□ Необходимо е провеждане на повече информационни кампании чрез организиране на срещи или информирание на населението, чрез средствата за масово осведомяване. По този начин се цели по-голяма част от населението да има достъп до информацията и да се привлече тяхното активно участие. Постигнатите резултати до тук по отношение на информираността и предоставянето на информация на гражданите е добро, но е необходимо подобряването им и увеличаване на кампаниите, чрез което ще се увеличат възможностите на общината за достигане на набелязаните мерки в развитието на дейността по управлението на отпадъците;

□ За осигуряване на прозрачност при изпълнение на общинската политика за управление на отпадъците е необходимо ежегодно публикуване на годишни отчети за изпълнение на настоящата Програма за управление на отпадъците до 2028 г. на интернет страница на общината;

□ В община Елхово управлението на битовите отпадъци се осъществява чрез едновременното и паралелно функциониране на следните системи:

- Общински услуги по сметосъбиране, сметоизвозване и третиране на смесени битови отпадъци, финансирани основно от местната такса „битови отпадъци“;
- Разширена отговорност на производителя относно масово разпространените отпадъци, в т.ч. отпадъци от опаковки от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба гуми;
- Периодичните събирания в общината се прилагат спрямо потоци от отпадъци, като масово разпространени отпадъци, като ИУЕЕО, ИУГ, както и за опасните отпадъци от домакинствата. Чрез организиране на периодични събирания, общината предлага услуга на домакинствата, като същевременно поддържа периодичност на събиране или може да се извърши и при поискване. Това се организира и осигурява от общината, при организиране на кампании за събиране на отпадъци, но понякога се възлага на операторите по управление на отпадъци, с които е сключен договор за организираното им събиране с подаване на заявка;
- Улични контейнери или „системи за занасяне“ - общината, организациите, изпълняващи задължения съгласно схемата за разширена отговорност на производителя, или други оператори на отпадъци поставят улични контейнери или въвеждат „системи за

занасяне“ с цел събиране на различни потоци от отпадъци. С разполагането на съдове или контейнери на централни обществени места, домакинствата могат да оставят отпадъка си по всяко време, като по този начин се оптимизира логистиката в сравнение със събирането от врата на врата. В община Елхово са осигурени контейнери за разделно събиране на определени видове отпадъци, разположени на общодостъпни места - контейнери за разделно събиране на отпадъците от опаковки, съдове за излезли от употреба батерии, контейнери за текстил и обувки /предвижда се/;

– Пунктове за връщане — организации, изпълняващи задължения съгласно схемата за разширена отговорност на производителя, осигуряват пунктове за обратно връщане в магазина за рециклиране на различни потоци от отпадъци: опаковки от напитки, ИУЕЕО, батерии и опасни отпадъци от домакинства. Чрез пунктовете за обратно връщане се предлагат удобни решения за потребителите, като същевременно се оптимизира логистиката в сравнение със събирането от врата на врата системи за обратно приемане в търговските обекти (например: на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, на отпадъци от батерии и акумулатори и излезли от употреба гуми). В някои случаи чрез системите за обратно приемане в търговските обекти се реализира разширената отговорност на производителя относно съответните масово разпространени отпадъци като например за ИУЕЕО, отпадъци от НУБА и ИУГ;

– Пунктове за предаване на отпадъци — предоставя се решение, при което ползвателите могат да оставят почти всички отпадъци, предназначени за възстановяване или изхвърляне, а служителите на пункта за предаване могат да окажат съдействие и да управляват качеството на входящия отпадък. От 2020г. община Елхово е организираща, съвместно с „Балбок Инженеринг“ АД, система за безвъзмездно предаване на разделно събрани опасни отпадъци от домакинствата. На територията на общината са разположени площадки за безвъзмездно предаване на отпадъци, към които се отнасят пунктовете за смяна на автомобилни гуми и смяна на масла.

□ Мнозинството от домакинствата изхвърлят рециклируемите отпадъци в общинските контейнери за битови отпадъци, при което те са замърсени, с ниско качество, което ги прави негодни за последващо оползотворяване или оскъпява дейностите по тяхното третиране. За домакинствата липсва финансов стимул да предприемат мерки за предотвратяване образуването на отпадъци, както и за разделно събиране на отпадъците при източника на образуване. Липсата на разделно събиране от домакинствата при източника на образуване и изхвърлянето на масово разпространени отпадъци в общинските съдове за смесени битови отпадъци води до двойно заплащане от гражданите на услугите по тяхното събиране, превоз и третиране – веднъж чрез заплащане на местната такса „битови отпадъци“ и втори път чрез заплащане на покупната цена на продуктите, в която са начислени продуктовете такси/лицензионните възнаграждения, заплащани от производителите и вносителите на продукти. Могат да се предприемат следните мерки:

- определяне на размера на такса „битови отпадъци“ на база на количеството отпадъци, съчетано с мерки за контрол с цел предотвратяване на незаконното изхвърляне на отпадъци. С въвеждане на новите изисквания на ЗМДТ за определяне на такса битови отпадъци и възможността за освобождаване на 100% от заплащане на отчисленията за депониране, при намаляване количеството на депонирани биоразградими отпадъци, предотвратяването, повторната употреба и рециклирането стават все по-важни за домакинствата. Ефектите от схемите с такси могат да бъдат измервани най-вече в подобрени нива на рециклиране;

- подобряване на системите за разделно събиране на масово разпространени отпадъци, така че същите да бъдат удобни и в максимална близост до домакинствата;

- провеждане на редовни информационни и образователни кампании сред населението и използване на различни комуникационни средства и канали за достигане на информацията за правилното управление на отпадъците от домакинствата до максимално широк кръг от лица;

- проучване на възможностите за изграждането на центрове за повторна употреба и подготовка за повторна употреба.

□ Възможните действия за предотвратяване образуването на отпадъците, могат да бъдат насочени към:

- намаляване на използването на продукти за еднократна употреба от пластмаса на територията на общината в детските градини и училищата;
- ограничаване ползването на определени масово разпространени отпадъци, като полиетиленови пазарски торбички;
- намаляване на използването на хартия чрез по-интензивно използване на електронно управление и е-услуги от общинските администрации;
- закупуване на храна и насипни продукти в (собствени) контейнери за многократна употреба (напр. стъклени), е добра практика, която може да се организира съвместно както с търговски вериги, така и с отделни магазини и производители;
- организиране на базари за обмен на употребявани вещи като: детски дрехи и играчки, спортни уреди, вещи за бита, книги, дрехи и др.;
- насърчаване на населението към домашно компостиране.

□ Създаването на партньорства между институциите, бизнеса и научните среди за минимизиране на отпадъците и ресурсна ефективност е добра практика, която е подходящо да се насърчава.

АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ И СТИМУЛИ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ И ЕФЕКТИВНОСТТА ОТ ДЕЙСТВИЕТО ИМ

С последното изменение на Рамковата Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците от 2018г. се посочва, че с цел постигане на установените цели следва да използват икономически инструменти и други мерки за създаването на стимули за прилагане на йерархията на отпадъците, които включват, наред с другото, такси за депониране и изгаряне, схеми за принципа „плащаш повече, ако изхвърляш повече“, улесняване на даряването на храни, стимули за местните органи или други подходящи инструменти или мерки.

Икономическите инструменти в областта на управлението на отпадъците

Икономическите инструменти в сектора на управлението на отпадъците са механизми, въведени от държавата, които правят по-изгодно за населението и бизнеса да рециклират и оползотворяват отпадъците, вместо да ги депонират. Изследванията показват, че въвеждането на такива механизми в различните европейски страни е довело до намаляване на депонираните количества отпадъци и до преминаване към по-високите нива в йерархията на управлението на отпадъците. Икономическите инструменти и стимули, свързани с управлението на отпадъците, могат най-общо да бъдат обобщени в следните групи:

- ♦ *Такси за депониране и третиране.* Тази група инструменти включва разнообразни такси за депониране на отпадъци на депа, такси за изгаряне на отпадъци в инсинератори, както и различни по вид забрани за депониране и изгаряне на отпадъци;

- ♦ *Схеми „Плащане при изхвърляне“.* Това са инструменти, при които населението и бизнеса заплащат за събирането, извозването и третирането на генерираните от тях отпадъци. Тези схеми са пряко свързани с количеството на генерираните от съответните лица отпадъци, като те съответно заплащат на кг/чувал/контейнер и т.н. Схемата „плащаш повече, ако изхвърляш повече“, застава причинителите на отпадъци да плащат в зависимост от действителното количество на образуваните отпадъци и предоставят стимули за разделяне при източника на рециклируемите отпадъци и за намаляване на смесените отпадъци. В България не съществува истинска система „плащане при изхвърляне“, тъй като потребителите на услугата, свързана с управлението на битовите отпадъци, не плащат на база количество на изхвърлените от тях отпадъци. Заплащането на такса, чийто размер е определен на база, различна от количеството на изхвърлените отпадъци, на практика не създава стимул на населението да изхвърля по-малко количество отпадъци.

- ♦ *Схеми за отговорност на производителя и вносителя.* Това са схеми, при които производителите и вносителите на дадени продукти, чиято употреба създава масово разпространени отпадъци, се задължават за финансиране и организиране на дейностите по оползотворяване на тези отпадъци. Тази схема се прилага в България относно 6 групи МРО и е представена детайлно в предходната точка;

- ♦ *Екологични данъци и такси върху продукти* – въвеждат се с цел да се ограничи, намали или дори премахне употребата на определени продукти, които са вредни за околната среда;

- ♦ *Банкови гаранции и застраховки за осъществяване на определени дейности* – въвеждат се с цел покриване на риска от извършване на определени дейности, които не съответстват на екологичното законодателство, например за трансграничен превоз на отпадъци;

- ♦ *Подпомагане на публични проекти в областта на управление на отпадъците* с частично или напълно безвъзмездно финансиране.

На базата на разгледаните схеми и форми за управление на отпадъците, в община Елхово, в настоящия анализ ще бъдат анализирани икономическите инструменти, които са свързани с бюджета на общината:

- Такса – битови отпадъци (в т.ч. постъпления от таксата и разходи на общината за управление на отпадъците).

- Обезпечения за покриване на последващи разходи за затваряне на депата и отчисления за депониране на отпадъци (т.нар. отчисления по чл. 60 и чл.64 от ЗУО);

- Публични проекти в областта на управлението на отпадъците.

Такса битови отпадъци (в т.ч. постъпления от таксата и разходи на общината за управление на отпадъците)

Такса „битови отпадъци“ спада към местните такси, които се събират от общините и е основният финансов механизъм за акумулиране на средства за финансиране на дейностите по управление на битовите отпадъци. Този финансов механизъм на общините следва принципа „замърсителят плаща“ и е регламентиран със Закона за местните данъци и такси /ЗМДТ/.

Съгласно чл.66, ал.1 от ЗМДТ, дейностите по предоставените от общината услуги включват:

1. събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до инсталации и съоръжения за третирането им, както и осигуряване на съдове за събиране на битовите отпадъци, с изключение на разделното събиране, предварителното съхраняване и транспортирането на битовите отпадъци, попадащи в управлението на масово разпространени отпадъци по Закона за управление на отпадъците;

2. третиране на битови отпадъци, необхванати в управлението на масово разпространените отпадъци, както и проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци и/или други инсталации или съоръжения за оползотворяване и/или обезвреждане на битови;

3. поддържане на чистотата на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места и селищните образувания в общината, предназначени за обществено ползване.

Разходите за контрол по отношение на битовите отпадъци и разходите за почистване на нерегламентирано изхвърляне на битови отпадъци и тяхното третиране се включват в план-сметката и могат да се финансират със средствата от таксата за битови отпадъци. Обезпеченията по чл. 60 и отчисленията по чл. 64 от Закона за управление на отпадъците, когато се правят за битови отпадъци от общини, се включват в план-сметката като разход за дейности по третиране на битови отпадъци, необхванати в управлението на масово

разпространените отпадъци, както и проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци и/или други инсталации или съоръжения за оползотворяване и/или обезвреждане на битови отпадъци за годината, в която подлежат на превеждане от общината по съответната сметка. Натрупаните средства от обезпеченията по чл. 60 и отчисленията по чл. 64 от Закона за управление на отпадъците, когато се правят за битови отпадъци от общини, са друг източник на финансиране на разходите от план-сметката в годината на извършване на съответния разход. Неусвоените от предходната календарна година средства от таксата за битови отпадъци също са друг източник за финансиране на разходите при изготвяне на план-сметката. Приходите от глоби и имуществени санкции по Закона за управление на отпадъците, наложени във връзка с нерегламентирано изхвърляне или третиране на битови отпадъци, са друг източник за финансиране на разходите от план-сметката. Приходите от такса битови отпадъци в общинския бюджет се използват изцяло за финансиране на дейности и проекти, свързани с битовите отпадъци.

Съгласно чл. 67 от ЗМДТ, размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице се определя за календарна година при спазване на принципа за понасяне на разходите от причинителя или притежателя на отпадъците. Количеството битови отпадъци е водеща основа за определяне на размера на таксата за битови отпадъци. Общинският съвет може да приеме основа или основи, различни от посочената водеща основа, при условие че съществуват обективни обстоятелства, възпрепятстващи прилагането ѝ.

Основите за определяне на размера на таксата за битови отпадъци, които общинският съвет може да приеме, са:

1. за услугата по събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране:

- индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

- количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;

- брой ползватели на услугата в имота;

2. за услугата по третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации:

- индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

- количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;

- брой ползватели на услугата в имота;

3. за услугата по поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината:

- брой ползватели на услугата в имота;

- разгъната застроена и/или незастроена площ на недвижимия имот.

Общинският съвет може да приеме различни основи за отделните населени места, за отделните зони в тях, за селищните образувания, за различните категории задължени лица и за отделните услуги, като бъдат посочени изрично мотивите за различните основи.

Преминаването към изчисляването на ТБО на база количество изисква значителен период от време и цялостно пренастройване на системите за управление на отпадъците в общините в зависимост от избраните модели. Прилагането на новите изисквания по отношение на основите за изчисляване размера на такса битови отпадъци поставя редица

предизвикателства пред общините свързани с информационното осигуряване на процеса. Настъпилите промени в ЗМДТ целят правилно определяне на таксата за битови отпадъци, реално въвеждане на принципа „замърсителят плаща“, както и въвеждане на единна методология за определяне на разходите, които формират таксата за битови отпадъци, осигуряване на публичност и прозрачност чрез задължението за провеждане на обществени консултации при определянето на разходите, формиращи таксата и опазване на околната среда. При прилагане на предложените изменения се очаква ефект за задължените лица, изразяващ се в изменение на размера на таксата за битови отпадъци. Конкретният размер на изменението ще зависи от избраната от общинските съвети основа за разпределяне на разходите по предоставяне на услугите, във връзка с които се събира таксата за битови отпадъци, както и от начина на планиране, управление и разходване на средствата от план-сметката на общината.

Друг момент в закона е одитирането на план - сметката от страна на Сметната палата. Целта на промените са постигане на по-голяма прозрачност и публичност на разходите, подпомагане на общините и уеднаквяване на подхода при съставяне на план-сметката. В тази връзка, в новите разпоредби на ЗМДТ е предвидено, че решението на общинския съвет за одобряване на план-сметката ще се публикува за обществено обсъждане на интернет страницата на общината. На интернет страницата на общината, ежегодно в срок до 15 февруари, трябва да се публикуват:

1. одобрената план-сметка по видове услуги;
2. приетите основи за изчисляване на таксата за битови отпадъци и размера на таксата за единица основа за текущата година;
3. отчетените разходи за предходната година по видове услуги и по бюджетни показатели съгласно утвърдената от министъра на финансите единна бюджетна класификация за съответната година, както и друга информация и данни за отчетените разходи за предходната година в съответствие с приетата от общинския съвет основа;
4. отчетените количества събрани и третиран битови отпадъци за предходната година.

Ежегодно в срок до 31 март Националното сдружение на общините в Република България публикува обобщената информация по посочените точки (от т.1 – т.4), представени по-горе по общини, по области и на национално ниво.

Разходите от план-сметката се финансират със средства от таксата за битови отпадъци и от други източници при спазване на изискванията, приложими за съответния източник на финансиране. Други източници на финансиране са средства от Оперативна програма „Околна среда“, от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) и от други публични източници, както и приходите на общината от оползотворяване на битови отпадъци и другите общински средства и приходи, различни от приходите от таксата за битови отпадъци.

Съгласно измененията, в чл. 71 от ЗМДТ, такса битови отпадъци няма да се дължи за:

- услугата по събирането и транспортирането на отпадъците, както и за услугата по тяхното третиране – за имоти, които попадат в райони, в които тези услуги не се предоставят от общината;
- услугата по събирането и транспортирането на отпадъците, както и за услугата по тяхното третиране, когато имотът е незастроен или не се използва през цялата година, и за него е подадена декларация по образец от задълженото лице до 31 октомври на предходната година в общината по местонахождение на имота;
- услугата по събирането и транспортирането на отпадъците, когато задължените лица са сключили договор за обслужване с лица, получили регистрационен документ по Закона за управление на отпадъците за събиране и транспортиране на битовите отпадъци до

съответните съоръжения и инсталации, и са декларирали това обстоятелство до 31 октомври на предходната година в общината по местонахождение на имота.

Такса – битови отпадъци е икономически инструмент, който трябва да материализира прилагането на принципа „замърсителят плаща“ по отношение на домакинствата и фирмите, генериращи битови отпадъци. Понастоящем, тя не е обвързана с количеството на генерираните от лицата отпадъци. Бизнесът заплаща повече на 1 тон генериран отпадък спрямо населението т.е. такса-битови отпадъци понастоящем не изпълнява ролята си на икономически инструмент. ЗМДТ регламентира нови изисквания по отношение определянето на размера на такса-битови отпадъци с цел превръщането на таксата в истински икономически инструмент. Поради липсата на информационна осигуреност и капацитет от страна на общините да въведат новите промени, стартовата дата на новите изисквания беше отлагана няколкократно.

В Наредбата за определяне и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Елхово в Глава II, Раздел I е регламентиран начина за определяне на такса битови отпадъци. Наредбата е Приета с Решение по т.2 от Протокол №39 от 05.03.2003г., посл. изм. с реше.№ 155/16/1/ от 25.03.2021 г.

Съгласно наредбата таксата се определя в годишен размер за всяко населено място в зависимост от извършваните дейности, с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка за всяка дейност, включваща необходимите разходи за:

1. Осигуряване на съдове за съхранение на битовите отпадъци – контейнери, кофи и др.;
2. Събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
3. Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации и съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл.71а и чл.71е от Закона за управление на отпадъците;
4. Почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии на населените места, предназначени за обществено ползване.

Границите на районите и видът на предлаганите услуги в съответния район, както и на честотата на сметоизвозване се определят със заповед на кмета на общината и се обявяват публично до 31 октомври на предходната година.

С Наредбата за определяне и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Елхово е въведена възможност за собствениците на имоти, които няма да се използват през цялата следваща година, да поискат освобождаване от такса за сметосъбиране и сметоизвозване с подаване на декларация по образец. При констатирано ползване на имота се съставя Акт за установяване на задължение по такса битови отпадъци и се дължи такса в годишен размер.

Когато таксата се определя според количеството на битовите отпадъци, лицата собственици/или ползватели подават декларация в общинска администрация по местонахождение на имота до 30 ноември на предходната година. В декларацията се посочват вида и броя на съдовете за изхвърляне на битови отпадъци, които ще се ползват през годината, съобразно обявената от Общинския съвет честота на извозването на битови отпадъци. Когато лицето не е подало декларация в срок, декларирало е по-малко от необходимия му брой от съответния вид съдове за битови отпадъци или не изхвърля битовите отпадъци в определените за целта съдове, то заплаща годишна такса върху

данъчната оценка по чл. 20 и 21 от ЗМДТ. От дължимата годишна такса се приспада платената част, като върху разликата се дължат лихви, съгласно сроковете за плащане.

Приходите, постъпили в общинска администрация от такса битови отпадъци за периода 2015 - 2021 г. са представени в следващата таблица:

Таблица 13: Приходи от такса-битови отпадъци

Години	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Общо приходи от такса битови отпадъци (хил.лв.):	650	595	671	706	652	811	775
В т.ч. от:							
Домакинства:	216	210	216	226	219	284	304
Юридически лица:	434	385	455	480	433	527	471

За община Елхово се наблюдава ситуацията, при която делът на платените от бизнеса средства за такса-битови отпадъци е по-голям от този на домакинствата.

Таблица 14: Разходи за управление на отпадъците

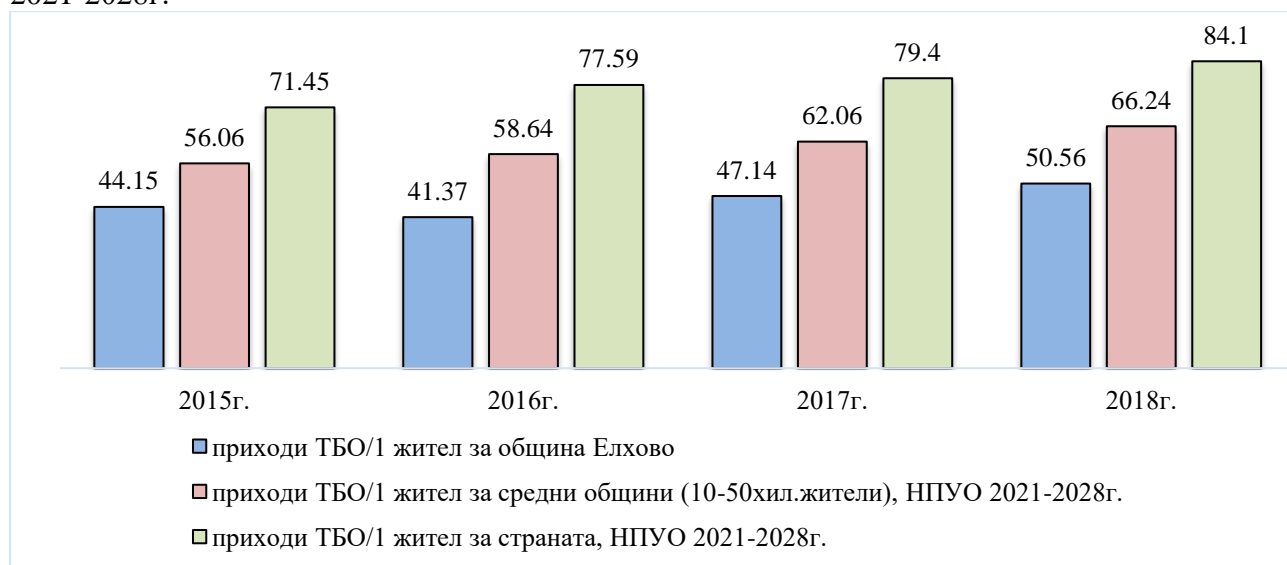
Години	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Общо разходи за управление на отпадъците (хил.лв.)	756	651	692	671	730	821	783
В т.ч. за:							
събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до инсталации и съоръжения за третирането им, както и осигуряване на съдове за събиране на битовите отпадъци, с изключение на разделното събиране, предварителното съхраняване и транспортирането на битовите отпадъци, попадащи в управлението на масово разпространени отпадъци по Закона за управление на отпадъците	254	230	259	256	259	319	284
третиране на битови отпадъци, необхванати в управлението на масово разпространените отпадъци, както и проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци и/или други инсталации или съоръжения за оползотворяване и/или обезвреждане на битови отпадъци	158	161	182	197	228	251	271
поддържане на чистотата на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места в общината, предназначени за обществено ползване	344	260	251	218	243	251	228

От представените данни за приходите (Таблица 13) и разходите (Таблица 14) в период от 2015-2021г. вкл. е видно, че приходите от такса битови отпадъци, постъпващи в общинска администрация, не успяват да препокрият разходите за управление на отпадъците. Тази тенденция е нарушена само през 2018г. Съгласно чл. 6, ал. 1 от Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на община Елхово размерът на таксата може и да не възстановява пълните разходи на общината по предоставянето на определена услуга, когато общинският съвет – Елхово реши, че това се налага за защита на обществен интерес. В този случай разликата между разходите по предоставяне на услугата и размера на таксата е за сметка на общинските приходи.

Съгласно данните, най-голям дял през последните години има събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до инсталации и съоръжения за третирането им, както и

осигуряване на съдове за събиране на битовите отпадъци, с изключение на разделното събиране, предварителното съхраняване и транспортирането на битовите отпадъци, попадащи в управлението на масово разпространени отпадъци по Закона за управление на отпадъците. Друга съществена част от събраните средства се изразходват за поддържане на чистотата на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места в общината, предназначени за обществено ползване. Разходите, свързани с поддържането на дейностите по управление на отпадъците ще се увеличават през годините, вследствие на променената нормативна уредба, касаеща управлението на отпадъците и въвеждането на нови методи и технологии за третирането им.

Съгласно представените данни и извършените изчисления, на следващата фигура е представено сравнение на приходите от такса битови отпадъци – общо приходи на жител. По този показател стойностите за община Елхово през период от 2015-2018г. са сравнени с приходите от такса битови отпадъци на жител средното за страната и с други общини, попадащи в категорията средни общини с население 10-50 хил. жители, съгласно НПУО 2021-2028г.

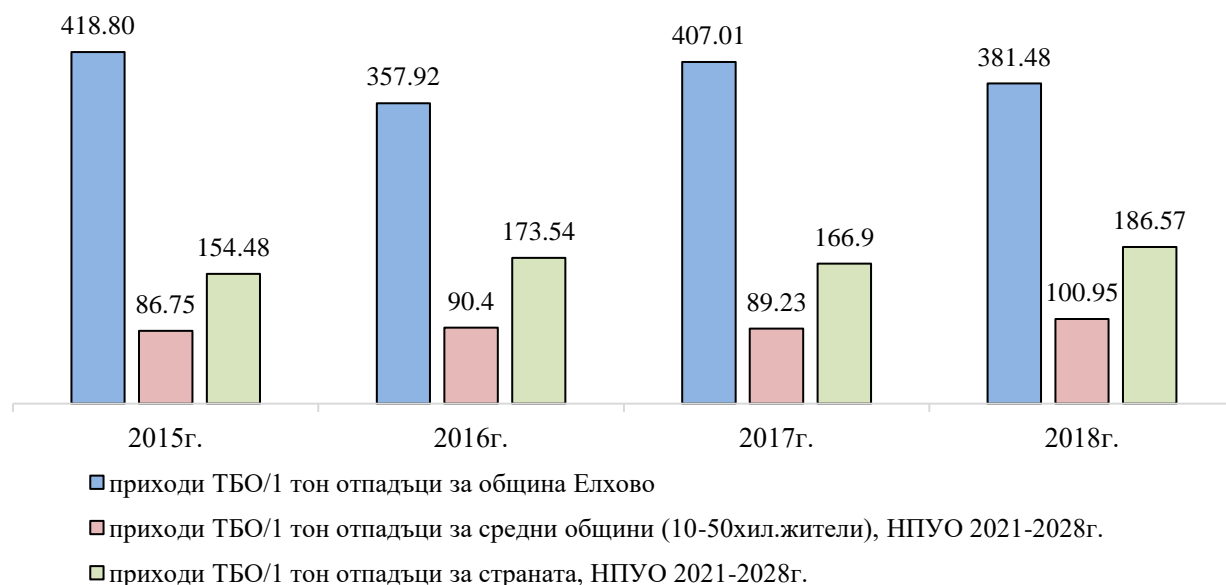

Фигура 06: Сравнение в приходите такса битови отпадъци на жител в лева

Източник: НПУО 2021-2028г.; собствени изчисления

Съгласно представените данни, поместени в горната фигура, средно стойността на показателя приходи ТБО/1 жител в община Елхово за периода 2015-2018г. е 45.81 лв./жител, което е около 58.63% от средната за страната и с около 1.326 пъти по-малка от тази на подобни на община Елхово общини.

При сравнението на приходите от такса за битови отпадъци, отнесени към количествата генерирани отпадъци, за община Елхово се наблюдава съществено различие с приходите от ТБО/1 тон отпадък средно за подобни общини, което е обяснимо предвид методиката на определяне на размера на таксата на база данъчна оценка на имотите. При приравняване на средните стойности за периода 2015-2018г. данните показват, че за община Елхово приходите от ТБО/1тон генериран отпадък са с почти 4,26 пъти по-големи от тези на подобни общини (средни общини с население 10-50хил. жители). По този показател община Елхово надминава и стойностите на тези за страната.

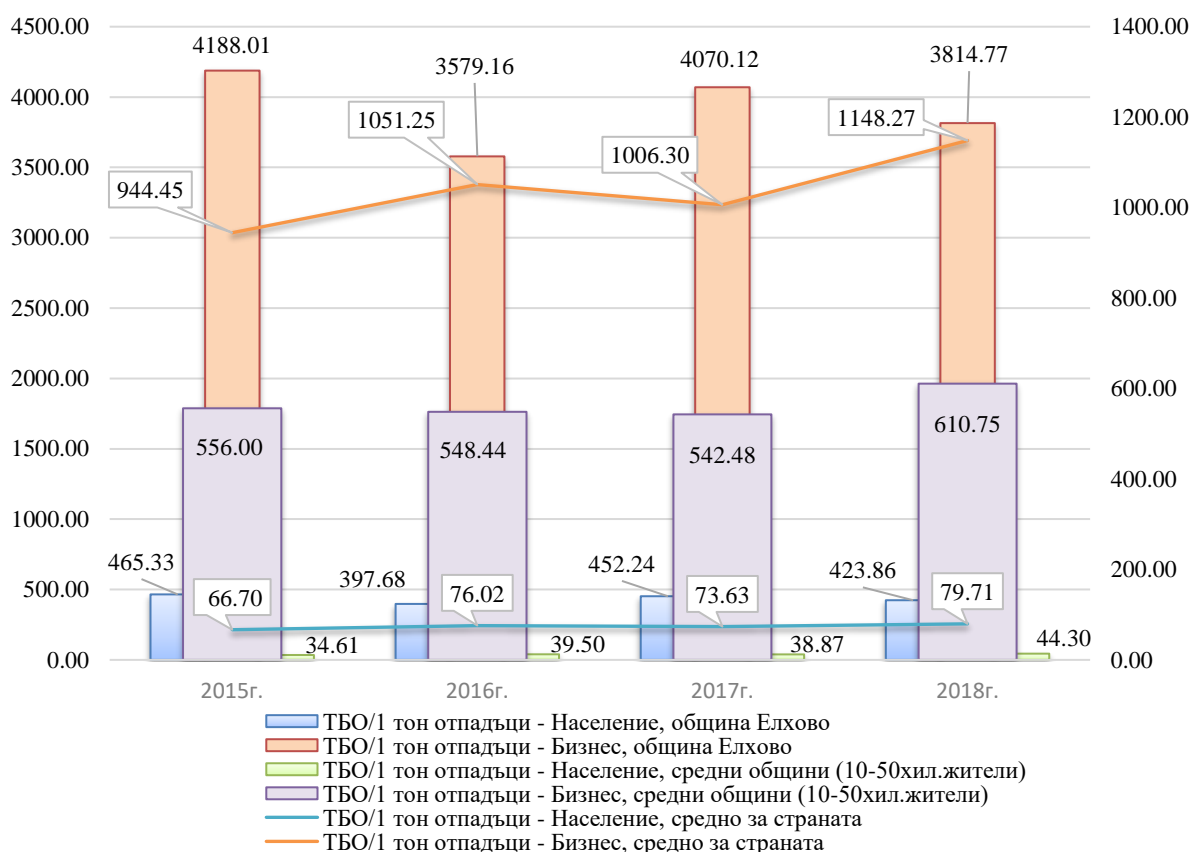
Фигура 07: Сравнение в приходите такса битови отпадъци на тон генерирани битови отпадъци, в лв.
Източник: НПУО 2021-2028г.; собствени изчисления

Информация за постъпленията от такса за битови отпадъци в разбивка „постъпления от домакинства” и „постъпления от юридически лица” не се събира и обобщава на национално равнище. Разпределението на дяловете на постъпленията от таксата в посочената разбивка, сравнени със средни общини и средно за България е представено в следващата таблица.

Таблица 15: Структура на постъпленията от такса за битови отпадъци, платена от населението и бизнеса

Година		2015	2016	2017	2018
Дял на приходите от такса за битови отпадъци, платени от домакинствата	Община Елхово	33.23%	35.29%	32.19%	32.01%
	Средни общини (10-50 хил. жители)	35.9%	39.3%	39.2%	39.5%
	Средно - България	42.6%	32.2%	33.3%	30.8%
Дял на приходите от такса за битови отпадъци, платени от бизнеса	Община Елхово	66.77%	64.71%	67.81%	67.99%
	Средни общини (10-50 хил. жители)	64.1%	60.7%	60.8%	60.5%
	Средно - България	57.4%	67.8%	66.7%	69.2%

Изчисленията показват, че като цяло делът на постъпленията от юридическите лица е по-голям от този на постъпленията от домакинствата, което се наблюдава за всички групи общини и средно за страната. Съпоставянето на средствата, които населението и бизнеса заплащат под формата на такса за битови отпадъци, и количествата отпадъци, които тези две групи генерират, е най-коректният начин за оценка доколко се спазва принципа „замърсителят плаща“. За целта освен заплащаните средства от бизнеса е необходимо да се определят количествата отпадъци, които тези две групи генерират. В община Елхово не е налична такава информация. В НПУО 2021-2028г. е изчислено средно съотношение между количествата на отпадъците от населението и бизнеса - 90% : 10%, което е приложено към общото количество на отпадъците от общината. Оценката на спазването на принципа „замърсителят плаща“ по отношение такса за битови отпадъци е представена на следващата фигура.

Фигура 08: Такса за битови отпадъци в община Елхово, заплатена от населението и бизнеса на 1 тон генерирани отпадъци, в лева

Изчисленията показват, че бизнесът заплаща много повече на 1 тон отпадъци, отколкото населението, т.е. не се спазва принципът „замърсителят плаща“. Заключение е валидно за всички групи общини, респективно и за страната видно от графиката представена на *Фигура 08*.

Оценка на поносимостта на разходите за управление на отпадъците, които населението заплаща е направена в НПУО 2021-2028г. За целите на настоящия анализ са разгледани три възможности:

- 1,5% от средния доход на домакинствата от най-ниските децилни групи". Това са 1-3 децилна група, в съответствие с изискванията на документа на Джаспърс "Прилагане на принципа "Замърсителят плаща" при проекти, свързани с управлението на отпадъците", август 2011г.⁵ Съгласно този документ за проекти, финансирани от ЕС, общата практика е прагът на поносимост да бъде около 1,5% от средния доход на домакинствата. При разработване на НПУО 2014-2020г. са тествани и две други възможности:

- 1% от средния доход на домакинствата - общо за страната;
- 1,2% от средния доход на домакинствата - общо за страната.

Необходимо е да се направи уточнението, че при оценката на поносимостта за населението се изключват разходите за почистване на обществени площи, които са в обхвата на услугите по такса за битови отпадъци, но не се приемат като разходи за управление на отпадъците. Оценката на поносимостта на такса за битови отпадъци, която населението заплаща за финансиране на разходите за управление на отпадъците, е представена в следващата таблица.

⁵ "Application of the Polluter Pays Principle (PPP) in Waste Management Projects, August 2011", Jaspers

Таблица 16: Оценка на поносимостта на такса за битови отпадъци, която населението заплаща за финансиране на разходите за управление на отпадъците

Години	2015	2016	2017	2018
Доходи				
Среден доход на домакинствата - общо за страната (лв.)	11 883	12 112	12 836	13 450
Среден доход на домакинствата - 1-3 децилна група (лв.)	6 304	6426	6 810	7 135
Прагове на поносимост				
1,5% от доходите на 1-3 децилна група (лв./домакинство)	94.56	96.38	102.14	107.03
1,2% от средния доход на населението - общо за страната (лв./домакинство)	142.60	145.34	154.03	161.40
1% от средния доход на населението - общо за страната (лв./домакинство)	118.83	121.12	128.36	134.5
Среден размер на 1 домакинство (бр.членове)	2.40	2.34	2.30	2.24
1,5% от доходите на 1-3 децилна група (лв./домакинство)	39.41	41.12	44.45	47.85
1,2% от средния доход на населението - общо за страната (лв./домакинство)	59.44	62.00	67.03	72.16
1% от средния доход на населението - общо за страната (лв./домакинство)	49.53	51.67	55.86	60.13
Оценка на поносимостта за Община Елхово				
Платена такса от населението за управление на отпадъците (лв.)	306 000	335 000	420 000	488 000
Население (бр.)	14956	14724	14384	14234
Платена такса от населението за управление на отпадъците (лв./1 жител)	20.46	22.75	29.20	34.28

Източник НПҮО 2021-2028, ОБА Елхово, собствени изчисления

Оценката на поносимостта на платената от населението такса за битови отпадъци в Община Елхово (частта и, която има отношение към управлението на отпадъците) показва, че в периода 2015-2018 г. тя е поносима даже за населението от най-нискодоходните групи, като това е валидно и за трите приложени прага на поносимост. Изчисленията показват, че платената такса от населението за управление на отпадъците за община Елхово през разглеждания период се увеличава. С оглед на измененията в ЗМДТ и въвеждането на принципа „замърсителят плаща“, сумите, които населението ще трябва да заплаща на тон отпадък ще се увеличат, като ще трябва да бъдат разработени схеми за заплащането на таксата, които да отчитат и нивата на поносимост.

Такси за депониране и третиране

Този финансов инструмент се прилага в страната от 1 януари 2011г. съгласно действащия по това време Закон за управление на отпадъците. Новият Закон за управление на отпадъците (Обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., в сила от 13.07.2012г.), с разпоредбите на чл.60 и чл.64., отново въведе този финансов инструмент. Към тази група инструменти се включват обезпечения за покриване на последващи разходи за затваряне на депата и отчисления за депониране на отпадъци.

Обезпечения по чл.60 от ЗУО

Те се правят за всеки тон депониран отпадък. Целта на обезпеченията е в периода на експлоатация на съответното депо да се акумулира финансов ресурс, който собственикът на депото да използва за неговото закриване и рекултивация, след изчерпване на капацитета му. Задължението за обезпеченията по чл.60 се отнася и за общините, в случаите, в които те се явяват собственици на депо за отпадъци, независимо дали става въпрос за битови,

строителни или опасни отпадъци, като обезпеченията не могат да бъдат под формата на банкова гаранция. В случаите, в които дадено депо за отпадъци се използва от няколко общини на регионален принцип, обезпеченията се внасят пропорционално на количествата депонирани отпадъци. Важно е да се подчертае, че натрупаните средства остават притежание на собственика на депото. Когато собственик на депото е община, обезпечението е под формата на месечни отчисления в банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото, или месечни отчисления в банкова сметка със специално предназначение, блокирана за периода до приключване и приемане на мерките по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото, с изключение на случаите, когато е разрешено тяхното ползване.

Размерът на обезпеченията за закриване и следексплоатационни грижи за депото се определя от оператора на депото. Минималният размер на обезпеченията се определя по формули, посочени в Приложение 1 на Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци. Определеният размер от оператора се актуализира на всеки три години в съответствие с индекса на потребителските цени, публикуван от Националния статистически институт, и/или при промяна в параметрите за определянето му, която води до изменение от над 15 на сто от първоначално определения размер на отчисленията за тон депониран отпадък. При актуализиране или промяна в размера на обезпечението собственикът на депото представя в РИОСВ подробна обосновка, в т.ч. месечно количество депонирани отпадъци в тонове.

Собственикът на депото превежда до последно число на текущия месец определените месечни вноски по обезпечението за предходния месец. При забавяне на преводите по банковата сметка се дължи законната лихва за всеки просрочен ден, но не повече от 20 на сто от дължимата/остатъчната сума. В същия срок собственикът на депото представя на компетентния орган информация за депонираните количества отпадъци за предходния месец. Дължимите суми за невнесени обезпечения се определят с акт за установяване на публично държавно вземане, издаден по реда на чл. 166 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс от директора на РИОСВ, на чиято територия се намира депото.

В случай, че събраните средства в сметката са недостатъчни за приключване на дейностите по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото, собственикът на депото осигурява остатъка от средствата.

Когато след приключване на дейностите по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото останат средства на общината в сметката в РИОСВ, същите подлежат на възстановяване на общината за извършване на дейности по управление на отпадъците.

Отчисления по чл.64 от ЗУО (екотакса за депониране)

Тези отчисления се правят за всеки тон депонирани отпадъци. Натрупаните средства се разходват за дейности по изграждане на нови съоръжения за третиране на битови и строителни отпадъци, осигуряващи изпълнение от общините на изискванията на закона и подзаконовите нормативни актове по прилагането му. Средствата могат да бъдат разходвани за извършването на последващи разходи, свързани с изградените съоръжения и инсталации за оползотворяване на битови отпадъци.

Отчисленията се превеждат от собственика на депото ежемесечно по банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото. Целта на отчисленията като икономически инструмент е да стимулират общините да намалят количествата на депонираните отпадъци за сметка на рециклираните и оползотворени отпадъци и да се

натрупат средства за изграждане на инфраструктура за третиране на отпадъците. В случаите, в които дадено депо за отпадъци се използва от няколко общини на регионален принцип, то отчисленията се внасят пропорционално на количествата депонирани отпадъци.

В Наредба № 7/2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изискван при депониране на отпадъци, размерът на отчисленията по чл. 64 от ЗУО за всеки тон депониран отпадък са ясно определени по години, като всяка година нарастват, както следва:

2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 и всяка следваща
28 лв./т	36 лв./т	40 лв./т	45 лв./т	57 лв./т	69 лв./т	82 лв./т	95 лв./т

Натрупаните средства от отчисленията се разходват от общините чрез техните бюджети за:

- проектиране, включително прединвестиционни проучвания, финансови и икономически анализи, морфологични анализи на отпадъците, и изграждане на нови съоръжения за оползотворяване/рециклиране на битови и строителни отпадъци, в т.ч. инсталации за сепариране, инсталации за компостиране, инсталации за анаеробно разграждане, площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, както и дейностите, свързани с авторски, строителен надзор и инвеститорски контрол на същите. Средствата могат да бъдат разходвани за извършването на последващи разходи, свързани с изградените съоръжения и инсталации за оползотворяване на битови отпадъци;
- закупуване на съдове за разделно събиране на отпадъците (извън задълженията на организациите по оползотворяване на масово разпространени отпадъци), транспортни средства и транспортно-подемна техника, обезпечаващи функционирането на общинските системи за управление на отпадъците;
- осигуряване на други съоръжения и инсталации, необходими за изпълнение на изискванията на ЗУО и на подзаконовите нормативни актове по прилагането му, както и за извършването на последващи разходи, свързани с изградените съоръжения и инсталации за оползотворяване, в т.ч. рециклиране на битови отпадъци.

Съществен икономически стимул за достигане на целите от общините е освобождаването от отчисленията за депониране. Съгласно чл. 64, ал.5 от ЗУО, размерът на отчисленията за битови отпадъци се намалява, когато целите в съответния регион за управление на отпадъците са изпълнени от общините в съответствие с решението за разпределение на задълженията между отделните общини за изпълнение на целите по чл. 31, ал. 1 от ЗУО, както следва:

1. с 50% за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 1;
 2. с 50% за целите за ограничаване на количествата депонирани битови биоразградими отпадъци, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2 от ЗУО;
 3. с 50% за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 3 - 6 съгласно сроковете в § 15, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби на ЗУО;
 4. с 50% за целите за намаляване на депонираните битови отпадъци съгласно сроковете в § 15, ал. 5 от преходните и заключителните разпоредби на ЗУО.
- Намаленията в размера на отчисленията по чл. 64, ал. 5 от ЗУО се прилагат независимо едно от друго.

При неизпълнение на изискванията за осигуряване от общините на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други във всички населени места с население, по-голямо от 10 000 жители на територията на общината, и при необходимост в други

населени места, таксите за депониране се увеличават с 15%. Ако общините депонират битови отпадъци на депа, които не отговарят на нормативните изисквания, таксата за депониране се заплаща в двоен размер.

Обезпеченията по чл. 60 и отчисленията по чл. 64 от ЗУО, когато се правят за битови отпадъци от общини, са елементи от разходите по чл. 66, ал. 1, т. 3 от Закона за местните данъци и такси (поддържане на чистотата на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места и селищните образувания в общината, предназначени за обществено ползване).

Екологични данъци и такси

Екотаксата за полимерни торбички е една от първите целенасочени мерки за предотвратяване на образуването на отпадъци в България. Целта ѝ бе да се ограничи максимално употребата на пластмасови торбички за еднократна употреба. Тя се заплаща за всички размери торбички, произведени от полимери, чиято дебелина е под 25 микрона (μm) и размери по-малки от 390/490 мм. Размерът на таксата нараства в годините и понастоящем достига 0,55 лв. за една торбичка. Тя се заплаща в ПУДООС от лицата, които пускат на пазара в страната пластмасови торбички за пазаруване – производители, вносители и лица, доставящи торбички от ЕС. С приемането на Наредба за намаляване на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда, обн. ДВ.бр.92/02.11.2021г. се отменя задължението за заплащане на продуктова такса за тънки пластмасови торбички за пазаруване с дебелина до 25 микрона, тъй като тези торбички са включени в списъка на продуктите, за които има устойчиви заместители за многократна употреба или такива, изработени от други материали и се забранява пускането им на пазара. С Наредбата се въвежда от 01.01.2023г. задължително заплащане от крайния потребител на пластмасови продукти за еднократна употреба, описани в Приложение №1 към чл.2, част А (чаши за напитки, съдове за храна, като кутии с или без капак за съхранение на храна за директна и незабавна консумация). Размерът на сумата за заплащане нараства през всяка следваща година с не по малко от 0,05 ст., съгласно сроковете определени по §5 от Наредбата.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ Такса битови отпадъци е въведена като икономически инструмент, който трябва да материализира прилагането на принципа „замърсителят плаща“ по отношение на домакинствата и бизнеса, генериращи битови отпадъци. Изчисленията показват, че като цяло делът на постъпленията от бизнеса е по-голям от този на постъпленията от домакинствата, което се и наблюдава за всички групи общини и средно за страната. При съпоставяне на дела на приходите от ТБО, заплатени от двамата генератори, анализът и оценката за община Елхово показва, че бизнесът заплаща в пъти повече на 1 тон генериран отпадък спрямо населението т.е. такса битови отпадъци понастоящем не изпълнява ролята си на икономически инструмент. През 2017 г. със ЗИД на ЗМДТ влизат в сила нови изисквания по отношение определянето на размера на такса за битови отпадъци, с цел превръщането на таксата в истински икономически инструмент;

□ Заключение от извършените изчисления и направените сравнения на приходите от такса битови отпадъци на жител за община Елхово с тези средно за страната и с други подобни общини е, че средната стойност на показателя приходи ТБО/1 жител в община Елхово за периода 2015-2018г. представлява около 58.63% от средната за страната и с около 1.326 пъти по-малка от тази на подобни на община Елхово общини;

□ При сравнението на приходите от такса за битови отпадъци, отнесени към 1тон генерирани отпадъци, за община Елхово средно за периода 2015-2018г. данните показват, че приходите от ТБО/1тон генериран отпадък са с почти 4,26 пъти по големи от тези на подобни общини (средни общини с население 10-50хил. жители). По този показател община Елхово надминава и стойностите на тези за страната;

□ Изчисленията показват, че делът на постъпленията от такса битови отпадъци, заплащани от бизнеса в община Елхово е по-голям от този на постъпленията от домакинствата, което съвпада с установената тенденция за всички групи общини и средно за страната. По отношение на тон генериран отпадък изчисленията също показват, че бизнесът заплаща много повече, отколкото населението, т.е. не се спазва принципът „замърсителят плаща“. Заключение е валидно за всички групи общини, респективно и за страната;

□ Оценката на поносимостта на платената от населението такса за битови отпадъци в община Елхово (частта и, която има отношение към управлението на отпадъците) показва, че тя е поносима и за населението от най-нискодоходните групи. Изчисленията показват, че платената такса от населението за управление на отпадъците за община Елхово в лв/1 жител се увеличава през разглеждания период от 2015-2018г. С оглед на измененията в ЗМДТ и въвеждането на принципа „замърсителят плаща“, сумите, които населението ще трябва да заплаща на тон отпадък ще се увеличат, като ще трябва да бъдат разработени схеми за заплащането на таксата, които да отчитат и нивата на поносимост;

□ Приходите, събрани от такса битови отпадъци не покриват необходимите разходи за управление на отпадъците. Тази тенденция е нарушена само през 2018 г. Съгласно чл. 6, ал. 1 от Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на община Елхово, размерът на таксата може и да не възстановява пълните разходи на общината по предоставянето на определена услуга, когато общинският съвет – Елхово реши, че това се налага за защита на обществения интерес. В този случай разликата между разходите по предоставяне на услугата и размера на таксата е за сметка на общинските приходи. Финансирането на дейностите с отпадъците може да се извършва и посредством въведените отчисления, които общината заплаща по реда на ЗУО. Обезпеченията по чл.60 и отчисленията по чл.64 от ЗУО са икономически инструменти, насочени към намаляване на количествата на директно депонираните отпадъци и акумулиране на финансови ресурси за закриване и рекултивация на депата за отпадъци след изчерпването на техния капацитет. Въвеждането на отчисления за натрупване в общините на средства за последваща рекултивация и мониторинг на депата за отпадъци се доближава в по-голяма степен до прилагане на принципа „замърсителят плаща“;

□ По отношение изпълнението на обезпеченията по чл.60 и отчисленията по чл.64 от ЗУО, община Елхово изпълнява и заплаща наложените ѝ със ЗУО задължения;

□ Отношенията, свързани с определянето на размера на общинските такси и цени на услуги и тяхното събиране, в т.ч. и такса битови отпадъци на територията на община Елхово са регламентирани в общинската Наредба №7 за определяне и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Елхово;

□ С Наредбата за определяне и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Елхово е въведена възможност за собствениците на имоти, които няма да се използват през цялата следваща година, да поискат освобождаване от такса за сметосъбиране и сметоизвозване с подаване на декларация по образец. При констатирано ползване на имота се съставя Акт за установяване на задължение по такса битови отпадъци и се дължи такса в годишен размер.

АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВИТЕ ПОТОЦИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

Предмет на настоящия анализ е финансирането в общината, относно количествата и потоците отпадъци и дейностите, свързани с тяхното управление.

Целта е да се даде отговор на следните въпроси:

❖ Какви са тенденциите в разходите на община Елхово за анализирания период по години;

❖ Кои са източниците и формите на финансиране на управлението на битовите отпадъци.

Важността на финансовите инструменти (ФИ) се увеличава значително през последните години. Използването на ФИ се счита за ефективен начин за разпределяне на публичен ресурс, включително и средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). Финансовите инструменти представляват механизъм за предоставяне на финансова помощ от бюджета на ЕС. През последните години оперативните и останалите програми на ЕС насочват все по-голяма част от своя ресурс към финансови инструменти - специализирани схеми за облекчено дългово или дялово и квази-дялово финансиране със средства от Европа и от националния бюджет, които привличат допълнителни средства от частния и публичния сектор. Инструментите може да бъдат под формата на капиталови или квази-капиталови инвестиции, заеми или гаранции или други инструменти за поделение на риска, като по целесъобразност може да бъдат комбинирани с безвъзмездни средства.

Финисирание на разходите за управление на отпадъците

Чрез финансовите инструменти се цели да се постигне устойчиво управление на отпадъците от бита, като се подобрят условията за финансиране на икономическите субекти, осъществяващи дейност в сектора. Главните източници за финансиране на оперативните разходи за управление на битовите отпадъци са собствените средства на организациите за оползотворяване на отпадъците и постъпления от такса битови отпадъци, реализирани от общините. Водещият източник за финансиране на инвестиционните разходи за управление на МРО са собствените средства на организациите по оползотворяване. Останалите средства за третиране на битовите отпадъци се осигуряват от целеви средства по линия на републиканския бюджет, собствени средства на общините и безвъзмездно финансиране (по линия на ОПОС и ПУДООС, в т.ч. от държавен бюджет).

ОПОС е водещият източник за финансиране на публична инфраструктура в управлението на битовите отпадъци. Средствата за финансови инструменти по ОПОС 2014-2020 г. в сектор „Отпадъци“ са предоставени под формата на гаранции, покриващи загуби по портфейл от кредити с таван на загубите за допустими инвестиции. Предстоящият програмен период 2021-2027г. предвижда чувствително увеличаване на размера на финансовите инструменти, включително тези, които ще осигурят ресурс за кръгова икономика. Финансирането през новия програмен период 2021-2027 г. ще съобразява регионалния принцип при управлението на битовите отпадъци, като добра практика от двата програмни периода, доказала своите предимства при цялостния подход за намаляване на количеството депонирани отпадъци. Приоритет се дава на развитието и подобряването на общинските системи за управление на отпадъци на регионално ниво, най-вече инфраструктура, която цели повторна употреба, рециклиране и разделно събиране за постигане на целите към 2030 г. Инвестициите в регионалната инфраструктура за достигане на целите към 2030-2035 г. следва да се насочат приоритетно към идентифицираните потребности в НПУО 2021-2028 г. Необходими са и повече усилия за повишаване на общественото съзнание и повишаване на базата от знания като ключови действия за подобряване на управлението на отпадъците.

Инвестициите за периода 2021-2027 г. ще бъдат фокусирани върху интервенции, стимулиращи прехода към кръгова икономика. Подкрепата на демонстрационни проекти по ОПОС 2014-2020 г. допринася в тази посока, включително и чрез повишаване на общественото съзнание за йерархията за управлението на отпадъците, за генериране на „добри практики“ и идеи.

Насърчава се съответствието на интервенциите, които ще бъдат подпомагани по програмата с целите на Европейската зелена сделка и прехода към климатична неутралност. Подкрепата по Програма за околна среда демонстрира как климатичните и екологични предизвикателства могат да бъдат превърнати във възможности по отношение на ефективната употреба на ресурси, преминаването към чиста, кръгова икономика и

възстановяването на екосистемите и биоразнообразието, намаляване на замърсяването, най-вече по отношение на водния сектор и въздуха. В този смисъл основният принос на ПОС чрез планираните процедури към политиките на Зелената сделка се отнася до „амбицията за нулево замърсяване за нетоксична околна среда“ и по-конкретно за подобряване наблюдението, докладването, предотвратяването и отстраняване замърсяването на въздуха и водата. При инвестициите ще се съблюдава принципа за „ненанасяне на вреди“.

Допустимите мерки са в съответствие с идентифицираните нужди в Националния план за управление на отпадъците (НПУО) 2021-2028 г., програмите към него и плановите за действие, както и в Стратегията и плана за действие за прехода към кръгова икономика 2021-2027 г.:

- Мерки за развитие/надграждане на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци на регионално ниво на управление на отпадъците за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и депониране на отпадъци;
- Мерки за предотвратяване образуването на битови отпадъци - мерки по отношение образуването на отпадъци и такива, свързани с фазата на потребление и употреба;
- Мерки за изграждане на центрове за подготовка за повторна употреба и поправка;
- Мерки за рециклиране на отпадъците – допустими в комбинация и с разделно събиране и предварително третиране;
- Изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране на отпадъци и/или за рециклиране на разделно събрани отпадъци за постигане на целите за 2030-2035 г. за рециклиране и намаляване количествата на депонираните битови отпадъци;

Допустимите мерки за подкрепа от Програма за околна среда 2021-2027г. ще бъдат финансираны от ЕФРР и КФ (70%) и Национален бюджет (30%). Мерките са насочени към отпадъците в приложното поле на Закона за управление на отпадъците (битови, производствени, строителни и опасни) и целят намаляване на количеството депонирани битови отпадъци и увеличаване на дела на разделно събраните и рециклирани отпадъци, за подпомагане на прехода към кръгова икономика. Приоритет са мерките, насочени към битовите отпадъци, тъй като тяхното управление е в задълженията на общините („битови отпадъци“, съгласно определението по чл. 3, параграф 2б от Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците и за отмяна на определени директиви, изменена с Директива (ЕС) 2018/851 - *с изключение на отпадъците от опаковки, от електрическо и електронно оборудване, от батерии и акумулатори, от текстил*).

Мерките за инфраструктура за управление на битови отпадъци се фокусират главно върху региони, които трябва да завършат своите системи за управление на отпадъците, за да постигнат нормативните цели на регионално ниво до 2030-2035 г., вкл. но не само изграждане на съоръжения за рециклиране и разделно събиране на отпадъци; липсващи инсталации за предварителна преработка на смесени битови отпадъци или такива с необходимост от надграждане с допълнителна секция за стабилизиране на органичната фракция. Подкрепа ще се дава на тези региони за управление на отпадъците, чиито потребности за доизграждане/надграждане на инфраструктура е идентифицирана в НПУО 2021-2028 г.

Мерките за рециклиране на отпадъци, извършвани от рециклиращи предприятия, не се отнасят за отпадъци, образувани от собственото производство на тези предприятия. Мерките са допустими и в комбинация с дейности по предварително третиране и/или по разделно събиране на отпадъците, които ще бъдат рециклирани. Ще бъдат подкрепяни мерки за осигуряване на разделно събиране на отпадъци в индустриални зони в комбинация, при необходимост, с рециклиране (с изключение на производствени и опасни отпадъци,

отпадъци от опаковки, от електрическо и електронно оборудване, от батерии и акумулатори, от текстил, които ще се подкрепят от Програмата за конкурентоспособност и иновации в предприятията (ПКИП) 2021 – 2027 г. и от Плана за възстановяване и устойчивост). Преходът към устойчив модел на производство и потребление и прилагането на принципите на кръговата икономика във всички сектори от икономиката на ЕС е предпоставка за повишаване на БВП и създаване на нови работни места и е в съзвучие с новата промишлена стратегия на ЕС.

Допустимите мерки не се отнасят за дейности, финансирани със средства от продуктови такси/лицензионни възнаграждения, като в тази връзка не е допустима подкрепа за оползотворяващи организации по реда на Закона за управление на отпадъците. Няма да се подкрепя изграждане на инсталации за изгаряне и/или друго оползотворяване на отпадъци с производство на енергия.

Мерките ще се изпълняват в допълняемост и демаркация, съгласно НПУО за периода 2021-2028 г. и Стратегия и план за действие за преход към кръговата икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г. Синергичен ефект на мерките в посока насърчаване прехода към кръгова икономика ще се постигне чрез осигуряване на допълняемост между подкрепата по ПОС и ПКИП 2021-2027, като се гарантира следната демаркация по отношение на предприятията: ПОС ще подкрепя дейности за рециклиране на отпадъци в приложното поле на Закона за управление на отпадъците, извършвани от рециклиращи предприятия, без отпадъци, образувани от собствено производство; ПКИП и Програмата за икономическа трансформация, предложена от Министерство на икономиката за финансиране в Плана за възстановяване и устойчивост, ще подкрепят мерки в предприятията в областта на проектирането на продуктите, производствените процеси и управлението на отпадъци. Подобряване управлението на отпадъците включва предотвратяване и намаляване на генерирането на отпадъци, подготовка за повторна употреба и рециклиране, както и промишлена симбиоза, като рециклирането остава в рамките на самото предприятие, т.е. използването на отпадъка обратно в производството. Предвидена е и подкрепа за технологично развитие, иновации и ресурсна ефективност за предприятията за предварително третиране на отпадъци, като част от сектора на рециклирането. По този начин ще бъде осигурено допълване на инвестициите към кръговата икономика на национално ниво.

Основните целеви групи са населението на Република България, бизнеса, общините, включително обединени в региони за управление на отпадъците. Подкрепата ще бъде насочена главно към органите, отговорни за прилагане на съответната политика, например общините с потребности за подобряване на системите за управление на отпадъците и рециклиращите предприятия, при спазване на демаркацията и допълняемостта с други финансови инструменти на ЕС. Юридическите лица с нестопанска цел може да бъдат подкрепени за изпълнение на мерки за информационни и разяснителни кампании. В допълнение, Националното сдружение на общините в Република България пряко е ангажирано с подпомагането на общините в разработването на модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци в България, поради което се предвижда директно предоставяне на средства на сдружението за реализиране на тази мярка.

Реализирането на проекти в областта на управление на отпадъците се подпомагат и със средства от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДОС), под формата на:

– *безвъзмездна помощ*, която може да бъде отпускана на общини и регионални сдружения на общини, в размер до 100 %;

- *безлихвен заем*, който може да бъде отпускан на общини в размер до 100% и на търговски дружества и еднолични търговци в размер до 70% от общата стойност на проекта;
- *предоставяне на средства*, акумулирани от продуктови такси, с цел обезпечаване дейността на системи за събиране, транспортиране, оползотворяване и/или обезвреждане на опасни и масово разпространени отпадъци;
- *предоставяне на средства за реализиране на проекти*, които са публична държавна собственост, както и върху терени, които са публична държавна или публична общинска собственост и осигуряват изпълнението на поети ангажменти на Р България по международни договори и във връзка с членството на страната ни в ЕС.

Представят се и възможности за допълнително финансиране чрез прилагане на публично – частно партньорство (ПЧП). ПЧП за съжаление у нас не е особено популярно и са налице редица трудности пред него, както от законодателно естество, така и от чисто административно, поради което се избягва неговото рационално използване.

Разходи за управление на отпадъците

Разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда в България като този дял непрекъснато нараства и изпреварват всички останали сектори на околната среда. Съгласно извършения анализ в НПУО 2021-2028г. относно разходите за услуги, свързани с околната среда в България за периода 2014-2018г., данните показват водещо значение на разходите за управление на отпадъците. Разходите за услуги, свързани с отпадъците, формират около 90-95% от разходите за услуги, свързани с околната среда. Основните сектори, в които се извършват разходи по управлението на отпадъците са индустрията и публичния сектор (за управление на битовите отпадъци от общините).

Анализът на разходите за управление на отпадъците в община Елхово е изготвен въз основа на информация от Общинска администрация Елхово и разглежда разходите в съответствие с отговорностите на общините, вменени по силата на ЗУО. Общините предоставят и финансират следните услуги, свързани с управлението на отпадъците:

- осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други
- събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им
- проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци
- почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване

Разходите за предоставянето на тези услуги се финансират чрез постъпления от такса за битови отпадъци, която населението и бизнеса заплащат на годишна база. В следващата таблица са представени данни за 2018 г. за разходите по отделните услуги по управление на отпадъците, предоставяни от община Елхово. Изчислени са средните стойности на разходите на 1 жител и на 1 тон отпадък за 2018г. при население на общината 14234 жители и общо събрани отпадъци в общината 1850,70 тона.

Таблица 17: Разходи за управление на отпадъците през 2018г.

Общо разходи за управление на отпадъците (лв.)	Общо за община Елхово	община Елхово	Средни общини (10-50 хил. жители)	България
		Разходи на 1 жител (лв.)		
Общо стойност на одобрената план сметката по чл. 66 от ЗМДТ за 2018 г. и изпълнение към 31.12.2018 г. (хил. лв.), в т.ч.:	671	47.14	89.05	95.91
Събиране и транспортиране на битови отпадъци до депа и други съоръжения за третиране	256	17.99	36.18	35.80
Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, вкл. отчисленията по чл.60 и 64 от ЗУО	197	13.84	29.72	28.01
Поддържане чистотата на териториите за обществено ползване	218	15.32	21.54	30.99
		Разходи на 1 тон отпадък (лв.)		
Събиране и транспортиране на битови отпадъци до депа и други съоръжения за третиране (хил. лв.)	256	138.33	55.13	79.42
Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, вкл. отчисленията по чл.60 и 64 от ЗУО (хил. лв.)	158	85.37	45.29	62.14

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

□ Разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда, като този дял непрекъснато нараства и изпреварва останалите сектори на околната среда;

□ Основните сектори, в които се извършват разходи по управлението на отпадъците са индустрията и публичния сектор (за управление на битовите отпадъци от общините);

□ За финансиране на оперативните разходи за управление на битовите отпадъци са собствените средства на организациите за оползотворяване на отпадъците и постъпления от такса битови отпадъци, реализирани от общината и общинският бюджет;

□ Водещият източник за финансиране на инвестиционните разходи за управление на МРО са собствените средства на организациите по оползотворяване;

□ Средствата за третиране на битовите отпадъци се осигуряват от целеви средства по линия на републиканския бюджет, собствени средства на общините и безвъзмездно финансиране (по линия на ОПОС и ПУДООС, в т.ч. от държавен бюджет);

□ Извършен е анализ за 2018 г. на разходите за управление на отпадъците в община Елхово. В анализа се разглеждат разходите в съответствие с отговорностите на общините по услуги, вменени по силата на ЗУО. Изчислени са разходите по отделните услуги по управление на отпадъците за 1 жител и 1 тон генериран отпадък за 2018г., като резултатите са сравнени със стойности за подобни общини и за страната;

□ Препоръчително е използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите на местно и регионално ниво, свързани с ефективното управление на отпадъците.

ПРОГНОЗИ ЗА ОБРАЗУВАНИТЕ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

Прогнозата за количествата образувани битови отпадъци в община Елхово за периода 2021 – 2028 година е изготвена въз основа на два компонента:

- Брой на населението и демографска прогноза за периода до 2028 г.;
- Норма на натрупване на отпадъци на 1 жител.

Брой на населението и демографска прогноза

Принципно, НСИ използва три възможни варианта при прогнозиране на населението:

- **I-ви вариант** - при хипотеза за конвергентност;
- **II вариант (относително ускоряване):** При този вариант се предполага, че демографското развитие ще протича при благоприятни социално-икономически процеси в страната;
- **III вариант (относително забавяне):** При този вариант развитието на населението е прогнозирано при хипотези за неблагоприятни социално-икономически процеси в страната.

Съобразно данните на НСИ, I-ви вариант се определя като реалистичен и е съобразен с нормативните изисквания на Европейския съюз за демографското и социално - икономическото развитие на страните членки.

Демографската оценка и прогноза за населението в периода 2021 -2028г. са изготвени на базата на информация от НСИ и се оповава на данните за броя на населението в община Елхово за последните пет години от 2017-2021г. и официална демографска прогноза на НСИ за броя на населението в област Ямбол за периода до 2060г. – I вариант (при хипотеза за конвергентност). Съгласно данните на НСИ в община Елхово се отчита намаляване на постоянно живущото население. Тази тенденция се запазва през годините за периода 2017-2021г. Съгласно направените изчисления за пет годишния период 2017-2021г. е установено общо намаляване на населението с 854 човека или 5,94%. На база изчисленията за същия период средно населението на общината намалява с около 171 души на година. При запазване на сегашната демографска ситуация, очакванията са населението в община Елхово и през следващите години да продължи да намалява. При същите темпове на намаляване, прогнозата е населението на общината до 2028 г. да бъде 12017 души.

Норми на натрупване и прогнозна промяна

Количествата образувани битови отпадъци за дадена административна единица са в зависимост от броя жители и потребителските навици и възможности. За да се отчетат тези фактори е въведен терминът „норма на натрупване“ (НН). Нормата на натрупване представлява средното годишно количество образувани битови отпадъци, които се падат на един жител. Тази норма се използва при определянето на потенциала за образуване на битови отпадъци в дадена общност.

Нормите на натрупване са прогнозираны въз основа на информация и допускания. Като изходна база, за целите на настоящата прогноза, е приета норма на натрупване от 121.38 кг/ж/год., изчислена при 1642.29 тона битови отпадъци (по данни на общината), генерирани от постоянно живущото население на общината към 2021г., което по данни на НСИ е 13530 души. За изчисляване на прогнозните стойности на нормата на натрупване на отпадъци от един жител за периода 2021 –2028 г. е използвана математическа екстраполация на историческите данни за нормата на натрупване с презумпция за 1% намаляване, като се

вземат предвид предприетите мерки по предотвратяване образуването на отпадъците. В следващата таблица са представени прогнозните стойности за нормата на натрупване, изчислени за постоянно живущото население в общината.

Таблица 18: Прогноза за образуваните битови отпадъци на територията на община Елхово

Година	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Население, бр.	13530	13303	13079	12859	12643	12431	12222	12017
Норма на натрупване, кг/ж/год.	121.38	120.17	118.97	117.78	116.60	115.43	114.28	113.14
Битови отпадъци общо, т/год.	1642.29	1598.55	1555.98	1514.54	1474.21	1434.94	1396.73	1359.53

Съгласно ЗУО в чл. 31, ал. 1, т. 1, във връзка с § 15 от допълнителните разпоредби на ЗУО в срок до 1 януари 2020 г. общините трябваше да постигнат цел повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи *хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло* от домакинствата и подобни отпадъци от други източници не по-малко от 50 на сто от общото тегло на тези отпадъци. Чл. 31, ал. 1, т. 2 на ЗУО посочва, най-късно до 31 декември, 2020 г. да се ограничи количеството на депонираните биоразградими битови отпадъци до 35 на сто от общото количество на същите отпадъци, образувани в Република България през 1995 г.

С приетите изменения и допълнения на ЗУО (в сила от 05.03.2021г.) са въведени изискванията на приетия на ниво ЕС през 2018 г. законодателен пакет „Отпадъци“, и по специално Директива (ЕС) 2018/85. Съобразно обявените промени в чл. 31, ал. 1, т.3-5 на ЗУО, целта за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци се завишава:

- най-късно до 31 декември 2025 г. - най-малко 55 % от общото им тегло;
- най-късно до 31 декември 2030 г. - най-малко 60 % от общото им тегло;
- най-късно до 31 декември 2035 г. - най-малко 65 % от общото им тегло;

Целите за подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци до 31.12.2025г. се постигат поетапно, като след 31 декември 2020 г. нарастват всяка година с по 1 на сто. За изчисляване на целите се взема предвид теглото на образуваните битови отпадъци, които са подготвени за повторна употреба или са рециклирани през съответната календарна година.

Целите по чл. 31, ал. 1 от ЗУО се разпределят между регионите по чл. 49, ал. 9 от ЗУО на базата на морфологичния състав на отпадъците, генерирани на територията на общините във всеки от регионите, и решението по чл. 26, ал. 1, т. 6 от ЗУО, ако такова е прието, като конкретните цели за общините се определят с мотивирана заповед на изпълнителния директор на ИАОС и се оповестяват на интернет страницата на агенцията. Целите се актуализират на всеки 5 години със заповед на изпълнителния директор на ИАОС.

При запазване на съществуващото състояние, поставените цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци са трудно постижими за община Елхово и региона. Постъпилите смесени битови отпадъци на регионалното депо директно се депонират, поради което не може да се осигури прилагането на йерархията на управление на отпадъците. Прогнозите могат да придобият положителен характер с въвеждане на инсталация за предварително третиране на битовите отпадъци на регионално ниво. Други мерки могат да бъдат насочени към разширение на системи за разделно събиране на МРО и организиране на чести кампании за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци

от домакинствата, с цел ограничаване смесването на различни потоци отпадъци при източника. По този начин потоците отпадъци, които могат да бъдат подложени на рециклиране ще бъдат изтеглени от общия поток битови отпадъци. Изграждането на центрове за подготовка за повторна употреба също ще допринесе за стъпка към изпълнение на поставените цели.

С измененията и допълненията на Наредба № 6 от 27 август 2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013г., посл. изм и доп. ДВ. бр.36 от 1 Май 2021г.) не се допуска депониране на:

- разделно събрани битови отпадъци и биоотпадъци с цел подготвянето им за повторна употреба и рециклиране, с изключение на отпадъците от последващите действия по третирането на разделно събраните отпадъци, за които депонирането дава най-благоприятни за околната среда резултати в съответствие с йерархията при управление на отпадъците (в сила от 01.05.2021г);

- всички битови отпадъци, годни за рециклиране или друго оползотворяване, с изключение на отпадъци, за които депонирането дава най-благоприятни за околната среда резултати в съответствие с йерархията при управление на отпадъците (в сила от 01.01.2030г).

С изграждане на сепарираща инсталация на територията на РДНО Елхово, постъпилите смесени битови отпадъци ще се подлагат на сепариране, с цел осъществяване на предварителното им третиране до достигане на критериите за последващото екологосъобразно рециклиране или оползотворяване. По този начин, следвайки тенденциите и политиката за управлението на отпадъците в ЕС и Република България, ще се депонират само така наречените „крайни отпадъци“, т.е. само тези отпадъци, които не биха се използвали повторно или не могат да бъдат рециклирани. Това от своя страна ще допринесе за изпълнение на националната политика за управление на дейностите на отпадъците, чиято основна цел е все по-голям процент от генерираните отпадъци да се рециклират и/или използват повторно и да се намали обемът на отпадъците, които подлежат на депониране.

Целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки, ИУМПС, ИУЕЕО и от батерии и акумулатори са заложили на общоевропейско ниво, а в България са поставени и се изпълняват национални количествени цели и за отпадъци от гуми и за отпадъчни масла и нефтопродукти. Целите за оползотворяване и рециклиране на шестте групи МРО на територията на цялата страна се изпълняват успешно чрез въведените схеми за разширена отговорност на производителя. Поставени са изисквания за ясно определяне на ролите на отделните заинтересовани страни, ефективността на разходите, определянето на вноските, които производителите заплащат, изисквания за прозрачност, както и системи за отчитане и ефективен контрол на дейността на схемите.

В законодателството не са въведени цели за рециклиране на опаковки на ниво община или регион за управление на отпадъци. Организациите по оползотворяване на отпадъците от опаковки са отговорни за постигането на националните цели по рециклиране и оползотворяване на отпадъците от опаковки. Общините обаче, са заинтересовани от постигане на висока степен на разделно събиране на отпадъци от опаковки, защото това ще допринесе за:

- изпълнение на целта за рециклиране на битови отпадъци;
- намаляване на количествата на битовите отпадъци, постъпващи за предварително третиране и обезвреждане;
- удължаване на експлоатационния живот на депото;
- намаляване на разходите за третиране на битовите отпадъци.

Заедно с целите за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци, с чл.31, ал. 1, т.6 в ЗУО се въвежда и цел, съгласно която най-късно до 31 декември 2035 г. количеството на депонираните битови отпадъци да е намалено до 10 на сто или по-малко от общото количество образувани битови отпадъци (по тегло). С полаганите усилия за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци, за депониране се отклоняват отпадъци, които са годни за рециклиране или друго оползотворяване. При това двете цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на битовите отпадъци и намаляване количеството на депонираните битови отпадъци са взаимно обвързани.

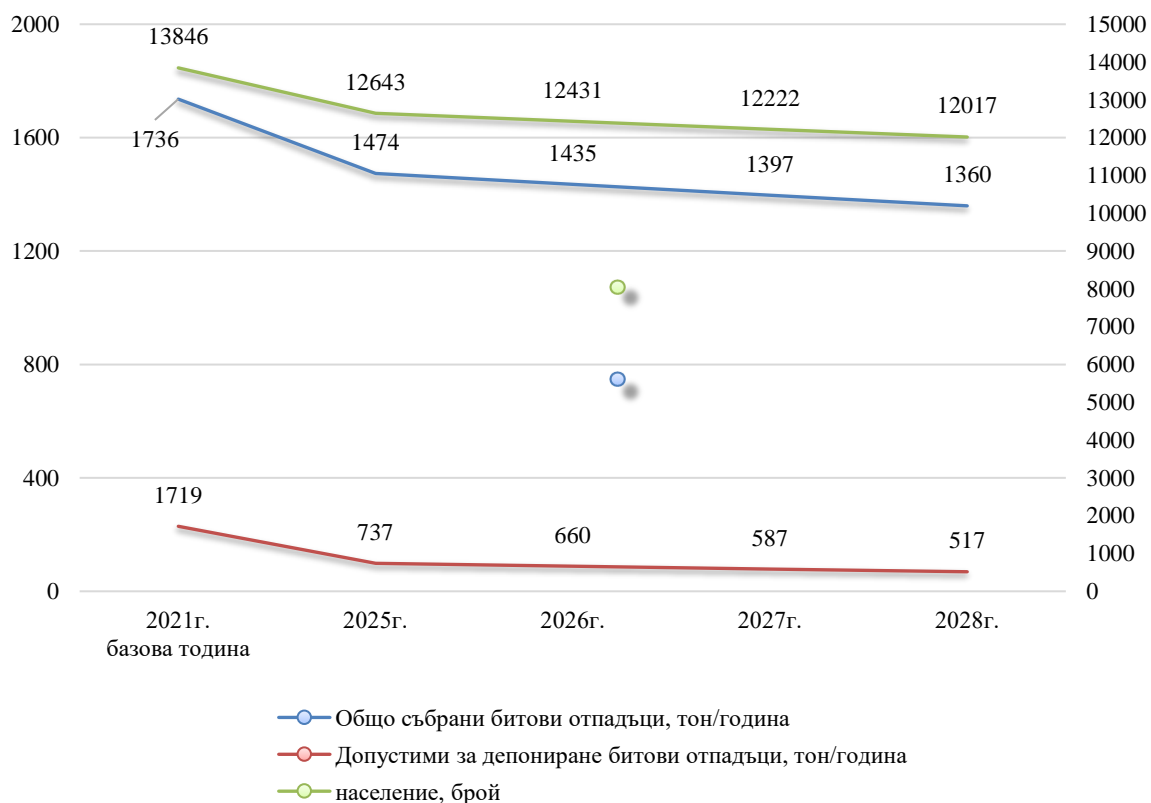
Целите за намаляване на количеството на депонирани битови отпадъци се прилагат, както следва:

- до 31 декември 2025 г. - най-малко до 50 % от общото им тегло;
- до 31 декември 2030 г. - най-малко до 30 % от общото им тегло.

За изпълнение на заложените цели за намаляване на количеството депонирани битови отпадъци, допустимите за депониране битови отпадъци от община Елхово са:

Таблица 19: Количества битови отпадъци, допустими за депониране от община Елхово, в тон/год.

Години	2021г. базова година	2025г.	2026г.	2027г.	2028г.
Общо събрани битови отпадъци, т/год.	1642.29	1474.21	1434.94	1396.73	1359.53
Допустими за депониране битови отпадъци, т/год.	депонирани	50%	46%	42%	38%
	1625.44	737.10	660.07	586.63	516.62

Фигура 09: Допустимо прогнозно количество на депонираните битови отпадъци за община Елхово, съгласно заложените цели

За постигане на целите за намаляване на депонираните количества битови отпадъци е необходимо полагане на съвместни усилия, както от страна на общинска администрация, така и на населението и гражданите, извършващи дейност на територията на общината. В тази връзка усилията на общината трябва да бъдат насочени към:

- Насърчаване на населението за прилагане на домашно компостиране;
- Осъзнаване на ползите от разделното събиране на отпадъците, в т.ч. домакинства и търговски обекти;
- Стремение към употребата на продукти с екомаркировка и продукти за многократна употреба;
- Прилагане на повторна употреба, поправка и ремонт, с цел удължаване жизнения цикъл на продуктите и преминаване към принципите на кръговата икономика;
- Организиране на информационни кампании за насърчаване към разделно събиране и оползотворяване на хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата на малките населени места, намаляване разхищението на храни с цел недопускане превъзването им в хранителни отпадъци от ресторанти и заведения за обществено хранене.

Количества образувани отпадъци за периода 2021 - 2028 г. и морфологичен състав

Прогнозата на количествата образувани битови отпадъци по години са определени като произведение на броя на прогнозното население и прогнозната норма на натрупване. Видовете отпадъци са разпределени съобразно данните от морфологичния анализ на отпадъците на община Елхово. Прието е, че морфологичният състав остава постоянен, количествата от всеки вид отпадък се променят с промяната на нормата на натрупване и броя на населението.

Направените прогнози отчитат фактори, които влияят на процесите, свързани с образуване на отпадъците. За целите на програмата е необходимо и изготвянето на прогнози, които са от типа целеви прогнози. Този тип прогнози отчитат влиянието на управленски фактори, които имат важно значение за развитието на процесите. Такива прогнози са прогнозите за разделно събиране на отпадъците по източници. При изготвяне на прогнозата са отчетени данните от анализа на съществуващата ситуация и очакваното увеличаване на количествата рециклирани битови отпадъци през прогнозния период в резултат от мерките за подобряване на системите за разделно събиране. За прогнозиране на количествата на рециклируеми отпадъци от системите за разделно събиране с контейнери са използвани данни от отчетите на организацията за оползотворяване на отпадъци от опаковки. Постигнатите резултати са преизчислени на годишна основа. Оценката на количествата рециклируеми материали, събрани от системата за разделно събиране с контейнери за един жител е представена в *Таблица 20*. Прието е, че системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки и битови отпадъци, най-малко за хартия и картон, пластмаси, метали и стъкло ще се разраства и количествата разделно събрани отпадъци ще нарастват през годините.

На територията на община Елхово много от домакинствата в малките населени места използват голяма част от биоразградимите отпадъци за храна на животните. Общината не е участвала в проекти за закупуване на компостери за домашно компостиране за домакинствата. При изготвяне на прогнозата по отношение за възможностите за прилагане на домашно компостиране в общината, чрез осигуряване на компостери е направено допускането, че до 2028 г. 35% от населението в селските райони прилагат домашно компостиране. С раздаване на домашни компостери на домакинствата в селските райони ще се допринесе за намаляване на биоотпадъци в обеми, посочени в таблица по-долу.

На база направените анализи и изчисления, могат да се обобщят следните данни за прогнозните количества на битовите отпадъци на територията на община Елхово за периода 2021-2028г.:

Таблица 20: Прогнозни количества на отпадъците за периода 2021-2028г. на територията на община Елхово

Прогноза на количеството на отпадъците	Мярка	2021г.	2022г.	2023г.	2024г.	2025г.	2026г.	2027г.	2028г.
Прогнозна норма на натрупване на отпадъци	кг/ж/г	121.38	120.17	118.97	117.78	116.60	115.43	114.28	113.14
Прогнозен брой на населението	брой	13530	13303	13079	12859	12643	12431	12222	12017
Прогнозно количество битови отпадъци - общо	тон/год	1642.29	1598.55	1555.98	1514.54	1474.21	1434.94	1396.73	1359.53
В т.ч.									
хранителни норма на натрупване	тон/год	114.96	111.90	108.92	106.02	103.19	100.45	97.77	95.17
	кг/ж/г	8.50	8.41	8.33	8.24	8.16	8.08	8.00	7.92
хартия норма на натрупване	тон/год	65.69	63.94	62.24	60.58	58.97	57.40	55.87	54.38
	кг/ж/г	4.86	4.81	4.76	4.71	4.66	4.62	4.57	4.53
картон норма на натрупване	тон/год	82.11	79.93	77.80	75.73	73.71	71.75	69.84	67.98
	кг/ж/г	6.07	6.01	5.95	5.89	5.83	5.77	5.71	5.66
пластмаса - общо норма на натрупване	тон/год	229.92	223.80	217.84	212.04	206.39	200.89	195.54	190.33
	кг/ж/г	16.99	16.82	16.66	16.49	16.32	16.16	16.00	15.84
текстил норма на натрупване	тон/год	164.23	159.86	155.60	151.45	147.42	143.49	139.67	135.95
	кг/ж/г	12.14	12.02	11.90	11.78	11.66	11.54	11.43	11.31
гума норма на натрупване	тон/год	32.85	31.97	31.12	30.29	29.48	28.70	27.93	27.19
	кг/ж/г	2.43	2.40	2.38	2.36	2.33	2.31	2.29	2.26
кожа норма на натрупване	тон/год	32.85	31.97	31.12	30.29	29.48	28.70	27.93	27.19
	кг/ж/г	2.43	2.40	2.38	2.36	2.33	2.31	2.29	2.26
градински норма на натрупване	тон/год	213.50	207.81	202.28	196.89	191.65	186.54	181.57	176.74
	кг/ж/г	15.78	15.62	15.47	15.31	15.16	15.01	14.86	14.71
дървестни норма на натрупване	тон/год	16.42	15.99	15.56	15.15	14.74	14.35	13.97	13.60
	кг/ж/г	1.21	1.20	1.19	1.18	1.17	1.15	1.14	1.13
стъкло - общо норма на натрупване	тон/год	32.85	31.97	31.12	30.29	29.48	28.70	27.93	27.19
	кг/ж/г	2.43	2.40	2.38	2.36	2.33	2.31	2.29	2.26
метали - общо норма на натрупване	тон/год	32.85	31.97	31.12	30.29	29.48	28.70	27.93	27.19
	кг/ж/г	2.43	2.40	2.38	2.36	2.33	2.31	2.29	2.26
инертни материали >4cm норма на натрупване	тон/год	164.23	159.86	155.60	151.45	147.42	143.49	139.67	135.95
	кг/ж/г	12.14	12.02	11.90	11.78	11.66	11.54	11.43	11.31
опасни отпадъци от бита	тон/год	16.42	15.99	15.56	15.15	14.74	14.35	13.97	13.60

ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ЕЛХОВО 2021-2028г.

Прогноза на количеството на отпадъците	Мярка	2021г.	2022г.	2023г.	2024г.	2025г.	2026г.	2027г.	2028г.
норма на натрупване	кг/ж/г	1.21	1.20	1.19	1.18	1.17	1.15	1.14	1.13
други	тон/год	32.85	31.97	31.12	30.29	29.48	28.70	27.93	27.19
норма на натрупване	кг/ж/г	2.43	2.40	2.38	2.36	2.33	2.31	2.29	2.26
ситна фракция <4cm	тон/год	410.57	399.64	388.99	378.64	368.55	358.74	349.18	339.88
норма на натрупване	кг/ж/г	30.35	30.04	29.74	29.44	29.15	28.86	28.57	28.28
Прогнозно количество биоотпадъци	тон/год	344.88	335.70	326.76	318.05	309.58	301.3	293.3131	285.50
Домашно компостиране (компостери)	тон/год	0	0	65.40	96.45	137.14	145	149	151
Компостери – брой с натрупване	брой с натрупване	0	0	148	218	357	421	455	475
Общо разделно събрани отпадъци от опаковки	тон/год	16.84	25.29	33.65	43.28	53.71	64.59	77.58	93.75
Прогнозна норма на натрупване	кг/ж/г	1.47	2.22	2.97	3.84	4.79	5.79	6.99	8.49

